

**Dombóvári Szivárvány Óvoda és
Bölcsőde**

OM azonosító: 202287

|

NAPSUGÁR

PEDAGÓGIAI PROGRAM

Készült: 2015

Érvényesség: 2020

A program benyújtója: Tarr Ágnes intézményvezető

**„A SZEMÜNKBŐL SUGÁRZÓ MELEGSÉG, SZERETET,
ODAADÁS EZ A VARÁZSERŐ, EZ A TITKA
MINDEN ELJÁRÁS EREDMÉNYESSÉGÉNEK.”**

(Imre Sándor)

AZ INTÉZMÉNY JELLEMZŐ ADATAI

Az intézmény hivatalos elnevezése:

DOMBÓVÁRI SZIVÁRVÁNY ÓVODA ÉS BÖLCSŐDE

Az intézmény címe:

7200 Dombóvár, Zrínyi u. 10.

Székhely:

Szivárvány Óvoda
7200 Dombóvár, Zrínyi u. 10.

Tagintézményei:

Bezerédj Amália Óvodai Tagintézmény
7200 Dombóvár, Bezerédj u. 33.

Erzsébet Óvodai Tagintézmény
7200 Dombóvár, Petőfi u. 27.

Bölcsődei Tagintézmény
7200 Dombóvár, Kórház u. 35.

Az intézmény OM azonosítója: 202287

Az intézmény fenntartója:

DOMBÓVÁR VÁROS ÖNKORMÁNYZATA
7200 Dombóvár, Szabadság u. 18.

Az intézmény ellátási területe:

Dombóvár és Kapospula közigazgatási területe

Az intézmény köznevelési feladatai:

- Óvodai nevelés
- A többi gyerekekkel együtt nevelhető sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése (mozgásszervi, érzékszervi, értelmi, beszéd fogyatékos, halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral - súlyos tanulási, figyelem-, illetve magatartásszabályozási zavarral küzdő) valamint beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő gyermekek óvodai fejlesztése, felzárkóztatása
- Pedagógiai szakmai szolgáltatás keretében „jó gyakorlat” átadása
- Nemzetiségekhez tartozók óvodai nevelése (német nemzetiségi kétnyelvű nevelés és magyar nyelvű cigány kulturális nevelés) – az Erzsébet Óvodai Tagintézményben

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETŐ	5
1. HELYZETELEMZÉS	6
1.1 Településünk földrajzi helyzete, történelme, értékei	
1.2. Intézményünk jellemzői	
1.2.1. Az intézmény közvetlen környezete	
1.2.2. Az intézményi szervezet	
1.2.3. Személyi feltételek	
1.2.4. Tárgyi feltételek	
2.AZ INTÉZMÉNY JÖVŐKÉPE	8
2.1. Óvodakép	
2.2. Gyermekkép	
3. AZ INTÉZMÉNY NEVELÉSI ALAPELVEI	9
4. AZ INTÉZMÉNY KÜLDETÉSNYILATKOZATA, ÉRTÉKEI	10
4.1. Küldetésnyilatkozatunk	
4.2. Nevelési értékeink	
5.AZ ÓVODA NEVELÉSI CÉLKITŰZÉSEI	11
5.1. Általános célkitűzések	
5.2. Sajátos célkitűzések	
6. AZ ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI	11
6.1. Az egészséges életmód alakítása	
6.2. Az érzelmi, erkölcsi és a közösségi nevelés fejlesztése	
6.3. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása	
7. AZ EGÉSZSÉGFEJLESZTÉS ÉS A KÖRNYEZETI NEVELÉS ELVEI	19
8. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSE	20
8.1. A gyermekcsoportok szervezése	
8.2. A heti- és napirend kialakítása	
8.3. Az óvodai nevelés tervezése	
8.4. Az óvoda speciális szolgáltatásai	
9. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGFORMÁI	24
9.1. A játék	
9.2. Verselés, mesélés, kommunikációs játékok	
9.3. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc	
9.4. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	
9.5. Mozgás	
9.6. A külső világ tevékeny megismerése	
9.7. Munka jellegű tevékenység	
9.8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás	
10. AZ ÓVODA KAPCSOLATAI	53
10.1. A család és óvoda együttműködésének formái	
10.2. Az óvoda egyéb kapcsolatai	
11. AZ ÓVODA ÜNNEPEI	56
12. A KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK FEJLŐDÉSÉNEK SEGÍTÉSE	57
12.1. Különleges bánásmódot igénylő gyermekek	
12.1.1. A sajátos nevelési igényű gyermek	
12.1.2. A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek	
12.1.3. A kiemelten tehetséges gyermek	
12.2. Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek	
13. A GYERMEKVÉDELEMMEL KAPCSOLATOS PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉGEK	70
14. A NEMZETISÉGI ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI	71
15. ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉSEK	72
16. LEGITIMIZÁCIÓS ZÁRADÉK	72
Függelék	
1. sz. függelék: A Pedagógiai program végrehajtásához szükséges eszközök, felszerelés	73
Melléklet	
1. sz. melléklet: A nemzetiségi óvodai nevelés programja	74
2.sz. melléklet: A bölcsődei gondozás, nevelés programja	87

BEVEZETŐ

A 21. század társadalmi változásai, az új célok, új kihívásokat fogalmaznak meg a köznevelési rendszer, ezen belül az óvodák felé is. A nevelőtestületünk által kidolgozott Napsugár Pedagógiai Program módosítását intézményünk átszervezése és a törvényi változások tették szükségessé. Megújult programunk az Óvodai nevelés országos alapprogramjára épül, helyi óvodai nevelési rendszerünk azzal összehangolt. Programunk igyekszik megfelelni az óvodai neveléssel szemben támasztott társadalmi igényeknek, a nemzeti és a helyi hagyományok, értékek, sajátosságok figyelembe vételével készült. A programfejlesztés során felhasználtuk nevelőmunkánk tapasztalatait, eredményeit, megtartottuk jól bevált nevelési – fejlesztési gyakorlatunkat, módszereinket és új pedagógiai, pszichológiai ismereteket, módszereket építettünk be eredményeink növelése érdekében.

Pedagógiai Programunk középpontjában a gyermekek harmonikus fejlődésének segítése áll.

Az óvodának teljesíteni kell óvó-védő, szociális, nevelő-személyiségfejlesztő funkcióját, valamint segíteni, hogy a gyermekekben a kisiskolás korba való átlépés belső pszichikus feltételei megteremtődjenek.

Óvodai nevelésünk a teljes óvodai életet magában foglaló tevékenységek keretében valósul meg, az óvodapedagógus feltétlen közreműködésével, együttműködve a nevelőmunkát közvetlenül segítő alkalmazottakkal.

A Dombóvári Szivárvány Óvoda és Bölcsőde közös igazgatású, többcélú köznevelési intézmény, amely a családi nevelés kiegészítőjeként, a gyermekek 20 hetes korától az iskolába lépésig jelentős szerepet tölt be a gyermeki személyiség kibontakoztatásában. A gyerekek nevelésének, fejlesztésének eredményességét növeli, hogy bölcsődei és óvodai nevelési programunk egymásra épül. Így biztosított az egységes nevelési folyamat és a bölcsőde-óvoda közötti zökkenőmentes átmenet. (2.sz. melléklet)

Pedagógiai Programunkban közös nevelésfilozófiánk, céljaink, feladataink meghatározása mellett tükröződik az egyes tagóvodák helyi sajátosságaiból adódó egyéni arculat is.

Napsugár Pedagógiai Programunk jogszabályi háttere

- Magyarország Alaptörvénye (2011.IV.25.)
- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény és módosításai
- 363/2012. (XII.17.) számú kormányrendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjának kiadásáról
- 229/2012. (VIII.28.) kormányrendelet a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény végrehajtásáról
- 20/2012. (VIII.31.) EMMI-rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- 229/2012. (VIII.28.) kormányrendelet a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról
- 32/2012. (X.8.) EMMI-rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról
- 15/2013. (II.26.) EMMI-rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről
- 17/2013. (III.1.) EMMI-rendelet a nemzetiség óvodai nevelésének irányelve és a nemzetiség iskolai oktatásának irányelve kiadásáról
- 277/1997. (XII.22.) kormányrendelet a pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, amely a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről
- 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

1. HELYZETELEMZÉS

1.1. Településünk földrajzi helyzete, történelme, értékei

Dombóvár a Dél-Dunántúl közepén, Tolna megye délnyugati határán, Tolna, Baranya és Somogy megye találkozásánál, a Kapos folyó mellett helyezkedik el. A város lakosainak száma eléri a 20 000 főt. A kedvező földrajzi adottságokkal rendelkező város körzetében több tájegység található: a Külső-Somogyi dombság, a Kapos völgy, a Zselici dombság, a Tolnai-hegyhát és völgyes dombjai.

Településünk már a kő-, és a bronzkorban lakott hely volt. Fejlődését kedvezően befolyásolta a vasútépítés (a Dél-Dunántúl kiemelt vasúti csomópontja), a várossá nyilvánítása (1970), valamint a gunarasi termál- és gyógyfürdő építése (1973). Az 1990-es évektől, a város gazdasági fejlődése lelassult, majd visszaesett, a mezőgazdasági és az ipari üzemek fokozatos megszűnése miatt. A településen élők száma folyamatosan csökkent, nőtt a munkanélküliek száma, megváltozott a lakosság összetétele, emelkedett a hátrányos helyzetűek aránya.

A város közigazgatási szempontból fontos szerepet tölt be, kistérségi központ, és járási székhely. Intézményrendszere folyamatosan átalakult, a demográfiai és a gazdasági változások hatására.

Városunk kiemelt figyelmet fordít természeti, történelmi és kulturális értékeink védelmére, megőrzésére. Természeti értékeink: Konda-patak völgye, Szállásréti és Tüskei tó, Szigeterdő, Kapos folyó, Nyerges erdő, Madárvárta, tanösvények, Természetvédelmi bemutató terem. Kulturális értékeink: Kossuth szoborcsoport, középkori lakótorony, Gólyavár, Fekete István Múzeum, Vasúti Gyűjtemény, Helytörténeti Múzeum, Művelődési Ház, Városi Könyvtár, hagyományőrző csoportok, civil szervezetek.

1.2. Intézményünk jellemzői

1.2.1. Az intézmény közvetlen környezete

Pedagógiai programunk elkészítésénél szükség volt intézményünk társadalmi és természeti környezetének alapos ismeretére. A kisvárosi települési formából adódó társadalmi környezet, valamint a családok szociális helyzete fontos tényező nevelési feladataink meghatározásánál. Ugyanakkor, nevelési lehetőségeinket színesíti a település természeti, társadalmi, kulturális adottságainak kihasználása (kirándulás, mozgáslehetőség, művészeti, kulturális értékek közvetítése).

Székhely- és tagóvodáink Dombóvár régi városrészén helyezkednek el, a városközpont közelében. Bölcsődei Tagintézményünk és az épületében működő Szivárvány Óvodai kihelyezett csoport Újdombóvár területén működik. Tagintézményeink közvetlen környezetében található társas- és családi házas település rész egyaránt. Az Erzsébet Tagóvodánk körzetében és a város külterületén lévő (Máslony, Szilfás) városrészen élő lakosság jelentős része hátrányos helyzetű.

1.2.2. Az intézményi szervezet

Az 1990-es évektől a dombóvári óvodák intézményi szervezete, a többszöri átszervezés hatására szinte folyamatosan átalakult. Ennek következtében változott az intézmény jogi státusza, a mérete, a feladatai, a vezetői struktúra, a felelősség- és hatáskörök.

Közös igazgatású, többcélú köznevelési intézményünkhöz 3 dombóvári óvoda és 1 bölcsőde tartozik (2013. július 01-től).

A feladatellátási helyeken működő főző illetve melegítő konyhák üzemeltetését az Integrált Önkormányzati Szolgáltató Szervezet látja el és biztosítja a bölcsődés és az óvodás gyermekek étkeztetését. Az intézmény, gazdálkodással kapcsolatos ügyviteli és karbantartási feladatait is ez a szervezet végzi.

A Szivárvány Óvodában működő tanuszoda költség hozzájárulás ellenében, ellátja a város és a város környék óvodás gyermekeinek vízhez szoktatását.

1.2.3. Személyi feltételek

A Bölcsődei Tagintézményben szakképzett kisgyermeknevelők látják el a gyermekek gondozását, nevelését.

Óvodapedagógusaink felsőfokú végzettségűek, többen rendelkeznek szakirányú végzettséggel és szakvizsgával. A nevelőmunkát közvetlenül segítő munkatársak a törvényi előírásoknak megfelelően biztosítottak (dajkák, pedagógiai asszisztensek, óvodatitkár, úszómester).

Az óvodapedagógusok nevelőmunkáját szakképzett dajkák és pedagógiai asszisztensek segítik. A sokrétű szervezési, ügyviteli, adminisztrációs feladatokat és a kapcsolattartást az óvodatitkár segíti. A Szivárvány Óvodai tanuszoda működtetésével és a gyerekek vízhez szoktatásával kapcsolatos feladatokat az úszómester látja el.

Az óvodapedagógusok közel 70%-a, a dajka munkatársak 60%-a 45 évnél idősebb. Ez viszonylagos stabilitást és nagyfokú szakmai tapasztalatot jelent, ami kedvező a nevelőmunka szempontjából. Egyben jelzés, hogy fel kell készülnünk a személyi változásokra.

Nevelőtestületünk szakmailag jól felkészült, megújulásra törekvő. Jellemző az ön- és továbbképzés, a szakmai ismeretek, kompetenciák fejlesztése. Az intézményben kialakultak az együttműködési formák, az egymástól való tanulás rendszere. A nevelőmunka minőségének javítását szolgálja a belső továbbképzési rendszer, a hospitálások, szakmai bemutatók és a munkaközösségek, munkacsoportok.

A továbbképzéseken megszerzett sokféle szakmai ismeret, a speciális pedagógiai eljárások, módszerek segítik a nevelőmunka és a gyerekek fejlesztésének eredményes megvalósítását. Az intézmény dolgozóira jellemző a tolerancia, a nyitottság, a gyermekszeretet, az érzelmi intelligencia, a kultúrált, személyközpontú kommunikáció.

Intézményünk jelentős humán erőforrása a sok, jól képzett, nyitott, innovatív, aktív, együttműködni képes kisgyermeknevelő, óvodapedagógus és nevelőmunkát segítő munkatárs.

1.2.4. Tárgyi feltételek

Nevelőmunkánk sikeres megvalósításában a megfelelő tárgyi feltételek biztosításának nagy szerepe van. (1.sz. függelék)

A gyermekek személyiségfejlesztése játékokban, mozgáson és sokféle tevékenységen keresztül valósul meg, ezért széleskörű eszköz kínálatra van szükség.

Épületeink megfelelő komforttal és infrastruktúrával rendelkeznek, de felújításra szorulnak (kivéve az Erzsébet Óvodai Tagintézmény). Óvodáink mindegyike rendelkezik fejlesztő szobával és tornaszobával (Bezerédj Amália Tagóvodában nincs tornaszoba).

A tárgyi feltételeket a lehetőségek kihasználásával folyamatosan fejlesztettük. Aktívan és sikeresen pályáztunk, szponzori támogatásokat szereztünk. Tagóvodáink jól felszereltek, valamennyien rendelkeznek a 20/2012 (VIII.31.) EMMI rendelet 2. sz. mellékletében meghatározott nevelőmunkát segítő játékokkal és egyéb eszközökkel.

A csoportszobák berendezése, bútorzata esztétikus, praktikus. A dekoráció igényessége, ötletessége a pedagógusokat dicséri. Óvodapedagógusaink játék készítő tevékenysége is jelentősen gazdagítja az eszköztárat (bábok, díszletek, dominó, kártya-, tábla játékok, kirakók).

A fejlesztő szobák jó feltételeket biztosítanak az egyéni, a kiscsoportos fejlesztő munkához és a fogadóórákhoz. A tornaszobák a mozgásfejlesztéshez adnak kiváló lehetőséget.

Az óvodai udvarok jól felszereltek, megfelelnek a biztonsági előírásoknak. Sokféle mozgásra, játékokra adnak lehetőséget minden évszakban.

A nevelőmunkát segítő audiovizuális és informatikai eszközök, a könyvtár, a szakfolyóiratok rendelkezésre állnak minden tagintézményben.

2. AZ INTÉZMÉNY JÖVŐKÉPE

2.1. Óvodakép

- Intézményünk a köznevelési rendszer része, a gyermekek óvodába lépésétől az iskola megkezdéséig segítjük a gyermekek személyiségfejlődését.
- Minden gyermek számára biztosítjuk az egyenlő hozzáférést.
- Óvodai nevelésünk a családi nevelés kiegészítője. Az óvoda – család kapcsolat nyitott, együttműködő, támogató.
- Intézményünk működése során, magas színvonalon teljesül az óvoda óvó-védő, szociális és nevelő – személyiségfejlesztő funkciója.
- Biztosítjuk a gyermekek fejlődésének és nevelésének optimális feltételeit óvodáinkban.
- A szabad játék és a párhuzamosan megvalósuló sokféle tevékenység, valamint a mozgás lehetőségét egész nap biztosítjuk a gyermekek számára.
- A gyerekeket korszerűen felszerelt, tudatosan fejlesztett nevelési környezetben, befogadó, derűs, szeretetteljes, elfogadó légkörben neveljük.
- A gyerekek fejlődését, sikeres iskolai beilleszkedését egyéni bánásmóddal, és adekvát differenciáló módszerek alkalmazásával segítjük.
- Az óvodai nevelésben alkalmazott összehangolt pedagógiai intézkedések a gyermek személyiségéhez igazodnak, és értékeket közvetítenek.
- Óvodáinkat, beszédre ösztönző légkör és személyközpontú kommunikáció jellemzi.
- A környezettudatosság beépült az intézményi működés egészébe.
- Eredményesen valósul meg az egészséges életmód és a környezettudatos magatartás szokásainak megalapozása.
- Intézményünk nevelőmunkájában fontos a hagyományok ápolása.
- Az óvoda segíti a hátrányok csökkentését, a tehetség gondozást és inkluzív nevelési gyakorlatot folytat.
- Intézményünkben lehetőséget biztosítunk a nemzetiséghez tartozó és a migráns gyermekek nevelésére. Támogatjuk az önazonosság megőrzését, a hagyományok ápolását, erősítését.
- A nevelőtestületet a gyermekközpontúság, a magas szintű szakmai felkészültség, a folyamatos fejlődés igénye és a jó együttműködés jellemzi.
- Az óvodapedagógusokat hatékonyan segítik a gyerekszerető, nevelőmunkát segítő alkalmazottak.
- Intézményünk együttműködik a gyermekek nevelése során köznevelési, egészségügyi, szociális, kulturális intézményekkel, szakemberekkel és civil szervezetekkel.

2.2. Gyermekkép

Intézményünk olyan gyermekek nevelésére törekszik, akik:

- pozitív énképpel, megfelelő önismerettel, önbizalommal rendelkeznek
- másokat elfogadják, megegyezésre képesek, együttműködési, probléma megoldási képességük fejlett

- érzelmileg gazdagok, vidámak, kiegyensúlyozottak
- kommunikációjuk nyílt, viselkedésük természetes, helyzetéhez adekvát, önfegyelmük fejlett
- érdeklődésük széleskörű, belső motiváltságuk fejlett, kreatívak, önállóak, aktívan tevékenykedők
- pozitív a viszonyuk a személyekhez, élőlényekhez, tárgyakhoz, tevékenységekhez, normákhoz, értékekhez, hagyománytisztelők
- az egészség és a környezet érték számukra

3. AZ INTÉZMÉNY NEVELÉSI ALAPELVEI

- A gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, az óvodai nevelés kiegészíti azt.
- A gyermeki személyiséget tisztelet, szeretet, elfogadás, megbecsülés, bizalom és védelem illeti meg.
- Elsődlegesnek tartjuk a gyermekek egyéni megismerését, személyes igényeik, szükségleteik kielégítését.
- A gyermek személyiségfejlődését, egyéni készségeinek, képességeinek kibontakozását a gyermekhez igazodó pedagógiai hatásokkal segítjük.
- Kiemelt figyelmet fordítunk az értelmi, a testi, a kommunikációs képességek és a szociális kompetenciák egyéni és életkor specifikus alakítására.
- A gyermekek nevelését érzelmi biztonságot nyújtó, szeretetteljes légkörben, az életkornak megfelelően játékkal, mozgással, sokféle élményt, tapasztalatot nyújtó tevékenységi lehetőség biztosításával segítjük.
- A szabad játéknak, mint a gyermek elsődleges tevékenységének kiemelt helyet biztosítunk.
- Nevelőmunkánk központi eleme az egyéni bánásmód, korszerű differenciáló stratégiák, módszerek alkalmazásával.
- A gyerekek aktivitását és önállóságát ösztönözzük.
- A gyermekek számára biztosított széleskörű tevékenységi lehetőségek, sokféle spontán és szervezett tapasztalatszerzésre, önálló és együttműködést kívánó tanulási szituációkra nyújtanak lehetőséget.
- Az életkorhoz és az egyéni képességekhez igazítjuk a pedagógiai intézkedéseket, a műveltségtartalmak közvetítését, a gyermekek személyiségfejlődésének és egyéni képességeinek kibontakoztatását.
- A gyermekek fejlődését folyamatos követjük, és tudatosan tervezzük személyiségfejlődésük segítségét.
- Nevelőmunkánk fontos területe a tehetséggondozás.
- Intézményünkben az inkluzív, befogadó pedagógiai szemlélet és gyakorlat érvényesül.
- A különleges bánásmódot igénylő gyermekek sajátos nevelési igénye, valamint a nemzetiséghez tartozó és a migráns gyermekek nevelése kapcsán megvalósul a tolerancia, a különbözőségek elfogadása, a differenciált képességfejlesztés és az integráció.
- A minőségi nevelőmunkához, a megfelelő személyi és tárgyi feltételek biztosítása szükséges.
- A gyerekek eredményes nevelése érdekében, hatékony együttműködést kell kialakítani a családdal és a gyermek fejlődésének segítségével részt vevő illetve bevonható szakemberekkel, intézményekkel, szervezetekkel.

4. AZ INTÉZMÉNY KÜLDETÉSNYILATKOZATA, ÉRTÉKEI

4.1. Küldetésnyilatkozatunk

Intézményünk, - a Szivárvány Óvoda, a Bezerédj Amália Óvodai, az Erzsébet Óvodai és a Bölcsődei Tagintézmény - ellátja 20 hetes kortól az iskola megkezdéséig a gyermekek gondozását, nevelését, képességei kibontakoztatását és fejlesztését.

Óvodáink esztétikus, barátságos, komfortos környezetben fogadják a gyermekeket. A legfontosabbnak tartjuk, hogy a gyermekek szeretetteljes, nyugodt, derűs légkörben nevelődjenek. Személyiségfejlődésük kibontakoztatását játékkal, mozgással és sokféle tevékenységi lehetőség biztosításával segítjük. Természetesnek vesszük a gyerekek közötti különbségeket. Nevelőmunkánk során a gyermekek életkori és egyéni sajátosságaihoz igazodó, differenciáló módszereket alkalmazunk.

Fontosnak tartjuk, hogy az egészséges életmód és a környezettudatos magatartás szokásait megalapozzuk.

Intézményünkben befogadó pedagógiai szemlélet és gyakorlat érvényesül. A közös alapelvek, értékek és célok mellett, óvodáink és bölcsődénk, egyéni arculattal rendelkeznek.

Erzsébet Tagóvodánk nemzetiségi nevelési programot is kínál a gyerekeknek.

Minden óvodában dolgozó munkatársunknak legfontosabb a gyermek. Nevelési eredményeink növelése érdekében, az egymástól tanulás lehetőségét kihasználjuk, szakmai felkészültségünket folyamatosan fejlesztjük.

Gyermekeink mindennapjait sokszínű programokkal tesszük élményszerűvé.

A szülőkkel való kapcsolat elmélyítése érdekében sokféle találkozási lehetőséget szervezünk.

4.2. Nevelési értékeink

A pedagógiai programunkban megfogalmazott alapelvek, cél- és feladatrendszer, a kimeneti fejlődési mutatók és a következőkben felsorolt nevelési értékek minden óvodánkra érvényesek.

Az intézményben kiemelt pedagógiai értékek

- A játék elsődlegessége
- Az érzelmi, az erkölcsi és a közösségi nevelés
- A mozgás kiemelt szerepe
- Az egészséges életmód megalapozása
- A gyermek ismeret, az egyéni sajátosságok tiszteletben tartása, a gyermekhez igazodó nevelőmunka
- A családdal való együttműködés
- Integrált nevelés

Programunk lehetőséget ad arra, hogy a tagóvodák sajátos feltételeiknek megfelelő nevelési gyakorlatot folytassanak.

Tagóvodáink nevelési gyakorlatának kiemelt speciális értékei

Szivárvány Óvoda

- Játékba épített, párhuzamos tevékenység szervezés
- A környezettudatosságra nevelés, projekt, témahét
- A kommunikáció, a drámajátékok alkalmazása
- A hagyományok ápolása

- Tehetséggondozás

Bezerédj Amália Óvodai Tagintézmény

- A környezettudatosságra nevelés, projekt, témahét
- Tehetséggondozás
- A hagyományok ápolása

Erzsébet Óvodai Tagintézmény

- A hagyományok ápolása (nemzetiségi hagyományok is)
- Projekt, témahét
- Tehetséggondozás
- Nemzetiségi nevelés

5. AZ ÓVODA NEVELÉSI CÉLKITŰZÉSEI

5.1. Általános célkitűzések

Óvodai nevelésünk célja, a 3-6-(7) éves gyermekek sokoldalú, harmonikus fejlődésének, személyiségük kibontakoztatásának, a hátrányok csökkentésének elősegítése.

5.2. Sajátos célkitűzések

- Az életkori és egyéni sajátosságok, valamint az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével, a gyermeki személyiséghez igazodó pedagógiai módszerek alkalmazásával a testi, a szociális és az értelmi képességek fejlődésének segítése.
- Az óvoda - iskola közötti zökkenő mentesebb átmenet segítése.
- A gyerekek egészség- és környezettudatos szemléletének megalapozása.
- Az erkölcsi szokás és normarendszer megalapozása.
- A nemzetiséghez tartozó és a migráns gyermekek ismerjék meg kultúrájuk elemeit, szokásait.
- A sajátos nevelési igényű gyermekek befogadása, a sajátosságokból adódó különbségek csökkenése.
- A tehetséges gyermek felismerése, képességeik hatékony fejlesztése.
- A hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek összehangolt, integrált nevelése révén, az indulási hátrányok csökkenése.

6. AZ ÓVODA NEVELÉSI FELADATAI

Az óvodai nevelés általános feladata, a gyerekek testi és lelki szükségleteinek kielégítése.

6.1. Az egészséges életmód alakítása

Az egészséges életmódra nevelés célja a gyerekek egészséges életvitel igényének kialakítása és testi, lelki fejlődésük elősegítése.

Feladatok:

- A gyerekek egészséges fejlődéséhez szükséges környezet biztosítása
- A gyerekek testi szükségleteinek nyugodt, egyéni igények szerinti kielégítése
- Az egészséges életmód, gondozás, egészségmegőrzés szokásainak kialakítása

A gyerekek egészséges fejlődéséhez szükséges egyik legfontosabb feltétel a megfelelő **környezet**. Ennek kialakításánál alapvetően fontos a környezet (levegő, víz, eszközök) tisztasága, a színek harmóniája, a balesetvédelem szempontjából a biztonságos eszközök és térberendezés, a zajmentesség, fényviszonyok, a tevékenységekhez megfelelő hely és eszközök biztosítása.

Óvodáink udvara minden évszakban a szabadban való mozgás, játék, tevékenykedés és az edzés legfőbb színtere. Akkor tölti be funkcióját, ha a gyerekek sok időt töltenek kint.

Az udvar tagolása (nagy összefüggő tér, kuckók) és burkolása (füves, betonos, homokos, árkos-dombos terület) a különböző tevékenységek igénye szerint célszerű.

A mászóakák, hinták, csúszdák sokféle mozgásra ösztönzik a gyerekeket. Jó idő esetén biztosítani kell, hogy a gyerekek egész napjukat a szabadban tölthessék (étkezés, játék).

A nap káros sugaraitól a fák, napfogók és napernyők védik a gyerekeket. Sok növény nem csak díszíti a környezetet, hanem segíti a levegőben lévő por megszűrését is.

Az óvodakertben gyümölcsök, zöldségfélék, virágok termesztésére van lehetőség.

A vizes edzés kiváló eszköze az udvari zuhanyzó és víz permet.

Az **óvoda épülete** harmonikus színeivel, ötletes, igényes, esztétikus berendezésével hozzájárul a gyerekek jó közérzetéhez.

A *csoportszobák* nagy ablakain rövid függöny van, így akadálytalanul jön be a fény és a gyerekeknek szabad kilátást enged. A levegő cseréről szellőztetéssel gondoskodunk. A száraz levegő enyhítésére párologtatókat használunk. A légúti megbetegedések megelőzése érdekében, só terápiás eszközöket alkalmazunk, melynek feltételei a Szivárvány Óvodában minden csoportban adottak.

A csoportszoba berendezéséhez használt lekerekített sarkú bútorok a baleset megelőzést szolgálják. A tér kialakításánál figyelembe kell venni, hogy az egyes tevékenységekhez szükséges hely biztosított legyen.

Az *öltözők* (a folyosón kialakított részek az Erzsébet Óvodai Tagintézményben) a gyerekek egyéni holmijának elhelyezéséhez és az öltözködéshez megfelelő teret biztosítanak. A nap folyamán mozgásos játékokra is helyet ad.

A *mosdóban* az egyéni tisztálkodási eszközök jól átlátható és könnyen hozzáférhető elhelyezése nagyon fontos. A WC-k függönnyel elzártak az intimitás tiszteletben tartása érdekében. A Szivárvány és a Bezerédj Amália Óvodában a praktikus térberendezés lehetővé teszi, hogy a mosdó a vizes játéknak is teret adjon. Az Erzsébet Tagóvodában ezt a csoportszobában biztosítják. A csoportszoba-öltöző-mosdó, WC blokk ajtajai egész nap nyitottak, a gyerekek szabadon mozoghatnak. (Szivárvány Óvoda, Bezerédj Amália Tagintézmény)

A gyerekek testi fejlődésének és mozgásigényének kielégítése szempontjából kiváló lehetőség a sokféle mozgásfejlesztő eszközzel felszerelt tornaszoba a Szivárvány Óvodában és az Erzsébet Óvodai Tagintézményben. A Bezerédj Amália Óvodai Tagintézményben, a csoportszobákban biztosítottak a mozgásfejlesztő eszközök.

A vizes edzés, a vízhez szoktatás és úszástanítás egyedülálló feltétele *óvodai uszodánk*, amelyet a tagóvodák gyermekei is rendszeresen használnak (költség hozzájárulással).

A gyerekek testi szükségleteinek nyugodt, egyéni igények szerinti kielégítése jó közérzetük alapja és feltétele más tevékenységekhez való viszonyuknak. Az óvodapedagógus a gyerekek óvodába lépése előtt tájékozódjon egyéni szükségleteikről (anamnézis, szülőkkel való beszélgetés). A testi szükségletek kielégítését korlátozni nem lehet. Annak érdekében, hogy a gyerekek egyre önállóbban ki tudják elégíteni igényeiket, szükséges a megfelelő

eszköz feltétel biztosítása és a bizalmat, biztonságot nyújtó légkör. Így érhető el, hogy a gyerekek jól érezzék magukat az óvodában és szükségleteik természetes kielégítésére törekedjenek, kérjék és fogadják el a felnőtt segítséget.

Az egészséges életmód, gondozás, egészségmegőrzés szokásainak alakításánál figyelembe kell venni a családból hozott szokásokat. Az egyéni, pl.: étkezési, alvási szokásokat el kell fogadni, tolerálni kell. Az egészséges életmód kialakításának része az egészséges táplálkozás, a rendszeres mozgás, a nyugodt pihenés és a stresszmentes életmód.

Gondoskodni kell róla, hogy az **étrend** megfelelő arányban tartalmazza a gyerekek fejlődéséhez szükséges tápanyagokat, vitaminokat, ásványi sókat. Ennek érdekében sok gyümölcs, zöldségféle, elsősorban szárnyas hús, hal és rostban gazdag ételek kerüljenek az étrendbe. Az új ételeket, ízeket fokozatosan, nagy odafigyeléssel kell megismertetni a gyerekekkel. A felnőttek mintaadása rendkívül fontos a hitelesség szempontjából. Segítheti az új ételek elfogadását, ha választási lehetőséget kínálunk a gyerekeknek (pl.: fehér és barna kenyér).

Óvodánkban a **mozgás** feltételei adottak. Minden évszakban adjunk lehetőséget a gyerekeknek a szabadban való mozgásra és sokféle mozgásos játékkal ismertessük meg őket. Jó időben töltsék az egész napot a szabadban a gyerekek, az óvodapedagógus rendszeresen szervezzen sétát, kirándulást, gyalogtúrát. A mindennapos testnevelés hozzájárul a gyermekek mozgásigényének kielégítéséhez. Ennek keretében naponta vesznek részt szervezeten is mozgásos játékokban, zenés tornán illetve gerinc-, és lábtornán.

A testi, **lelki**, mentális **egészség** fejlesztésének célja, hogy elősegítse a kiegyensúlyozott pszichés fejlődést, támogassa a gyermeknek a környezethez történő alkalmazkodását, és pozitív hatást gyakoroljon személyiségük fejlődésére.

A lelki egészség védelme érdekében fokozottan figyelni kell, a gyermekektől érkező segítségkérések, az ún. „segélykiáltások” megértésére. Az elhanyagolás (érzelmi, fizikai) és a bántalmazás súlyosan veszélyezteti a gyermekek fejlődését. A probléma megelőzése illetve eredményes megoldása érdekében, szükség esetén speciális szakemberek bevonását is kezdeményezni kell (pszichológus, gyermekvédelmi szakember, orvos).

A **nyugodt, stressz mentes életmód** kialakításában fontos szerepe van a helyes életritmusnak, a jó napirendnek. Legyen mindenre elegendő idő, kerülni kell a kapkodást, a gyakori versenyhelyzetet. A gyerekeket szoktassuk a halk beszédre, a felnőttek adjanak ebben is mintát. A relaxáció, a drámajátékok alkalmazása és a mozgás hozzájárul a feszültség oldásához.

Az eredményes **szokásalakítás** fontos feltétele, a megfelelő eszközök és a tevékenységhez szükséges idő biztosítása, a csoportos helyzetek oldása, (rugalmas napirend) a felnőttek mintaadása, összehangolt együttműködése, segítségnyújtása. A fokozatosság és a tapintat nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a gyerekek a szokásokat elfogadják és önállóan végezzék.

A gyermek tisztasága hozzájárul komfortérzésének kialakulásához. Tisztaság iránti igényének alakulását szolgálja a *testápolás* szokásainak elfogadtatása (mosakodás, fogmosás, fésülködés, orr-, köröm tisztítás, WC használat). A gondozatlan gyermekek napi ápoltságának biztosítása a dajkáktól kiemelt odafigyelést igénylő feladat.

A gyerekek ruházatánál fontos, hogy kényelmes, tiszta, a tevékenységnek és az időjárásnak megfelelő legyen. A réteges *öltözködés* a célszerű. Az öltözék hőmérsékletéhez igazításánál az

egyéni igényeket vegyük figyelembe (szülőkkel való megbeszélés). Ruházatuk tisztántartását a gyerekek maguk végezzék a szükséges segítséggel.

A kulturált *étkezés* feltételeinek biztosítása mellett, segíteni kell a gyerekek önállóságának fejlődését az eszközök használata és az önellátás terén. A gyermek egészséges fejlődéséhez nélkülözhetetlen, hogy a megfelelő mennyiségű táplálékot magához vegye (egyéni különbségek). Az étvágytalan, válogatós gyerekek nagy toleranciát igényelnek. Sok esetben növeli a gyerekek étkezési kedvét, a választási lehetőség biztosítása, valamint ha maguk készíthetik el reggelijüket, uzsonnájukat.

A *nyugodt pihenés, alvás* feltételei a tiszta levegő, csend, hangulati előkészítés altatódallal, mesével, simogatással és a kényelmes ruházat (alvóruha). Az óvodapedagógus a gyerekek egyéni alvási szokásait vegye figyelembe (elhelyezkedés, "alvóka"). A kisebbek hosszabb, a nagyobbak rövidebb pihenést igényelnek, de az azonos korú gyerekek is különböznek alvási igényükben. Az óvodapedagógus feladata, hogy az alvó és a nem alvó gyerekek igényeit minél optimálisabban összehangolja. Lehetőség a nem alvók számára: az öltözőben, illetve a csoportszobában, nyáron az udvaron játszhatnak.

A **betegségmegelőzéshez**, az ellenálló képesség erősítéséhez, edzéssel és a fertőzések megakadályozásával járulhatunk hozzá. Óvodába kerülés előtt szükséges az óvodapedagógusnak tájékozódni a gyerekek betegségeiről.

A gyerekek érdekében ki kell használni a víz, a levegő és a napfény edző hatását, a fokozatosság betartásával és az egyéni érzékenység figyelembevételével.

A betegségek, fertőzések megakadályozása szempontjából fontos a megfelelő tisztálkodás, a tiszta környezet, a szellőztetés, az egyéni eszközhasználat biztosítása, a beteg gyerekek elkülönített gondozása (köhögés, hányás, hasmenés, kiütés esetén) a szülők érkezéséig, és a hőmérsékletnek megfelelő öltözködés.

A balesetek elkerülése miatt szükséges az eszközök folyamatos ellenőrzése, javítása, az óvodapedagógusok, dajkák odafigyelése és a gyerekeket egymás testi épségének megóvására nevelni.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén:

- A gyerekek önmaguk és környezetük tisztaságát, rendjét, esztétikáját fontosnak tartják, maguk is hozzájárulnak ennek létrehozásához.
- Testi szükségleteiket kulturált módon, önállóan, szükség esetén késleltetve is ki tudják elégíteni.
- A tisztálkodáshoz kapcsolódó szokásokat ismerik, betartják.
- Szeretnek mozogni, gyalogolni, kirándulni.
- Nyugodtan, kiegyensúlyozottan tevékenykednek.
- Az egészséges táplálkozást helyezik előtérbe.
- A kulturált étkezés szokásait ismerik, betartják.
- Önállóan öltözködnek.
- A szokások végrehajtásához szükséges minden eszköz önálló használatára képesek.
- A szokások természetessé váltak számukra.

6.2. Az érzelmi, erkölcsi és a közösségi nevelés fejlesztése

A **nevelés célja**: kiegyensúlyozott, önbizalommal rendelkező gyerekek nevelése, azoknak a képességeknek, tulajdonságoknak a fejlődését elősegítve, amelyek alkalmassá teszi őket, hogy én érvényesítési törekvéseiket összehangolják a közösségi élet normáival.

Feladatok:

- Befogadó, biztonságot nyújtó, szeretetteljes óvodai légkör megteremtése
- A gyerekek megnyerésén alapuló óvodai befogadás megvalósítása
- Pozitív személyes kapcsolatok kialakulásának elősegítése (óvodapedagógus-gyermek, nevelőmunkát segítő munkatársak-gyermek, gyermek-gyermek)
- Segíteni a gyermekek érzelmi, erkölcsi és szociális érzékenységének fejlődését
- A közösségi élet szokásainak kialakítása
- Eltérő életmód, kultúra, szokásrendszer kölcsönös elfogadása

A befogadó, biztonságot nyújtó, szeretetteljes óvodai légkör megteremtésében az óvodai környezet, a felnőttek külső megjelenésén kívül, az óvodapedagógus (a felnőttek) személyiségének van a legnagyobb szerepe.

A „csalogató” óvodai környezet világos, színes, játékos, barátságos. A gyerekeket riasztó hangok (hangos felnőtt beszéd, erős zajok) kiküszöbölése minden óvodában dolgozó felnőtt feladata. A felnőttek viselkedésében legyen természetes a halk beszéd, a lassú, nyugodt mozgás, a puha eszközhasználat. Minden felnőtt gyerekek felé forduló legyen, udvarias, kedves, segítőkész. A gyermeki én tisztelete kell, hogy érvényesüljön a felnőttek megnyilvánulásaiban. Az otthonosság alakításához tartozik, hogy a gyerekek saját eszközeinek külön helye van.

A csoportban a gyerekek szabadon mozoghatnak, tevékenységeiket belső motiváltságuk alapján választhatják. Az óvodapedagógus a gyerekek önállóságát, kompetenciáját támogatja, a „teheted”, „képes vagy rá” biztató reagálásával. Az óvodapedagógus állandó jelenlétével, gyerekek felé való nyitottságával, segítőkészségével biztonságot nyújt.

A gyerekek megnyerésén alapuló óvodai befogadás megvalósításának sikerességében az előkészítésnek nagy szerepe van. Tagóvodáinkban az óvodai felvétel után, „*ovinapot*” szervezünk, ahol a gyerekek a szülőkkel együtt ismerkedhetnek az óvodával, az óvodapedagógusokkal és tapasztalatot szerezhetnek a nevelőmunkával kapcsolatban.

Az óvodapedagógusok a nagyobb gyerekeket felkészítik, hogy örömmel, tapintattal, segítőkészen fogadják a kicsiket.

Az első élmények meghatározhatják a kisgyermek óvodához való viszonyát. Törekedni kell, hogy ezek minél kellemesebbek legyenek. Rendkívül fontos, hogy az óvodakezdés gyerekek, szülőknek egyaránt örömmel várt esemény legyen.

Az *óvodai befogadás* időszakában a gyerekek szakaszosan érkeznek, így több lehetőség van az ismerkedésre, a személyes kapcsolat alakítására. Ebben az időszakban mindhárom felnőtt jelen van. Az óvodapedagógus érezze át, hogy a szülőtől való elválás a gyerek számára nagyon nehéz, megkönnyítése empátiát, türelmet, gyöngédséget kíván. A beilleszkedést segítheti, ha a gyerekek a szülőkkel együtt töltik az első napokat az óvodában és ha csak folyamatosan növelik az óvodában tartózkodás idejét. Az óvodás testvér és a saját tárgy, játék is kedvezően hat a gyerekek biztonságérzetének alakulására.

A gyerekek testközelség illetve – távolság igényét minden felnőttnek tiszteletben kell tartania. A gyerekek folyamatosan ismerkednek a csoport szokásaival, ezek elfogadásához az egyénileg szükséges időt meg kell adni. Semmi nem erőltethető.

A vegyes életkorú csoportjainkban a nagyobb gyerekek sokat segíthetnek a kisebbek befogadásában és a szokások megismertetésében. Az óvodapedagógus legfontosabb feladata befogadás idején a gyerekek és a szülők bizalmának megnyerése.

A pozitív személyes kapcsolatok kialakulásának elősegítését a jó óvodapedagógus-gyerek kapcsolat alapozhatja meg. Az óvodapedagógus - gyerek kapcsolat a mindennapi szituációk

személyes perceiben alakulnak elsősorban. Az óvodapedagógus kerüljön minden gyerekkel legalább rövid időre „csak velem” szituációba.

Az életkori sajátosságok közül figyelembe kell venni, hogy a gyerek érzelem vezérelt, én fejlődésének sajátossága az én központúság, felnőtthöz való ragaszkodása erős, társ iránti igénye csak 4,5-5 éves korban alakul ki.

Segíti az óvodapedagógus - gyerek kapcsolat pozitív alakulását a személyes beszélgetés, a testközelség és az együttjátszás igényének kielégítése. Az óvodapedagógus ismerje meg a gyerekek egyéni jellemzőit, fogadja el különbözőségüket, értse meg őket, bízson bennük, tartsa tiszteletben döntéseiket. Az óvodapedagógus modell a társas viselkedés szempontjából. A gyerekek társas kapcsolatai a tevékenységek közben alakulnak, fejlődik egymáshoz való viszonyuk (szimpátia, barátság), együttműködésük és sok közös élményben van részük. A társas együttműködés során alkalom van az egymáshoz viszonyításra, az én határok megtapasztalására. Mindez jelentősen hozzájárul az énkép alakulásához. A társ bemérési pont, az önismeretet és az önértékelést segíti.

A társas együttlét szituációiban tanulják meg az egymás felé fordulást, a másság elfogadását, a segítséget, a szeretetet. Az óvodapedagógus minden helyzetben erősítse a gyerek barát választását. A tapintat, a törődés, a szeretetteljes odafordulás, a pozitív, elfogadó attitűd az óvoda minden dolgozójával szemben követelmény. Az óvoda dolgozóinak modellértékű kommunikációja és bánásmódja mintát jelent a gyermek magatartásának alakulása szempontjából.

A gyerekek érzelmi, erkölcsi és szociális érzékenységének fejlődését akkor segítheti az óvodapedagógus eredményesen, ha sokféle életteli, természetes kapcsolatteremtés alakul a csoportban, melyben a gyerekek önállóan, vagy együttműködve, de kényszer nélkül vesznek részt.

Az óvodapedagógus tartsa tiszteletben a gyerek érzelmeit, ezeket nem elfojtani kell, hanem megtanítani, hogyan kontrollálhatja indulatait. A csendes, nyugodt, érthető óvodapedagógus viselkedés jó mintát nyújt.

A mindennapok természetes szituációiban és az óvodapedagógus által kezdeményezett kommunikációs játékok során fejlődik a gyermek érzelem felismerő és kifejezőképessége, tapasztalatot szerez saját és mások érzelmeinek hatásáról.

A tevékenységek segítik a gyerekek erkölcsi tulajdonságainak (együttérzés, segítőkészség, önzetlenség, figyelmesség) és akaratának (önállóság, önfegyelem, kitartás, feladattudat) fejlődését.

Az óvodapedagógus kommunikációs intelligenciájának mutatói a jó beszéd példát adó (artikuláció), választékos beszéd és a hitelesség (metakommunikáció). Az óvodapedagógus legnehezebb feladata, hogy az én tudat, én érvényesítés és a szociális érzékenység alakulását megfelelő összhangban segítse. A gyerekek között az önérdek és a társ érdekének ütközése miatt gyakran alakulnak ki probléma -, konfliktushelyzetek. Hosszú időre és toleranciára van szükség, míg a gyerekek olyan én érvényesítési technikákat tanulnak meg, amely a társak igényeit is figyelembe veszi. Konfliktus esetén az óvodapedagógus ne vegye el a felelősséget a gyerektől a megoldás átvállalásával.

Az óvodapedagógus kerülje a büntetést, a bírálatot, a kiabálást, a hibáztatást, a panaszkodást. Kivárással, kérdésekkel, a probléma meghallgatásával, a gyerekekkel együtt megoldási módok keresésével, az alternatívák közül való önálló választás ösztönzésével segítse, hogy a gyerekek megtalálják a saját megoldásukat. Az óvodapedagógus és a gyerekek együtt keressék az alku – csere – kompromisszum sokféle, helyzethez adekvát módját.

A közösségi élet biztonsága, nyugalma függ a csoport életét szabályozó **szokások** alakulásától. Csak kevés és fontos szabály legyen a csoportban. Ezek elfogadását segíti a

felnőtt minta és a gyerekek fejlődési üteméhez, sajátosságaihoz igazodó egyéni bánásmód. A gyerekek viselkedését, tevékenységét nem kell állandóan értékelni. Az óvodapedagógus természetes módon fejezze ki örömét, elismerését a gyerek felé, ha kell biztassa, segítse. Cél a belső kontroll erősítése a gyerekekben, ez pedig bizalommal, biztatással, az önállóság, autonómia, kompetencia támogatásával alakítható.

A közösségi együttélést segítő normák: a társ személyiségének, érzelmeinek, tevékenységének tiszteletben tartása, segítség a társaknak, a kisebbeknek, örömszerzés, vigasztalás, együttérzés, udvarias magatartás.

Vegyes életkorú csoportokban a nagyobb gyerekek modellálják a közösségi szokásokat a kisebbeknek. Az óvoda és a csoportok hagyományainak kialakítása, a közös tevékenységek és élmények, hozzájárulnak a gyerekek egymás felé fordulásának erősítéséhez.

Ilyenek: születésnapok megünneplése, séta a kisebbekkel, az óvoda közös programjai, közös ünneplések, havonta *ovi bábszínház* és a *nyitott napok*.

Kiemelt figyelmet fordítson az óvodapedagógus az eltérő életmód, nyelv, szokások elfogadtatására a nemzetiségi és a migráns gyermekek esetében. Segítse a sajátos nevelési igényű és a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek beilleszkedését.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén:

- A gyerekek szívesen járnak óvodába.
- A közösségben bátran vállalnak feladatot, siker orientáltak.
- Feladathelyzetekben egyre eredményesebben vesznek részt, kreatív megoldásokra törekednek.
- A tevékenységekben képesek felnőttekkel és társaikkal kapcsolatot teremteni, együttműködni, segítséget nyújtani.
- A tevékenységekben kitartóak, a megkezdett tevékenységet befejezik.
- Mások érzelmeit felismerik, saját érzelmeiket kontrollálni tudják.
- A gyerekek között kevés a konfliktus. Konfliktus helyzetben nem az agresszív megoldásra törekednek.
- Konfliktus helyzetekben képesek együttműködve mindkét fél számára elfogadható megoldást találni önállóan is.
- A közösségi élet szokásai természetessé váltak számukra.
- Az udvariassági szokásokat igyekeznek betartani (köszönés, kérés, megköszönés, figyelmesség).
- Készen állnak az iskolai élet elfogadására.

6.3. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

Az anyanyelvi nevelés célja, az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés, a beszéd és a kommunikációs kompetenciák fejlődésének segítése.

Az értelmi nevelés célja, a gyerekek ismeretszerzésének és képességfejlődésének segítése változatos tevékenységi, tapasztalatszerzési lehetőségek biztosításával.

Feladatok:

- Az anyanyelvi fejlesztés és a kommunikáció különböző formáinak alakítása
- A beszédkézség fejlesztése
- Az értelmi képességek (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) és a kreativitás fejlesztése
- A gyerekek spontán és tervezetten szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése

Az **értelmi nevelés** tevékenységeken keresztül, az óvodai nevelési módszerek segítségével, elsődlegesen a gyermekek szabad játéka által valósul meg. Az értelmi nevelés szoros kapcsolatban van az anyanyelv és a kommunikáció alakulásával.

Programunk lényeges része a beszéd, az **anyanyelv és a kommunikáció fejlesztése**, hiszen csak kellő nyelvi fejlettséggel rendelkező gyermekek lesznek képesek az alap kultúrtechnikák elsajátítására.

A kommunikáció, a beszéd eszköz a társas kapcsolatokban. Célja a kapcsolat felvétele, az információ eljuttatása a másik emberhez, akinek a társas reakcióiból a megértés ellenőrzése, a kapcsolat valamilyen szintű mélyítése valósul meg. A kommunikáció és a metakommunikáció elválaszthatatlan egymástól, a jelzések kiegészítik, helyettesítik, mélyítik, vagy semlegesítik a szóbeli közlést. Az egyéni fejlődés biztosításához szükséges, hogy az óvodapedagógus személyes példájával (odafigyelés, beszélgetés, meghallgatás), kommunikációs helyzetek megteremtésével ösztönözze a gyermekek közötti kommunikációt. Az óvodapedagógus teremtsen lehetőséget a beszédre, ennek fejlesztésére, bővítse szókincsüket, gazdagítsa kommunikációs ismereteiket (például érzelmeket kifejező gesztusaikat, arckifejezéseiket, testtartásaikat).

Az **anyanyelvi nevelés** valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat. Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak alakítása – a beszélő környezettel, helyes mintaadással és szabályközvetítéssel – az óvodai nevelőtevékenység egészében jelen van. A gyermek beszéd- és kommunikációs képessége elsődlegesen a családi szocializációtól függ.

Fontos feladatunk, a gyermekek természetes beszéd- és kommunikációs kedvének fenntartása, ösztönzése, és a gyermeki kérdések megválaszolása. A tevékenységekben sokféle verbális és nem verbális jelzés, interakció jelenik meg. A cigány gyermekek nevelésében a nyelvi kifejezőkészség fejlesztése kiemelt feladat. A nyelvi hátrányok csökkentése érdekében együttműködünk a logopédussal és a gyógypedagógussal.

Az anyanyelvi-, kommunikációs- és drámajátékokat egyéni, mikro csoportos illetve csoportos kezdeményezéseken is alkalmazzuk, amelyekben a gyerekek örömmel vesznek részt. A bábozás, az éneklés, a mondókázás és a mindennapi mesélés nagyban hozzájárul a gyerekek beszédképességének fejlődéséhez, szókincsük gyarapodásához. A nyelv- és ajakügyesítő, valamint a hallásfejlesztő gyakorlatokkal lehetőséget teremtünk a hangzók helyes ejtésére. A játékokhoz főként saját készítésű eszközöket használunk.

Az **értelmi nevelés**, az értelmi képességek fejlesztése az óvodában egyrészt a gyermek spontán tevékenysége, a szabad játék során valamint az óvodapedagógus által szervezett tevékenységekben (egyéni, páros, mikro csoportos, csoportos) valósul meg. A gyermekek ismeretszerzésének és képességfejlődésének alapfeltétele a sokféle tevékenységi lehetőség, az óvodapedagógusok gyermekismerete, szituáció érzékenysége, módszertani gazdagsága. Az óvodapedagógus sokféle játékot készítenek, amelyek segítik a képességek fejlődését (kirakó, dominó, kártya-, táblajáték).

A gyermekek spontán szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, célirányos bővítése a gyermeki tevékenységek által történik. A szabad játék és a szervezett, sokféle tevékenység segíti a kognitív képességek fejlődését. A képzelet, az alkotóképesség és a kreativitás fejlődését a kötetlen, ösztönző környezet segíti.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén:

- Beszédük érthető, kifejező, összefüggő
- Beszédfegyelmeük kialakul
- Képesek meghallgatni és megérteni másokat

- Bátran és szíves kommunikálnak a társaikkal és a felnőttekkel.
- A metakommunikációs jelzéseket használják, a környezetükben élő személyekkel jól kommunikálnak.
- Tudnak szemkontaktust teremteni és tartani.
- Az etnikumokhoz tartozó gyermekek is megértik és helyesen alkalmazzák az óvodai élethez szükséges kifejezéseket, és képesek magukat megértetni.
- Koruknak megfelelően kialakult a pontos érzékelés, észlelés, képesek vizuális, auditív differenciálásra.
- Térbeli viszonyokat képesek felismerni és megnevezni.
- Az önkéntelen bevésés mellett megjelenik a szándékos bevésés is.
- Gondolkodásuk, képzeletük, fantáziájuk, emlékezetük, szándékos figyelmük fejlődik.
- Gondolkodásukra, a problémamegoldásra törekvés és kreativitás a jellemző.
- A gyermekek érdeklődése sokoldalú.
- Tanulási szituációk iránt motiváltak.
- Értelmi képességeik folyamatosan fejlődnek.
- Érzékelésük, észlelésük (vizuális, akusztikus) differenciált, a testséma kialakult.
- Téri tájékozottságuk fejlett.
- Megalapozódott a szándékos bevésés és felidézés.
- Megjelenik a szándékos figyelem.
- Gondolataikat érthetően ki tudják fejezni.
- Elemi ismereteik vannak önmagukról és környezetükről.

7. AZ EGÉSZSÉGFEJLESZTÉS ÉS A KÖRNYEZETI NEVELÉS ELVEI

Az egészségfejlesztésnek és a környezeti nevelésnek jelentős szerepe van a gyermekek személyiségfejlesztésében. Pedagógiai programunk az egészséget alapvető értéknek tekinti.

Az egészségfejlesztés és a környezeti nevelés akkor hatékony, ha teljes körű, ha áthatja az óvodai élet egészét. Az egészségfejlesztés és a környezeti nevelés valamennyi óvodapedagógusnak és a nevelőmunkát segítő munkatársnak kiemelt felelőssége és kötelessége. A gyermekek aktív, cselekvő bevonásával valósul meg.

Kiemelt feladat az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés, az egészségmegőrzés szokásainak alakítása és a környezettudatos magatartás belső igénnyé fejlesztése.

Az egészségnevelési és környezeti nevelés célja

Az egészségnevelési és környezeti nevelés célja a gyermekek személyiségének biztonságban és egészséges környezetben történő alakítása.

Az óvoda feladatai

- Az egészséget támogató, biztonságos, esztétikus környezet kialakítása és védelme
- Környezettudatos magatartásformák fejlesztése
- A helyes napirend és életrend kialakítására nevelés
- A higiénés szokások megalapozása
- Ökológiai személet megalapozása
- Annak tudatosítása, hogy az egészségvédelem fontos és tenni kell érte
- A gyermekek megismertetése a konfliktuskezelés, együttműködési készség, döntési képesség, érzelmi, indulati állapot, kapcsolati zavarok kezelésének, fejlesztésének lehetőségeivel, a kapcsolatteremtés és a drámajáték eszközeivel
- Az anyag- és energiatakarékos óvodaüzemeltetés és a pedagógusok példamutatása

- A gyermekek folyamatos, tevékeny és következetes bekapcsolása a szelektív hulladékgyűjtésbe, az újrahasznosítás széleskörű alkalmazása.

Az egészségnevelés és környezeti nevelés tartalma

- Az egészséges táplálkozás
- A mindennapos testnevelés, testmozgás
- A testi és lelki egészség fejlesztése
- A viselkedési függőségek, a szenvedélybetegségek megelőzése
- A bántalmazás megelőzése
- A baleset megelőzés és elsősegélynyújtás
- A személyi higiéné
- Az egészség-, és a környezettudatos magatartás és viselkedés szokás- és normarendszerének kialakítása

A fejlesztési program megtervezése, értékelése

Az óvoda egészségfejlesztéssel és környezeti neveléssel kapcsolatos feladatát beépítettük a pedagógiai program valamennyi területébe, amelynek megvalósítását értékeljük

Módszerek, eszközök, a program megvalósításához

- Az óvodapedagógusok és a nevelőmunkát segítő munkatársak képzése
- Egészség- és környezettudatos szemléletük alakítása
- Egészségvédelmi, és környezetvédelmi programok megismerése, jó gyakorlatok bemutatása, egymástól való tanulás
- Az óvodai környezet folyamatos fejlesztése (szelektív hulladékgyűjtés, higiénés eszközök, só terápia, víz, levegő, környezetbarát tisztítószer használata)
- A gyermeki tevékenységekhez, kísérletekhez eszközök biztosítása
- Egészséges falatkák készítése a gyerekekkel rendszeresen
- Egészség-, és környezetvédelmi akciók, projektek
- A programokba, projektekbe a szülők bevonása (családi kirándulás, sportverseny)
- Szülői fórumok szervezése egészségfejlesztő, környezetvédelmi szakemberek bevonásával
- Kapcsolatok kialakítása intézményekkel, civil szervezetekkel

8. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSE

8.1. A gyermekcsoportok szervezése

Az óvodák hagyományait, adottságait, a környezet igényeit és lehetőségeit vettük figyelembe elsősorban a csoportszerkezet kialakításánál. A csoportszervezésnél fontos alapelv, a szegregáció kerülése.

A csoportszervezés szempontjai:

- Átlagléttség 20 fő, maximum 25 fő
- Csoportszoba férőhelye
- A nevelőtestület pedagógiai elvein alapuló szervezési elképzelések

Intézményünkben azonos életkor szerint szerveződő csoportok és vegyes életkorú csoportok szervezése is indokolt.

Programunk a csoportok szervezeti kereteitől függetlenül eredményesen megvalósítható, hisz alapelve a gyerekek közötti különbség természetes elfogadása, az egyéni bánásmód alkalmazása. Az óvodapedagógus feladata, hogy a szervezeti keretek esetleges hátrányait oldja, előnyeit pedig kiaknázza a gyermekek nevelése szempontjából.

Különös odafigyelést igényel:

Életkor szerinti csoportoknál:

- A csoportok feltételeinek évenkénti és folyamatos alakítása a gyerekek változó igényeihez
- Az életkor miatt szükséges csoportváltások zökkenőmentességének biztosítása (gyerek, szülő megfelelő előkészítése a változásra, fogadásuk az új csoportban)

Vegyes életkorú csoportnál:

- A feltételek megfelelő alakítása az eltérő életkorból adódó igényeket figyelembe véve
- A különböző életkorból adódó igények, szükségletek optimális összehangolása
- A csoportba érkező új gyermekek és szülei fogadása, beilleszkedésük segítése

8.2. A napi- és heti rend kialakítása

A jó **napirend** feltétele a gyerekek nyugodt óvodai életének és optimális életritmusuk kialakulásának. A napirendet az óvodapedagógusok dolgozzák ki, figyelembe véve a gyerekek életkori – és egyéni sajátosságait valamint az évszakok jellegzetességeit.

A gyermekek egészséges, a tevékenységekben megnyilvánuló fejlesztéséhez a napirend és a heti rend biztosítja a feltételeket, melyek a megfelelő időtartamú, párhuzamosan is végezhető, differenciált tevékenységek, valamint a gyermek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (5-35 perces), csoportos foglalkozások tervezésével, szervezésével valósulnak meg.

A napirend igazodik a különböző tevékenységekhez, a gyermek egyéni szükségleteihez, tekintettel van a helyi szokásokra, igényekre. A tevékenységek közötti harmonikus arányok kialakítására törekszünk, szem előtt tartva a játék kitüntetett szerepét.

A napirend *állandó elemei* (étkezés, pihenés) biztonságot és eligazodási támpontot adnak a gyerekeknek.

A *rugalmas elemek* biztosítják, hogy érvényesüljön a folyamatos óvodai életszervezés, amely:

- Megfelelő időt biztosít a gyerekek számára a különböző tevékenységekhez, hosszú időt ad a játékhoz és a mozgáshoz.
- Lehetőséget ad a tevékenységekbe való folyamatos átmenetre, a csoportos helyzetek oldására.
- Az életkorból adódó és az egyéni igénytől függő időszükséglet biztosítására (pihenés, gondozási tevékenységek).
- Az időjárástól függően a szabadban tartózkodás idejének változtatására.
- Módot ad a gyerekek együttműködését, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (5-35 perces) csoportos foglalkozások, kezdeményezések nyugodt, zavartalan megszervezésére.

A gyerekek igényeinek megfelelően biztosítani kell az alternatív pihenést, a nem alvók számára lehetőség kell teremteni a csendes tevékenykedésre.

Napirend javaslat

Időtartam	Tevékenység
6.30 – 11.30 óra	Párhuzamos tevékenységek: gyülekezés, szabad játék, szabadon választott tevékenységek, folyamatos reggelizés (7-9 óra között), óvodapedagógus által szervezett tevékenységek. Csoportos foglalkozások, kezdeményezések, testnevelés, mindennapos testnevelés. „Falatka” készítés. Testápolás, öltözködés. Levegőzés, játék, mozgás, szabadon választott tevékenység a szabadban.
11.30 – 12.30 óra	Öltözködés, testápolás. Ebéd előkészítése, ebéd.
12.30 – 14.45 óra	Testápolás, öltözködés, előkészületek a pihenéshez. Pihenés, egyéni szükségletekhez igazodó ébredés. Nem alvó gyerekeknek csendes tevékenységi lehetőség.
14.45 – 17.30 óra	Párhuzamos tevékenységek: öltözködés, testápolás, uzsonna előkészítése, folyamatos uzsonna, szabad játék, szabadon választott tevékenységek, óvodapedagógus által szervezett tevékenységek. Levegőzés, játék, mozgás a szabadban.

Június 1. és augusztus 31. közötti időszakban a *nyári napirend* szerint szervezzük a gyerekek óvodai életét. Az év közbeni szokások megtartása mellett ez annyiban jelent változást, hogy a gyerekek lehetőség szerint egész napjukat a szabadban töltik.

A **heti rendben** a tevékenységek naphoz kötöten jelennek meg. A tevékenységek megszervezésénél maximálisan figyelembe vesszük a gyermekek aktuális állapotát, szükségleteit, érdeklődését, terhelhetőségét. Mindezek kielégítésére indirekt, a gyermeki aktivitást biztosító módszereket alkalmazunk. Az óvodapedagógusok egyrészt a szabad játék és a szabadon választott tevékenységek során spontán adódó helyzetekhez kapcsolódva segítik a gyerekek fejlődését. Másrészt az általuk szervezett tevékenységeken keresztül teremtenek különböző fejlesztési lehetőségeket a gyerekek számára (egyéni, páros, mikro csoportos, csoportos helyzetekben). Az egyéni fejlesztéshez az óvodapedagógusok átfedési ideje ad lehetőséget, amelynek hatékony kihasználása a két óvodapedagógus összehangolt együttműködésével lehet eredményes.

Heti rend

Közös, csoportos tevékenységek, kezdeményezések, foglalkozások	Játékba épített egyéni, mikro csoportos tevékenységek
Mozgás (testnevelés, mindennapos testnevelés)	Mozgás
Verselés, mesélés, kommunikációs játékok	Verselés, mesélés, kommunikációs játékok
Ének, zene, énekes játék, gyermektánc	Ének, zene, énekes játék, gyermektánc
	Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka
	A külső világ tevékeny megismerése
	Képességfejlesztő játék
	Munkajellegű tevékenységek
Szervezése	Szervezése
Az óvodapedagógus kezdeményezi, szervezi Időtartama: 5 – 35 perc Csoportos részvétel (egyéni igények figyelembevételével) Munkaformái: frontális, kooperatív	A) A heti rendben meghatározott napon az óvodapedagógus új téma, új tevékenység, új eszköz bemutatását kezdeményezi, szervezi Szervezése: játékba épített párhuzamos tevékenységként. Egyéni, mikro csoportos részvétel, szabadon választott tevékenység B) A gyermekek által szabadon választható tevékenységek a hét minden napján

A heti rendbe beépül, a gyerekek sajátos nevelési igény szerinti egyéni illetve mikro csoportos fejlesztése, amit a fejlesztő- vagy a tornaszobában szerveznek az óvodapedagógusok. A szakirányú végzettségű óvodapedagógusok minden tagóvodában részt vesznek a fejlesztőmunkában (fejlesztő-, gyógypedagógus, nyelv- és beszédfejlesztő-, drámapedagógus, gyógytestnevelő). Alkalmazott módszerek, eljárások: Alapozó terápia; szenzo-motoros tréning (Szivárvány Óvoda); PEK torna (Erzsébet Tagóvoda).
Intézményünkben a szakszolgálat szakemberei végzik a sajátos nevelési igényű gyerekek gyógypedagógiai fejlesztését, a logopédiai ellátást és a gyógytestnevelést.

8.3. Az óvodai nevelés tervezése

Az óvoda szakmai dokumentumai, a nevelőmunka tervezésével, a pedagógiai program megvalósításával a gyerekek fejlődésével kapcsolatos információk rögzítésére szolgálnak. Az óvodai nevelés tervezettsége fontos, mert tudatos, felkészült munkát eredményez. A tervezés irányt ad, segíti a folyamatok célirányos, célszerű egymásra épülését. Ugyanakkor a jó terv a szabadságot, rugalmas alkalmazást, a gyermekekhez való igazodást biztosítja. A nevelőmunka tervezésének dokumentuma a **csoportnapló**, amely saját készítésű, pedagógiai programunkkal összhangolt.

Óvodai csoportnaplónk tartalma:

- A gyermekek névsora, létszám adatok
- A csoport működésével kapcsolatos adatok
- Ünnepek, megemlékezések, egyéb programok
- Születésnapok megünneplése
- Napirend
- Heti rend
- Egyéni megfigyelések, fogadóórák
- Csoporttal kapcsolatos megfigyelések
- Befogadási időszak tevékenység terve
- Alapszokások a csoportban
- Nevelési feladatok
- Szervezési feladatok
- Differenciált fejlesztési terv
- Fejlődést elősegítő tartalmak heti terve
- Értékelés
- Értékelő feljegyzések
- Gyermekvédelmi feladatok
- Szülőkkel való kapcsolat
- Szülői megbeszélések
- Dajkai, pedagógiai asszisztensekkel történő megbeszélések
- Hivatalos csoportlátogatások

Nevelőmunkánk tervezésénél nagy hangsúlyt fektetünk az alapszokások, a nevelési feladatok és a differenciált fejlesztés tervezésére. A fejlődést elősegítő tartalmakat egy hétre tervezzük. A nevelési folyamatot és az eredményeket rendszeresen értékeljük. A csoportnapló széleskörű információt tartalmaz az adott csoport nevelőmunkájával, működésével kapcsolatban.

Óvodapedagógusaink tagóvodánként kidolgozták a fejlődést elősegítő tartalmak éves lehetőség tervét, amelyet felhasználnak a heti tervek készítésénél. Ezeket folyamatosan továbbfejlesztjük, projektekkal, témahét tervekkel egészítjük ki.

Intézményünk **gyermek megismerési és fejlődés nyomkövetési rendszerét** valamint annak dokumentációját munkacsoport dolgozta ki. Nevelőmunkánk a gyermekismeretre épül, az alkalmazott pedagógiai hatásoknak a gyermek személyiségéhez kell igazodniuk.

A differenciált egyéni képességfejlesztésnek mindenhol érvényesülni kell, kiemelten a hátrányos helyzetű és a tehetséges gyermekek esetében. Minden óvodapedagógusnak tudnia kell, hogy melyik gyermeket miben, mivel kell megsegíteni, hogy önmagához képest optimálisan fejlődjön. Ehhez elengedhetetlen a fejlődési szakaszok nyomon követése, mérése, értékelése és a további fejlesztési folyamat meghatározása.

Kiemelt jelentőségű a gyermekek megfigyelése, a spontán és irányított szempontok alapján szerzett információk rögzítése.

Fejlődési napló tartalma:

- A gyermek anamnézis adatai
- „Első nap az óvodában” megfigyelési lap
- A gyerekekkel kapcsolatos megfigyelések feljegyzései
- Fejlettségmérő lap
- Egyéni fejlesztési terv
- Értékelés

A Fejlődési naplóban az általunk meghatározott szempontok alapján, egyénenként, folyamatosan rögzítjük a gyermekről szerzett tapasztalatainkat, megfigyeléseinket. Ebben a dokumentumban tervezzük a személyre szóló fejlesztési feladatokat.

A tervezés segíti a gyermekek fejlődési ütemének követését, jelzi a fejlődésbeli lemaradásokat, láttatja a feladatokat.

A szülők fogadóórákon rendszeresen egyéni tájékoztatást kapnak gyermekük fejlődéséről.

8.4. Az óvoda speciális szolgáltatásai

Intézményünk tanuszodájában a város és városkörnyék óvodáskorú gyermekei számára - szülői költség hozzájárulással - vízhez szoktatás és úszástanítás céljából foglalkozásokat szervezünk, amelyen a részvétel szülői igény alapján történik.

Célunk:

- A víz, a vízben való mozgás megszerettetése
- A gyerekek vízhez szoktatása, vízbiztonságuk fejlesztése
- Edzetségük növelése
- Úszás tanítása

A szolgáltatás kiválóan segíti az egészséges életmódra nevelést, az egészség megőrzését. Az egészséges életmód szokásainak hosszú távú megalapozását.

9. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGFORMÁI

9.1. A játék

A játék a gyermek legfőbb, mással nem helyettesíthető tevékenységi formája, természetes gyermeki megnyilvánulás, az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze. Jellemzi az önkéntesség, a spontaneitás, az örömelemény, az aktivitás és a variabilitás.

A játéktevékenység célja, hogy a gyermek egyéni vágyai, ötletei a sokféle játéktevékenység során kibontakozhassanak, gazdagodjanak szabad önkifejezési formái. Játék közben a

gyerekek sok tapasztalatot, élményt szereznek, megalapozódnak képességeik, formálódik társas viselkedésük, magatartásuk.

Feladatok:

- A játékhoz szükséges optimális feltételek biztosítása
- Az óvodás korban megjelenő játékfajták kibontakozásának segítése
- Az óvodapedagógus feladatai

A játékhoz szükséges optimális feltételek biztosítása az alapja, hogy a gyermeki játék személyiségfejlesztő hatása kibontakozhasson. A játék feltételeinek átgondolt kialakítása az óvodapedagógus feladata, melynél figyelembe kell vennie a gyerekek életkori, egyéni sajátosságait, fejlődésük jellemzőit, a gyermekcsoport összetételét (fiúk, lányok aránya), a gyermeki játéktevékenység sajátosságait és a környezeti adottságokat

A **nyugodt légkör** kialakulásának a természetes, hiteles, elfogadó, támogató óvodapedagógus magatartás az alapja. A gyermek játékát mindenkinek tiszteletbe kell tartania, semmivel nem zavarható meg. A kreatív, elmélyült játék ott alakul ki, ahol a gyerekek szabadon dönthetnek, mit, mikor, kivel, hol, mivel, hogyan, mennyi ideig játszanak. Az együttélés alapvető szokásainak kialakítása hozzájárul a nyugodt tevékenykedés megvalósulásához. Az óvodapedagógus tudatos jelenléte segíti a gyerekek közötti játékkapcsolatok pozitív alakulását, az élményszerű, elmélyült játék kibontakozását.

A gyerekeknek joga van egyedül vagy társal játszani, ha igényük van, félrevonulni. Az óvodapedagógusnak el kell fogadnia a gyerek döntését. A szabad játékban megvalósulnak a gyerekek elképzelései, kijátszák magukból a bennük lévő felszültséget. Az óvodapedagógus szükség szerint együttjátszással, támogató, ösztönző magatartásával, indirekt reakcióival (adekvát ötleteivel, modellértékű viselkedésével, empátiával) segítse a színes játék kibontakozását. A nyugodt légkör érdekében fontos feladat az alapszokás- és normarendszer kialakítása, az elfogadó, segítő attitűd, a differenciáló módszerek alkalmazása és a multikulturális szemlélet.

A gyerekek játéka egy időben, párhuzamosan több **helyen** zajlik (csoportszoba, mosdó, öltöző, jó idő esetén az udvaron). A helyiségek berendezését az óvodapedagógus úgy alakítja ki, hogy az állandó játszóhelyek mellett, sok lehetőség legyen a mobil térberendezésre. Ez teszi lehetővé a gyerekek aktuális játékigényének megfelelő téralakítást, ami a tér jobb kihasználását eredményezi. A mobil téralakítás néhány módja: asztalok kirakásával a tér növelése, a gyerekek által is könnyen mozgatható paravánokkal, térelválasztókkal a játéktér leválasztása, kuckók alakítása. A kezdeti segítség után a gyerekek egyre önállóbban alakítják át játéktérüket megfelelően a teret. A tér elrendezésénél fontos odafigyelni, hogy a zajosabb, mozgalmassabb és a nyugodt tevékenységeknek egyaránt kedvező helye legyen.

A 3-4 évesek földközélen tevékenykednek legszívesebben, ezért kevés asztalra és nagy szőnyeggel borított területre van szükségük.

A csoportokban lévő játéklehetőségek:

- Nagy szőnyeggel borított tér – építéshez, konstruáláshoz, mozgásos-, énekes játékokhoz
- Nagy, igény szerint tagolható tér – kuckók kialakításához, szerepjátékokhoz
- Állandó kuckó – az elkülönülésre ad lehetőséget, valamint szerepjátékokhoz is felhasználható
- Nyugodt sarkok – könyvnezegetéshez, bábozáshoz, dramatizáláshoz, homokozáshoz
- Asztalok – barkácsoláshoz, kirakó, dominó, kártya, tábla játékokhoz

- Négyszemélyes asztalok – a különböző társasjátékokhoz

Az *öltözőben* különböző mozgásos játékok számára van lehetőség, a teret az aktuális játéknak megfelelően lehet berendezni (labdajátékok, trambulín, ugróiskola, mini csúszda). Az Erzsébet Tagóvodában a mindennapi mozgásos játékokra a csoportszoba illetve a folyosó ad lehetőséget. A tornaszoba a csoportos mozgásos tevékenység kiváló helyszíne (Szivárvány, Erzsébet).

A *mosdóban* a vizes játék eszközeivel a gyerekek játékigényének megfelelően lehet berendezni a teret (horgászós játék, játék a vízzel, szappanbuborék fújás, kísérletező eszközök).

Az *udvar* állandó játéklehetőségeit az évszaktól függően lehet kihasználni (udvari mászóakák, hinták, csúszdák, homokozó, zuhanyzó). Az időjárásnak megfelelően bővíthetők a kinti lehetőségek: szánkózás, rollerezés, kerékpározás, labdajátékok, különböző mozgásos játékok feltételeinek biztosításával. Az udvar téralakítása, térberendezése akkor a leggazdagabb, ha jó idő esetén a csoportban lévő összes tevékenységi lehetőség feltételei kikerülhetnek, a gyerekek aktuális választásának megfelelően.

A játék a gyermek elsődleges tevékenysége, jelentőségénél fogva a napirendben is erre kell biztosítani a legtöbb **időt**. A folyamatos, rugalmas óvodai napirend hosszú, egybefüggő időt ad a gyerekeknek játékokra. A gyerekek számára a folyamatos játéklehetőség biztosított óvodába érkezéstől kezdve. Ennek megszakításáról egyénileg, igényeiknek megfelelően dönthetnek. A folyamatos reggeli és uzsonna lehetőséget biztosít a gyerekeknek, hogy egy adott időintervallumon belül, maga határozza meg étkezésének időpontját. A felnőtteknek természetesen oda kell figyelniük, hogy a gyerekek étkezése ne maradjon el. A folyamatos étkezés általában 1-2 asztalnál történik, így a többi gyerek játékát nem szakítja meg. A kapkodásmentes, elmélyült játék feltétele, hogy idő legyen az elképzelések megvalósítására. A hosszú, folyamatos játékidő biztosítja a játék kiteljesedését, amely így lesz örömszerző, feszültségoldó, fejlesztő.

A 3-4 évesek több időt igényelnek a játék kiválasztásához, a nagyobbak pedig hosszabb ideig játszanak. Előfordul, hogy több napon át folytatódik a játék. Amennyiben hely szempontjából megoldható, kívánatos a folytatásra lehetőséget adni délután illetve másnap is. A nagyobb gyerekek közül sem mindenki választ gyorsan játékot. Időt kell adni az egyes gyerek számára a játék önálló kiválasztására, a nézelődésre, a válogatásra.

Dél előtt és délután azonos játéklehetőségek közül választhatnak a gyerekek. A játék megszakítása miatti feszültség elkerülése érdekében fontos délután a szülők kivárása, türelme.

A **játékeszköz** sokfélesége, sokszínűsége hozzájárul a gyerekek játékanak alakulásához, kibontakoztatják, gazdagítják elképzeléseiket, befolyásolják a gyerekek fejlődését. Játék feltételeink gazdagításához tudatosan kialakított játéktár áll rendelkezésünkre.

Az óvodapedagógusnak fontos ismerni a különböző eszközök fejlesztő hatását. A gyerekek az eszközökkel való manipulálás, tevékenykedés közben sok ismeretet, tapasztalatot szereznek. Ha méretük, anyaguk tekintetében is sokfélék, szélesebb tapasztalatszerzési lehetőséget kínálnak a gyerekeknek (fa, fém, műanyag, papír).

A színes, esztétikus játékeszköz vonzó a gyerekek számára, tevékenységre motiválja őket. A kész játékeszközök kiegészíthetők félkész, többfunkciós eszközökkel. Ezek megmozgatják a gyermek fantáziáját, sokféle „mintha” helyzetben felhasználhatók, behelyettesíthetők, átalakíthatók (hengerek, textil anyagok, drótok, dobozok).

Az óvodapedagógus ne akadályozza a gyerekek fantáziájának kibontakozását az eszközök „funkciónak” megfelelő használatához kötésével. Az eszközök használatával kapcsolatos legfőbb szabály, a játékok óvása legyen.

A 3-4 éveseknél a gyakorló játék dominál, sok eszközt használnak játékuhoz, az eszközök egymás közötti elosztására kevésbé képesek, így egyféle játékból több is szükséges a csoportban. Főbb játékeszközök: húzogató, gurulós, hangadásra alkalmas eszközök, öntögetéshez, meregetéshez anyagok, eszközök, nagyobb méretű autók, építőkockák, szerepjátékhoz szükséges eszközök.

A nagyobb gyerekek játékeszközei kiegészülnek: apróbb építő-, konstruáló játékokkal, a szerepjáték kellékeivel, sokféle félkész, többfunkciós eszközzel, a fa barkácsolás eszközeivel, sokféle képességfejlesztő játékkal (kirakó, dominó, kártya, táblajáték), különböző mozgásfejlesztő eszközökkel (görcsolya, ugrálókötél).

A sokféle játékeszköz elhelyezése nem könnyű feladat. Az óvodapedagógus a nyitott polcokon megfelelő magasságban, kosarak, tárolók felhasználásával biztosítja, hogy átlátható, könnyen hozzáférhető legyen a gyerekek számára. Kísérje figyelemmel a gyerekek eszközfelhasználását és a kevésbé használt játékokat időszakosan vagy véglegesen cserélje.

Az óvodapedagógus segítse a gyerekeket, hogy a játékeszközök egymás közötti megosztását minél önállóbban meg tudják oldani.

A gyerekek a családban, az óvodában és tágabb környezetükben sok **élményt** és tapasztalatot szereznek. Az élmény, a játék egyik fontos eleme, gazdagítja a témáját és tartalmát.

Az óvodapedagógus szervezzen sokféle programot, kirándulásokat. A nyugodt játék igazi játékelményt ad a gyerekeknek, így gyakran folytatja, megismétli ezeket. A negatív élmények is megjelennek a gyerek játékában (TV hatása). Az óvodapedagógus nagy empátiával segítse, hogy a gyerek, ezek eljátszásával oldja a feszültségét, de játéka másokat ne zavarjon.

Az **óvodapedagógus tudatos jelenléte**, indirekt játékirányítása és a feltételek biztosítása teszi lehetővé a gyermekek játékának kibontakozását.

A nevelési gyakorlatban kétféle játékot különböztetünk meg:

- A gyermekek szabad játékát, melyhez az óvodapedagógus (közvetett) módon kapcsolódik.
- Az óvodapedagógus által kezdeményezett (irányított játék) nevelési célzatú, tanulási tartalmat, hordozó játéktevékenységet, melyben a gyermekek önkéntes alapon vehetnek részt.

Fontos, hogy olyan közvetett segítséget és mintát adjunk a gyermekeknek, amiben megerősítést és támaszt kapnak, önálló véleményalkotási-döntési képességeik fejlődnek. Kövessük mindig figyelemmel a gyermekek játékát, hangulatát, érzelmeit. Az óvodapedagógus játékaival adjon mintát a játékok helyes használatára és a játékok elrakására.

A játéktevékenység fejlesztésében fontos szempont:

- A szabad játék elsődlegességének biztosítása
- Az élmény szerepe
- A sokszínű tevékenységi lehetőség biztosítása
- A játszótárs szabad választásának biztosítása
- A feltételek biztosítása az életkori és az egyéni sajátosságok figyelembevételével
- A játék önkéntességének maximális figyelembe vétele
- Az óvodapedagógus modell szerepe, tolerancia, a különbözőség elfogadása

Az óvodás korban megjelenő játékfajták kibontakozásának segítése, a gyermek szabadságának és az óvodapedagógus tudatos nevelő hatásának összehangoltsága következtében valósulhat meg eredményesen.

A játék fejlődése a gyakorló, utánzó, szimbolikus, szabály játék vonalán halad, de a gyerekek játékában ezek keverednek, egy időben is megjelenhetnek.

A **gyakorló játék** leginkább a 3-4 évesekre jellemző, de megtalálható később is pl.: új eszközzel való ismerkedéskor. A gyakorló játék során a gyerek mozgásokat, hangokat ismételtet, ez adja számára a játék örömét. A játékban a gyerek mozog, manipulál, hangot ad, így módja van tapasztalatot szerezni az anyagok, eszközök tulajdonságairól. Ezek a játékok segítik a gyerek mozgásának, testsémájának, szem-kéz koordinációjának, dominanciájának, percepciójának, ritmusérzékének, beszédének fejlődését és szociális hatása is van.

A gyerek társait ekkor még főként szemléli, az egymás mellett való játékon kívül azonban megjelennek a játékban való kapcsolódások, az egymás iránti érdeklődés.

Az óvodapedagógus feladata, hogy a játékhoz sokféle eszközt biztosítson és segítse a nyugodt, megfelelő, „egyéni” játszóhelyek kialakítását. Az óvodapedagógus adjon mintát az eszközök használatának megismeréséhez, fogadja el a sok eszközzel járó „rendetlenséget”, hisz ez adja a játékot. Tapintatosan, fejlett szituációérzékenységgel tudja kiválasztani a játék befejeződésének idejét. Ez nagyon nehéz feladat, mert a gyerekek többször hosszabb-rövidebb időre otthagyják játékukat, majd visszatérnek. Amennyiben a játéktér elrendezése a játék valóságos befejezése előtt megtörténik, az megszakítja a gyerek tevékenységét, csökkenti játékkedvét.

Az óvodapedagógus használja ki az udvari lehetőségeket is a gyakorló játék fejlesztésére (homok, kavics).

Az **építő-, konstruáló játék** során a gyerekek létrehozhatnak, alkotnak valamit. A játék fontos feltétele a sokféle, változatos kész és félkész eszköz.

A 3-4 évesek számára a nagyobb méretű eszközök biztosítása szükséges, ők főként spontán építenek és leginkább egyedül.

A nagyobbaknál már megjelenik a tervezés, az apróbb eszközök előnyben részesítése, az együttműködés, a modell utáni építés, konstruálás és a kész építmény felhasználása. A gyerekek kreatívan használják a legkülönbözőbb félkész eszközöket az alkotáshoz (fa lapok, ágak, kövek). Homokból is szívesen építenek a gyerekek (télen a csoportszobában, máskor az udvaron) és használják fel ezeket az eszközöket.

A gyerekek játékuk során sokféle matematikai ismeretet, tapasztalatot szereznek, fejlődik kreativitásuk, finommozgásuk, forma-, színészlelésük, tapasztalják a rész-egész viszonyát és alakul társas kapcsolatuk.

Az óvodapedagógus a megfelelő hely kiválasztásával, az eszközök technikai használatának modellálásával és a fantáziadús, egyéni ötletek megvalósításának támogatásával segítheti a játék fejlesztő hatásának kibontakozását.

A **barkácsolás** során a gyerekek különböző anyagok, félkész eszközök felhasználásával játékigényükből fakadó elképzeléseiket valósítják meg. A sokféle eszköz, anyag, a könnyen használható „megtűnő” eszközök (fűrész, szelvény, kalapács) biztosítása felkelti a gyerekek érdeklődését. Fokozza a gyerekek barkácsolási kedvét, ha az óvodapedagógus a gyerekek között kezdettől fogva készít eszközt és javítja az elromlott játékokat. Eközben többféle technikai megoldással is megismerkedhetnek a gyerekek.

A **szimbolikus és a szerepjátékban** a gyermek érzelmeit, elképzeléseit, élményeit sajátos módon jeleníti meg. A szimbolikus funkciók megjelenése a cselekvési sémák képzetté formálásának kezdete. A gyerek a szerepjátékban spontán megnyilvánulásokat produkál, amelyek csak „itt és most” érvényesek. A játékban oldódik a valóság korlátozó szerepe, nem

érvényesek a szokványos idői, téri egymásutánosságok sem, belső motivációk irányítják és az érzelmek uralják.

Az óvodapedagógus leginkább a korlátozásmentes, barátságos légkör kialakításával segítheti a játék során az érzelmek szabad kivetítését, eljátszását. A játék témájának, tartalmának színessége, mélysége akkor fejlődik, ha az óvodapedagógus segít a nyugodt hely (kuckók, bekerített játszóhelyek) és a megfelelő kellékek, anyagok (kendő, kalap, fátyol, szoknyák, nagyméretű textilek) biztosításában.

Az óvodapedagógus kísérje figyelemmel a gyerekek önálló téma és tartalom választását, játékszövegét. A játéktevékenység megfigyelése a gyerekek megismerésének legfőbb forrása. Az óvodapedagógus csak indirekt módon kapcsolódjon be a szerepjátékba, de úgy, hogy a gyerekek játékelképzeléséhez igazodjon és ne terelje más irányba azt.

A gyerek társal való játékának legfőbb terepe a szerepjáték. Az adódó konfliktusok megoldásánál az óvodapedagógus a kivárást, a mintaadást alkalmazza és szükség esetén segítsen.

A szerepjáték főként a szociális, kommunikációs képességek fejlődésén keresztül segíti az egész személyiség fejlődését. A gyerek a felnőtt minta alapján tanul erkölcsi értékeket, együttműködési szabályokat. A játékban adódó természetes társas szituációk során fejlődik kommunikációs képessége, beszéde, alkalmazkodása, önfegyelme, szabálytudata és sokféle ismeretet, tapasztalatot szerez.

A bábozás, dramatizálás során a gyermek élményeit eleveníti meg.

Kezdetben az óvodapedagógus bábozik, az általa nyújtott meseélmény hatására a gyerekek is bábozni kezdenek. Eljátszanak ismert meséket, kitalált szituációkat, amelyek a gyerek fejlődésével egyre bonyolultabbak lesznek. A két óvodapedagógus rendszeres együttes bábozása, az óvodában szervezett „*ovi bábszínház*” (óvodapedagógusok báboznak, dramatizálnak a gyerekeknek) és a nagyobbak rendszeres színházlátogatása sok élményt nyújt a gyerekeknek.

Az óvodapedagógus biztosítson megfelelő eszközöket az ismert mesék eljátszásához.

Szükséges eszközök: fakanál-, kesztyűs-, marionett-, gyűszűbábok, díszletek, dramatizálási kellékek, fejdíszek.

Az óvodapedagógus az eszközök készítésébe, gyűjtésébe vonja be a gyerekeket és a szülőket is. A bábozás és a dramatizálás az önkifejezés kiváló lehetősége. A gátlásos gyerek a báb mögé bújva, a szereplő helyzetébe beleképzelve magát könnyebben megszólal. A bábozás feszültségoldó hatása is kiváló. Az óvodapedagógus sok ismeretet szerezhet a gyerek élményeiről, érzelmeiről bábjátékának megfigyelésével.

A bábozás és a dramatizálás segíti a gyerekek beszédének, kommunikációs képességének, mozgásának, finommozgásának fejlődését. A fantázia, kreativitás fejlődésére és a társas kapcsolatok alakulására is jó hatású.

A szabályjátéknál legfontosabb a szabályhoz való igazodás igénye.

Az óvodapedagógus ismertesse meg a gyerekeket sokféle mozgásos és értelemfejlesztő szabályjátékkal. A nagyobb gyerekek önállóan is kezdeményezik az ismert játékokat, később maguk is létrehozhatnak szabályokat és önállóan alkotnak szabályjátékokat.

Az óvodapedagógus feladata a gyerekek fejlettségéhez igazodó játék kiválasztása, együttjátszással a játék megismertetése, a csoportos játékoknál ezek betartására ösztönzés.

A sokféle játék során fejlődik a gyerekek mozgása, kitartása, akaratereje, feladattudata, tanulják a siker és a kudarctűrést. Az értelmi képességeket fejlesztő játékok elsősorban az 5-6-7 évesek játékaik, használatuk bizonyos szociális és értelmi fejlettséget feltételez.

Az óvodapedagógus a gyerekek szabad játéktevékenységében támogató és modellnyújtó legyen egy személyben. Ez biztosítja a nyugodt légkört és ebben a belső hatásokra létrejövő

játékot. Az óvodapedagógus olyan modell legyen, hogy értékeket átadó szerepe érvényesülhessen.

A tudatosan tervezett, gazdag tárgyi környezet és az aktivitást ösztönző légkör, a gyerekek tanulásának kimeríthetetlen lehetőséget ad. A játéklehetőségeket a **képességfejlesztő játékok** területén, saját készítésű eszközökkel bővítettük. Ezek a játékeszközök a tanulási képességet meghatározó funkciók fejlődésében speciális hatásúak. A saját tervezésű, készítésű játékok a gyerekek fejlettségéhez, érdeklődéséhez jobban igazodnak, így jól kiegészítik a kész fejlesztő játékokat.

Az óvodapedagógusok által készített játékok fő típusai: kirakó, dominó, kártya, táblajátékok. Ezek a játékok könnyen variálhatók, egy-egy szabály változtatásával könnyíthetők, nehezíthetők, így különböző fejlettségű gyerekek számára is alkalmasak.

Az óvodapedagógus a játék tervezésénél vegye figyelembe a gyerekek életkori sajátosságait (társsal való játékot főként az 5-6-7 évesek számára tervezzen), egyéni jellemzőiket és tevékenységük jellegzetességét. Az óvodapedagógus elsősorban olyan eszközöket készítsen, amelyek a játékosoktól együttműködést kívánnak. (A kész játékok többsége versenyjáték)

Az óvodapedagógus az eszközök elhelyezésénél különösen figyeljen:

- Az áttekinthetőségre
- Az alapjáték és tartozékainak azonos helyen való tárolására
- A játékok optimális mennyiségére
- A játékok folyamatos áttekintésére, a játékok cseréjére

Az óvodapedagógus évente új, kész és saját készítésű képességfejlesztő játékokkal bővíti a gyerekek játéklehetőségeit.

Az új játék használatát az óvodapedagógus az érdeklődő gyerekekkel való együttjátás során ismerteti meg. Később a gyerekek egymástól is megtanulják önálló együttjátásuk alkalmával.

A játékok segítik az érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, gondolkodás, a matematikai, a kommunikációs képességek, a mozgás és a finommozgás fejlődését. Az együttjátás során az óvodapedagógus sok ismeretet szerezhet a gyerekek aktuális fejlettségéről, fejlődéséről.

A gyerekek a képességfejlesztő játékokat szabadon választják, igényük szerint egyedül, társsal vagy az óvodapedagógussal játszik. Az óvodapedagógus és a gyerek páros együttjátása akkor sikeres, ha a gyerek többszöri ismétlését kéri.

Feltétele:

- A gyerek fejlettségének megfelelő játékeszköz
- Jó hangulatú, a gyerekeknek pozitív élményt nyújtó együttjátás

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén:

- A gyerekek játéka témájában, tartalmában gazdag, színes, elmélyült, kreatív.
- Kitartóan képesek játszani, társaikkal együttműködve.
- Játékukat önállóan tervezik, szervezik.
- A szerep- és a szabályjátékokon kívül szívesen és önállóan barkácsolnak, báboznak, dramatizálnak.
- Természetesen kommunikálnak egymással, bátran, kulturáltan, érthetően beszélnek.
- Képességeik széleskörűen fejlődnek.
- Viselkedéskultúrájukban megjelenik az udvarias kifejezések használata

9.2. Verselés, mesélés, kommunikációs játékok

A **tevékenység célja**, a kommunikációs képességek fejlődésének elősegítése, mások megértése, önmaguk kifejezése és együttműködésük alakítása érdekében. A gyerekek mesék, versek iránti érdeklődésének felkeltése, irodalom szeretetének megalapozása. A vers, mesealkotás és az önkifejezés fejlődésének segítése.

A mese, a vers ősi forrása az anyanyelvnek, a régi értékeket, hagyományokat közvetíti a gyermekeknek a maga sajátos szóhasználatával, stílusával a népi, klasszikus és kortárs írói eszközök gazdagságával.

A mese a gyermek érzelmi, értelmi és erkölcsi fejlesztésének egyik legfőbb segítője. Visszaigazolja a gyermek szorongásait, s egyben feloldást és megoldást is kínál. A mindennapos mesélés, mondókázás, verselés a gyermekek fejlődése szempontjából nélkülözhetetlen.

Feladatok:

- Az óvodás korban felhasználható irodalmi anyag összeállítása
- A spontán kommunikációs helyzetek kihasználása
- A kommunikációs képességek fejlődésének elősegítése az anyanyelvi és a drámajátékok felhasználásával

Az óvodás korban felhasználható irodalmi anyag összeállítása az óvodapedagógus feladata. A kiválasztásnál vegye figyelembe az óvodapedagógus a gyerekek fejlettségét, ennek megfelelően a mondókák, versek ritmikusságát, a mese cselekményszövésének bonyolultságát és az aktualitást.

A népi és a művészi értékű irodalmi alkotások közül válasszon az óvodapedagógus.

A **3-4 évesek** számára rövid, ritmikus népi mondókákat, verseket (10-12) gyűjtsön össze. A mesék (10-16) rövid, egyszerű cselekményű állatmesék legyenek, amelyekben visszatérő, ismétlődő fordulatok vannak.

A **4-5 éveseknek** a népi mondókákon (6-8) kívül rövid, humoros, ritmikus verset (6-8) is válasszon az óvodapedagógus. A mesék szerkezete összetettebb lehet. Népmesék, állatmesék és modern mesék is kerüljenek az összeállításba.

Az **5-6-7 évesek** irodalmi anyaga a népi mondókákon, kiszámolókon (8-109 kívül, bővüljön nyelvtörökkel és találós kérdésekkel. Kissé hosszabb vidám, tréfás versek (15-20) egészítsék ki ezeket. A mesék (18-25) cselekménye összetett, több szálon futó lehet. A hosszabb népmesék, a klasszikus tündérmesék, a tréfás mesék mellett, modern mesék és folytatásos történetek is kerüljenek az összeállításba.

Vegyes csoportban a gyerekek kor szerinti arányához igazodva állítsa össze az óvodapedagógus az anyagot.

Az *emberi kommunikáció* rendkívül összetett folyamat, verbális (nyelv, beszéd) és nonverbális (hangnem, hangszín, beszédritmus, mimika, tekintet, gesztus) síkon zajlik. A kommunikáció fontos része a metakommunikáció. Véleményünk szerint az ember sikerességében meghatározó kommunikációjának minősége.

Programunk a kommunikációs nevelést vállalja fel, amely tágabb mint az anyanyelvi nevelés, magában foglalja azt.

A spontán kommunikációs helyzetek kihasználása sok lehetőséget kínál a kommunikációs nevelésre.

A nap folyamán a játék és a különböző tevékenységek során természetesen alakuló élethelyzetekben az óvodapedagógus és a gyerek, illetve a gyerek és társai szabadon kommunikálnak. A szituációk tartalmukat tekintve sokfélék lehetnek (kapcsolat felvétel, közlés, probléma, konfliktushelyzetek).

A *szabad játékban* megvalósuló szerepjáték, bábozás, dramatizálás fejlesztő hatása óriási. Ezért is rendkívül fontos, hogy az óvodapedagógus biztosítsa ezekhez a tevékenységekhez a megfelelő feltételeket.

A *mindennapok spontán helyzeteiben* a gyermek utánzással tanul kommunikálni. Az óvodai kommunikációs nevelésben óriási szerepe van a környezet beszédkultúrájának, verbális és nonverbális kommunikációjának, az interakció minőségének.

Az óvodában az óvodapedagógus és a nevelőmunkát segítő munkatársak *kommunikációja minta* a gyerekek számára, a beszéd, a viselkedés, a hiteles, nyílt kommunikáció szempontjából. Nem mindegy hogy a felnőttek jelenléte, milyen mintát közvetít a gyerekeknek, a szülőknek.

A metakommunikáció szerepe a közlés tartalmának alátámasztásában nagy, az óvodás gyerek számára a megértés szempontjából különösen fontos. Az óvodapedagógustól elvárás a kongruens kommunikáció.

Az óvodapedagógus gyerekekkel való kommunikációja során ügyeljen, hogy azonos magasságban legyen a gyerekekkel, ez lehetővé teszi a szem kontaktust, ami a kommunikáció meghatározó része. A gyermek gyakran igényli a testközelséget, ölben ülést, odasimulást, kézfogást. Az óvodapedagógus ügyeljen a térközszabályozás és az érintés helyes megnyilvánulásaira.

Az óvodapedagógus beszéde is feleljen meg a modell szerepnek (helyes artikuláció, beszéd dallam, lassú, halk beszéd). A gyermek életkori sajátossága miatt képtelen felfogni a felgyorsult tempójú beszédet, ez negatívan hat beszéd megértésére, gondolkodására, beszéd produkciójának, figyelmének, viselkedésének alakulására.

Az óvodapedagógus beszéde személyhez szóljon, ne beszéljen a gyerekek fölött, ne kiabáljon. A hangos beszéd zavarja a nyugodt légkört és mások beszédének megértését.

Az óvodapedagógusnak a szóbeli kifejezés a legfontosabb munkaeszköze. Ez szükségessé teszi, hogy beszédét folyamatosan, tudatosan művelje.

Az óvodapedagógus a nap folyamán alakuló páros, kiscsoportos szituációk kihasználásával sokat tehet a gyerekek fejlődésének elősegítéséért. Sokat beszélgessen a gyerekekkel, hallgassa meg őket.

A gyerekek beszéd tisztaságának fejlődését elősegítik a különböző népi mondókák, nyelvtörök. Az óvodapedagógus a spontán alakuló és az általa teremtett helyzeteket használja ki a mondókák, versek, ringatók, lovagoltatók eljátszására, megismertetésükre, gyakorlásukra. Ismerjen az óvodapedagógus sok mondókát, verset.

Az óvodapedagógus a nap folyamán bármikor mesélhet a gyerekek kérésére, illetve egy kedvező szituációhoz kapcsolódva. Ösztönözze a gyermeket önálló mesemondásra.

Lefekvés előtt minden nap mondjon mesét az óvodapedagógus, nagyobbaknak olvasson folytatásos történeteket. A rendszeres mesélés segíti a gyermek szókincsének bővülését, kifejezőképességének fejlődését.

Az óvodapedagógus feltétel alakító szerepe az eszközök tekintetében is fontos.

Az érthető kommunikáció alapvető eleme a tiszta beszéd, melynek anatómiai feltétele a beszédszervek megfelelő fejlettsége. Az ezek ügyesítését, erősítését elősegítő játékeszközök biztosítása lehetővé teszi a gyerek számára, hogy a nap folyamán ezekkel tevékenykedjen.

Ilyenek: szappanbuborék fújás, toll, papír, ping-pong labda, vattafújás, célba fújó játékok, tükör.

Az ismert mondókákat, verseket, meséket tartalmazó magnófelvételek alkalmat adnak a gyerekeknek egyéni igényük szerinti meghallgatásukra.

Az ismert irodalmi anyag jelzésszerű képeit tartalmazó rajzos füzetek a gyerekeket spontán gyakorlásra, élmény felelevenítésre ösztönzik.

Az óvodapedagógus a spontán szituációkban jelzéseket kap a gyermek beszédének, kommunikációjának fejlettségéről. A fejlődési problémák hátterében gyakran hallás, beszédészlelési és beszéd megértési nehézségek állnak, illetve a családi nevelés hiányosságai. Kiemelt figyelmet kell fordítani a hátrányos helyzetű és a migráns gyerekek beszédfejlődésének elősegítésére.

A gyerekek beszédfejlődését logopédus is segíti óvodáinkban.

A kommunikációs képességek fejlődésének elősegítése az anyanyelvi és a drámajátékok felhasználásával elsősorban az óvodapedagógus által szervezett, motivált, a gyerekek érdeklődésétől függően mikro csoportos illetve csoportos helyzetben **kommunikációs kezdeményezéseken** történik. A közös játék idejét az óvodapedagógus naponta a gyerekek aktuális tevékenységéhez igazodva választja meg. Dallal, mondókával, mesével próbálja a gyerekek érdeklődését felkelteni az együttjátszásra. A gyerekek önállóan dönthetnek, csatlakoznak a csoportos tevékenységhez vagy távol maradnak.

A három felnőtt együttműködve alakítsa ki a gyerekekben, hogy a közös játékban résztvevők és a más tevékenységet folytatók ne zavarják egymást.

Az óvodapedagógus éves lehetőségtervében összegyűjti a gyerekek fejlődéséhez igazodva az anyanyelvi és a drámajátékokat. Heti tervében ezekből, valamint a mondókák, versek, mesék, dalok, zenei anyagok közül választja ki a kommunikációs kezdeményezés tartalmát, mely egy héten át ugyanaz.

Az elkészített heti lehetőségterv természetesen nem lehet merev. Az óvodapedagógus rugalmasan változtasson, alakítson rajta a gyerekek érdeklődéséhez, az adott helyzethez igazodva. Adjon teret a gyerekek kezdeményezéseinek, ötleteinek is.

A gyerekek beszédfejlődésének, beszédértésének spontán alakulását elősegítheti az óvodapedagógus anyanyelvi játékokkal. A beszéd formai oldalának fejlődését elősegítő játékok, a beszéd automatizmusainak, a beszédmozgásoknak és a beszédhallásnak a finomítását szolgálják. A tiszta, érthető beszéd kialakulását segítik.

Anyanyelvi játékok a beszéd fejlődésének elősegítésére:

- **Beszédtechnikát fejlesztő játékok:** légző, artikulációs, hangadó, hangutánzó játékok
- **A kifejező beszéd kialakulását elősegítő játékok:** hangsúly, tempó, hangerő, ritmus gyakorlását szolgáló játékok
- **Beszédmegértést segítő játékok:** belső hallást, a fonémahallást fejlesztő játékok
- **A beszédképesség fejlődését segítő játékok:** szókincsbővítő, szókereső játékok

A nonverbális kommunikáció fejlődését különböző **drámajátékokkal** segíthetjük. Sokféle játékot játszhatunk a mimika, tekintet, vokális kommunikációs csatornák (hangnem, hanghordozás, hangsúly, szünet, hanglejtés, beszédritmus) és a mozgásos kommunikációs csatornák (gesztusok, érintés, testtartás, térköz- szabályozás) valamint az emblémák felhasználására. A drámajáték során dominál a megjelenítés, az utánzás, a mozgás. Elemei a szerep, a beleélés, az improvizáció, az együttműködés, a motiváció. A játékok sokoldalúan felhasználhatók spontán helyzetekben, kezdeményezéseken, foglalkozásokon, változatos lehetőséget adnak az egyes gyerekhez igazodó fejlesztésre.

A drámajátékok erősítik az egymásra figyelmet, egymás elfogadását, a pozitív gondolkodást, a nyitottságot, a toleranciát, a kreatív megoldáskeresést, az együttműködést, elősegítik a befogadó közösség, a sikeres együttnevelés feltételeinek kialakítását. A gyerekekkel együttjátszó óvodapedagógus sokféle ismeretet szerez a gyermekekről, a játék segíti a felnőtt-gyerek, gyerek-gyerek kapcsolatok alakulását, a jó együttműködést.

A Szivárvány Óvodában kidolgozott drámajáték gyűjteményünk segíti az óvodapedagógusokat sokféle játék leírásával: kapcsolatteremtő; lazító és koncentrációt segítő; feszültségoldó; érzékelő; bizalom játékok; készségfejlesztő; üzenetváltás; önismereti; csoportismereti; együttműködést segítő; mimes, improvizatív játékok; mozgás-zene-ritmus játékokai.

A **situációs játékok** során lehetőség nyílik a mindennapi valós helyzetek eljátszására, élmények, problémahelyzetek feldolgozására. A játék folyamatában a gyerek egy másik személy helyébe képzelheti magát, megvalósíthatja elképzeléseit egy fantázia szituációban.

A **dramatizálás és a bábozás** során eljátszhatnak a gyerekek ismert mesét, annak átalakított változatát (más szereplőkkel vagy más helyszínen) és improvizált történetet.

A drámajáték csak akkor fejt ki hatását, bontakoztatja ki a gyerek önkifejezését és beleélő képességét, ha nyugodt, oldott, önkéntes gyermeki részvételen és magával ragadó együttjátszáson alapul. Az óvodapedagógus a játékban minden gyermeki megnyilvánulást fogadjon el, támogassa az egyéni kifejezőmódot. Olyan szituációkat teremtsen, ahol a gyerekek saját érzelmeiket fejezik ki és lehetőségük van megtapasztalni másokét is. A valódi beleélés, a saját élmény akkor jön létre, ha az óvodapedagógus szeret és tud játszani, oldott légkört teremteni, kreatív módon improvizálni.

A drámajátékok elősegítik az önismeret fejlődését, a másokra való odafigyelést, a helyzet felismerés, a cselekvőképesség kialakulását és a kapcsolatteremtést, a másság elfogadását.

A gyerekek fejlettségét figyelembe véve az anyanyelvi és a drámajátékok három éves kortól alkalmazhatók.

A **zene** jól összekapcsolható a gyerekek önkifejezését fejlesztő drámajátékokkal.

A **relaxáció** alkalmazásával az óvodapedagógus segítheti az önkontroll kialakulását, javítja a koncentráció képességét, oldja a szorongást, nyugtató hatású. A játékokkal segíthetjük, hogy a gyerekek megtapasztalják az ellazulás feszültségoldó élményét. Ennek elengedhetetlen feltétele a nyugodt légkör, segíti a halk, nyugtató hatású zene.

4-5 éves gyerekeknél kezdje az óvodapedagógus feszítő-lazító játékokkal. A nagyobbaknál kiegészíthető az önmagukra koncentráció képességét fejlesztő és a kellemes érzelmi hatást kiváltó játékokkal.

A különböző játékok mellett az óvodapedagógus éneklése, a közös dalolás, az énekes játékok is bekerülhetnek a kommunikációs kezdeményezés tartalmába.

A **mesélés** a legfontosabb része az együttlétnek. Az irodalmi anyag egy héten keresztül végig kíséri a gyermekek tevékenységét.

A mese a gyermek létszükséglete, képi és konkrét formában feltárja a gyerek előtt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyait, a lehetséges viselkedés formákat. A szereplők helyzetébe való beleélés, a mese mondanivalójának átélése, erkölcsi normákat, értékeket közvetít.

A mesélés hangulatának megteremtése alapvetően fontos. A csend, a nyugalom, a gyertyafény tovább fokozza az áhítatot. Az óvodapedagógus alakítsa ki a szokást a gyerekekben, hogy a mese alatt mindenki csendben legyen.

Az óvodapedagógus meséléskor szemben helyezkedjen el úgy, hogy minden gyereket lásson és őt is lássák. Az óvodapedagógus szövegtudása biztos legyen, könyv nélkül meséljen. Előadása beleélő, magával ragadó legyen. A képi megjelenítés nélküli mesélés segíti a

gyermekben a belső kép kialakulását. A két óvodapedagógus meséljen együtt, bábozzon, dramatizáljon a gyerekeknek.

A mese hatásáról, a beleélési folyamatról visszajelzést ad az óvodapedagógusnak a gyerekek arckifejezése, izgalmi vagy nyugodt állapota.

Az irodalmi alkotás és az együttjátászás élménye további játékokra, mesélésre, bábozásra, dramatizálásra ösztönzi a gyerekeket.

A kezdeményezés időtartamát az óvodapedagógus a gyerekek igényeinek, érdeklődésének megfelelően alakítja, a gyerekek folyamatosan átmehetnek más tevékenységekbe.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Oldott, derűs légkör megteremtése.
- Népi, klasszikus és kortárs valamint multikulturális, irodalmi élmények közvetítése, hagyományok ápolása.
- A mindennapos mesélés, verselés, mondókázással az irodalmi fogékonyság megalapozása, anyanyelvünk, szülőföldünk szeretetére nevelés.
- Beszédfejlesztő módszerek változatos alkalmazása (drámajáték, dramatizálás, bábjáték, képolvasás, anyanyelvi játékok).
- A nemzetiséghez tartozó, valamint migráns gyermekek differenciált támogatása a magyar nyelv elsajátításában.
- A sajátos nevelési igényű gyermekek speciális fejlesztésének szakemberrel történő összehangolása.
- A mesélés szerepének megismertetése a szülők körében, a szülők nevelési szemléletének formálása.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén:

- A gyerekek tisztán, érthetően meg tudják fogalmazni gondolataikat, érzelmeiket.
- Kommunikációjuk nyílt.
- A felnőttek és a társak beszédét megértik.
- Szívesen és önállóan mondanak verseket, mondókát, sokat ismernek.
- Szeretik a mesét, szívesen báboznak, dramatizálnak ismert meséket és kitalált történeteket.
- Kreatívan improvizálnak mondókákat, verseket, meséket.

9.3. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

A zenei nevelés célja, a gyerekek zenei érdeklődésének felkeltése, zenei ízlésének formálása. Közös énekléssel, játékkal elősegíteni a gyerekek zenei hallásának, ritmusérzékének fejlődését.

Feladatok:

- Az óvodás korban felhasználható zenei anyag kiválasztása
- A zenei tevékenységek feltételeinek biztosítása

Az óvodás korban felhasználható zenei anyag kiválasztásánál az óvodapedagógus vegye figyelembe a gyerekek fejlettségét (hangkészlet, szöveg terjedelme, mozgás, térformák), a csoport összetételét (fiúk számára mozgásos, erőfitoktató, fogó játékok), a zenei anyag témáját, az aktualitásokat.

Az óvodában felhasznált zenei anyag nagyban befolyásolja a gyerekek ízlésének alakulását. Az óvodapedagógus a magyar népi gyermekjátékokból, a népdalokból válassza ki a gyerekek számára a zenei anyagot. Ezek kiegészíthetők művészi értékű komponált dalokkal, zenével.

A **3-4 évesek** számára rövid mondókákat (8-10) és dalokat (10-15), valamint egyszerű játékos mozdulatokkal kísért énekes játékokat válasszon az óvodapedagógus. A mondókák az ismétlődő mozdulatok, az érintés, a testközelség, a felnőtthez való kötődés miatt rendkívül közel állnak a gyerekekhez. Az ölbeli, arc, kéz, ujj játékok, a lovagoltatók, hintáztatók az óvodakezdekskor hozzájárulhatnak az óvodapedagógus-gyerek kapcsolat pozitív alakulásához. A mondókák, dalok ritmusához kötődő mozgásokat, mozdulatokat a gyerek közvetlenül tapasztalja a felnőttel való együttjátszás során.

Az óvodapedagógus a mindennapokban sokat énekeljen, és teremtsen alkalmat a gyerekek közös éneklésére, játékára. Különböző mozdulatokkal érzékeljék a gyerekek az egyenletes lüktetést. Tapasztalják meg a csendet és a környezet hangjait. A halk-hangos beszéd, mondókázás, éneklés közötti különbséget érzékeljék, gyakorolják.

A **4-5 évesek** tanuljanak mondókákat, kiszámolókat (6-7) és dalos játékokat (14-18). A dalos játékok közül elsősorban csigavonalat, hullámvonalat felhasználókat és szerepcserére épülőket ismerjenek meg a gyerekek. Néhány egyszerű mozgással kísérhető alkalmi dal is bekerülhet a repertoárba.

A gyerekek az egyenletes lüktetés mellett a mondókák, dalok ritmusának érzékeltetését is gyakorolják különböző mozdulatokkal. A halk-hangos mellett a magas-mély, a lassú-gyors beszéd, mondókázás, éneklés gyakorlására is sok lehetőséget biztosítson az óvodapedagógus. A gyerekek ismerkedjenek meg a hangszerekkel (dob, cintányér, csukló csörgő, triangulum). Az óvodapedagógus vonja be a gyerekeket többféle népi ritmushangszer készítésébe.

Az **5-6-7 évesek** ismerjenek meg mondókákat, csujjogatókat, csúfolókat, nyelvtörőket, kiszámolókat (7-8) és változatos mozgás és térformán alapuló énekes játékokat (18-23) valamint alkalmi dalokat (4-5). Ismerkedjenek meg egyszerű tánc lépésekkel is.

Az énekes játékok lehetnek párcserés, kapus, hidas, sorgyarapító játékok és olyanok, amelyekhez egyszerű táncos lépések tartoznak.

A gyerekeknek legyen lehetősége az egyenletes lüktetés és a ritmus összekapcsolásának gyakorlására. Zenei hallásuk fejlődését szolgálja a dallam felismerés, a dallambújtatás, játékos gyakorlása. Zenei alkotókészségük fejlődik a dallamalkotó játékokkal.

Az óvodapedagógus a **zenehallgatás** anyagát mindhárom korosztály részére főként a népdalok közül válassza ki. A gyerekekhez közel álló témájú dalok könnyebben felkeltik a gyerekek érdeklődését. Ismerjen az óvodapedagógus dalokat a növényekről, állatokról, a természetről. Énekeljen a gyerekeknek tréfás dalokat, dalos meséket, altatókat, virágénekeket. Az óvodapedagógus rendszeresen játsszon hangszereken gyerek dalokat (furulya, xilofon). Az élő zenén kívül ismertesse meg az óvodapedagógus a gyerekeket népzenei és komolyzenei művekkel is. Ezek kiválasztásánál figyeljen oda, hogy a zene a kívánt hatást váltsa ki a gyerekekből. Teremtsen olyan lehetőségeket az óvodapedagógus, hogy a zene hangulatának megfelelően a gyerekek szabadon mozoghassanak a zenére.

A zenei tevékenységek feltételeinek biztosítása hozzájárul, hogy az óvodai mindennapok természetes velejárója legyen a dalolás, a zene, a gyermektánc.

A sokat éneklő óvodapedagógus jó hangulatot, nyugalmat, jó kedvet teremt a csoportban és megszeretteti a gyerekekkel az éneklést. Fontos, hogy az óvodapedagógus tisztán énekeljen, és bő zenei anyag repertoárral rendelkezzen mind a mondókák, dalok, énekes játékok, mind a zenehallgatásra szánt énekek tekintetében.

A **mindennapok tevékenységeihez kötődő szituációk** számtalan lehetőséget nyújtanak arra, hogy az óvodapedagógus dallal kapcsolódjon hozzájuk. Kapcsolható a szituációhoz témájában illő mondóka, dal de bármikor énekelhet az óvodapedagógus öltözködés, barkácsolás, mintázás, kézimunka közben is.

Az udvari játék, a kirándulások szituációi is sok alkalmat kínálnak az óvodapedagógusnak állatokról, növényekről, természetéről szóló dalok éneklésére.

Az óvodapedagógus ezekben a helyzetekben megismertetheti a gyerekekkel az új dalokat, mondókákat, dalos játékokat és az érdeklődőkkel együttjátás közben gyakorolhatja. A helyzet kihasználható hallás és ritmusérzék fejlesztő játékok játszására is. Az óvodapedagógusnak ügyelnie kell a spontán szituációkhoz kapcsolódva, hogy a dalos játék ne zavarja meg más gyerekek tevékenységét, megfelelő hely legyen a játékhoz. Erre leginkább az udvar alkalmas, a csoportszobában csak a kevés mozgást igénylő játékokra van lehetőség.

Az óvodapedagógus alakítson ki egy nyugodt helyet ahol a gyerekek megtalálhatják a zenei tevékenységekhez használható eszközöket. Biztosítson az óvodapedagógus különböző ritmus hangszereket (kasztyó, ujj cintányér, triangulum, dob, csukló csörgő, ritmusbotok), maguk készítette népi hangszereket és dallamjátszó hangszerként a xilofont. A gyerekek a nap folyamán bármikor használhatják ezeket az eszközöket önálló tevékenységként illetve más játékhoz kapcsolva.

Az óvodapedagógus által folyamatosan bővített mondókás, dalos füzetben megtalálhatók az ismert zenei anyag képi szimbólumai, melyről a gyerekek felismerik ezeket.

A dalos játékok kellékei is a gyerekek rendelkezésére állnak egész nap.

Az eszközök is hozzájárulnak, hogy a gyerekek a nap folyamán spontán módon kezdjenek éneklést, zenélést, zenehallgatást, gyermektáncot egyedül vagy néhány társukkal. Az óvodapedagógus örüljön a gyerekek spontán tevékenységének és biztosítsa a tevékenység zavartalanságát.

Az óvodapedagógus minden nap énekeljen a gyerekeknek lefekvéskor és szoktassa hozzá őket a halk zene hallgatásához. A dalok és a zene nyugtató hatása hozzájárul a pihenés hangulatosabbá tételéhez.

A csoportos **kezdeményezéseken, foglalkozásokon** az óvodapedagógus játsszon a gyerekekkel kisebb mozgást igénylő énekes játékokat, változatos, zenei képességeket fejlesztő játékokat, és teremtsen lehetőséget a közös éneklésre. A két óvodapedagógus rendszeresen énekeljen együtt (két szólam, kánon).

A zene a gyereket mozgásra serkenti. A kezdeményezéseken adjon lehetőséget az óvodapedagógus mozgás improvizálásra.

A **testnevelés** foglalkozás (tornaszobában) jó alkalom a különböző nagy helyigényű térformákhoz kapcsolódó, mozgásosabb énekes játékokra. Törekedjen az óvodapedagógus, hogy jó hangulatú legyen a játék, jól megmozgassa a gyerekeket. A mozgáshoz kapcsolódva a ritmusérzék fejlődésére jó hatású a zenére, mondókára járás, mozgás.

Az óvoda ünnepeihez kapcsolódva törekedjen az óvodapedagógus különleges zenei élmény nyújtására. Színesíti az ünnepet a tánc ház, ahol népzene, egyszerű tánc lépések utánzására van lehetőség. Az élő hangszeres zenei előadások egyedülálló élményt nyújtanak a gyerekeknek. Ennek szervezésébe vonja be az óvodapedagógus a szülőket és a zeneiskolás gyerekeket.

A gyerekek zenei tevékenységének hatására fejlődik zenei hallásuk, ritmusérzékük, zenei emlékezetük, alkotókedvük, mozgáskultúrájuk, szókincsük és társas kapcsolataik.

Az Erzsébet Tagóvodában az óvodapedagógus ismertesse meg a gyerekeket nemzeti énekes játékokkal, zenével, tánccal.

Az óvodapedagógus feladatai

- Megfelelő légkör kialakításával az érzelmi motiváltság biztosítása.
- A gyermekek minél több olyan zenei élményhez juttatása, amely megalapozza zenei anyanyelvüket, fejleszti gondolkodásukat és kommunikációs képességeiket.
- A gyermekek zenei képességének, kreativitásának fejlesztése, énekes népi játékok és igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások segítségével.
- A zenei képességfejlesztéssel párhuzamosan örömteli, érzelem gazdag, szép, tiszta éneklésre szoktatás.
- Zenei improvizációra való ösztönzés.
- A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek sajátos nevelési igénye szerinti zenei nevelés, speciális szakember és programok segítségével.
- A nemzetiséghez tartozó és migráns gyermekek zenei kultúrájának közvetítése.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén:

- Sok mondókát, dalt, énekes játékot ismernek a gyerekek.
- Örömmel énekelnek egyedül és közösen, játszanak énekes játékokat és táncolnak.
- Szeretik a zenét.
- Felismerik a dalokat, mondókákat dallamról, ritmusról.
- Szívesen improvizálnak.
- Sokféle ritmus hangszer ismernek és használnak.
- Érzik a mondókáknál, énekeknel az egyenletes lüktetést és a ritmust.

9.4 Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

A tevékenység célja: a gyerekek szabad képi és plasztikai önkifejezésének, alkotóképességének elősegítése, esztétikai érzékenységük, igényességük alakítása. A cél nem a létrejött alkotás, hanem maga az örömteli cselekvés.

Feladatok:

- A gyerekek alkotó tevékenységéhez szükséges feltételek biztosítása
- A gyerekek ábrázoló tevékenységének fejlődését elősegíteni

A gyerekek alkotó tevékenységéhez szükséges feltételek biztosítása az óvodapedagógus feladata.

A tevékenység sokféle anyagot, eszközt igényel, melynek összegyűjtéséhez a gyerekek és szülők segítségét is kérheti (különböző minőségű papírok, textilek, dugók, dobozok). Fontos a jó minőségű, a gyerekek által könnyen megfogható, használható **eszközök** biztosítása. Az eszközök kiválasztásánál az óvodapedagógus vegye figyelembe a gyerekek életkori és egyéni sajátosságait. Ennek megfelelően a kisebbek számára vastag eszközöket és nagyméretű felületeket kell biztosítani. Minden csoportban legyenek balkezes eszközök is.

Az eszközök, anyagok elhelyezése nyitott polcokon, kosarakban és más tárolókban célszerű, hogy a gyerekek könnyen elő tudják venni ezeket. Az elkészült alkotások tárolására egyéni fiókok, nyitott polcok a praktikusak, ahol a gyerekek önállóan elhelyezhetik műveiket.

Az alkotó tevékenységhez a csendes, nyugodt **helyen** lévő 6 személyes lehetőleg kerek asztal a legideálisabb. A kerek asztal előnye, hogy az eszközöket a gyerekek könnyen elérik és karjuk szabadon mozoghat, egymást nem lökik meg.

A rajzolás, festés, mintázás, kézimunka játékba épített, szabadon választott tevékenység. A gyerekek a nap folyamán önállóan választhatják és annyi **időt** tölthetnek vele, amennyihez kedvük van.

A gyerekek környezetükből spontán és az óvodapedagógus által szervezett megfigyelések során sokféle ismeretet, élményt szereznek, melyek alkotásra készítik őket.

Kötetlen légkörben a gyerekek szívesen tevékenykednek, alkotnak. Az óvodapedagógus együtt örüljön a gyerekekkel felfedezéseiknek, egyéni megoldásaiknak.

A gyerek ábrázoló tevékenységének fejlődése tükrözi ismereteit, képességeinek szintjét, érzelmi megnyilvánulásait.

Az ábrázoló tevékenység fejlődését úgy segítheti az óvodapedagógus, hogy hagyja, a gyerek saját elgondolásai szerint, a saját élményeit alkossa meg. Az óvodapedagógus ne sémákat adjon, hanem a gyerek gondolataiba, elképzeléseibe helyezkedjen bele és így adjon technikai segítséget vagy ötletet a továbblépésre.

A tevékenység a lényeg, nem az elkészült „mű”. A legfontosabb, hogy a gyerek örömmel tevékenykedjen, újra és újra alkosson, próbálja megvalósítani elképzeléseit.

Már a **3-4 éves** gyerekeknek is biztosítson az óvodapedagógus sokféle anyagot, eszközt, hogy a nap folyamán bármikor használhassák ezeket. Az óvodapedagógus teremtsen a gyerekek számára szabad karcoló, firkaoló, mázoló lehetőségeket. Ehhez vízszintes és függőleges nagy felületeket, vastag krétát, ecsetet, ceruzát, botokat biztosítson, mert a gyerekek keze ekkor még nem képes vékony eszközök helyes fogására.

A firka korszakában a gyerekeknek nem szándékuk téma ábrázolása. A felnőttek kérdéseikkel ne erőszakolják rá a gyerekekre a téma megnevezését. A rajzolási, festési, nyomdázási technikákon kívül az óvodapedagógus ismertesse meg a gyerekekkel az olló használatát és a ragasztás technikáját.

Az óvodapedagógus biztosítsa, hogy a gyerekek többféle plasztikus anyaggal is tevékenykedhessenek. A gyurma, sógyurma, agyag formálhatóságával, gyurkálásuk, sodrásuk, gömbölyítésük, mélyítésük, vágásuk, karcolásuk közben ismerkednek a gyerekek. Az óvodapedagógus ismertesse meg a gyerekeket a formázás eszközeinek használatával (kés, kiszúró forma, sodrófa) a nyomat készítés és a díszítés technikáival (termények, pálcikák, különböző felületű, formájú eszközök).

Az óvodapedagógus kreativitása, a gyerekek tevékenységéért való lelkesedése, öröme ösztönzőleg hat az ábrázoló tevékenységek iránti érdeklődésre.

A **4-5 évesek** ábrázolási tevékenysége tovább bővül anyag, eszköz, technika tekintetében és fejlődik a figurativitás. Az óvodapedagógus sok élmény biztosításával hozzájárulhat az ábrázolási témák gazdagodásához.

Az **5-6-7 éves** gyermeknél a figurativitás előtérbe kerül. Az egyéni alkotások képi, plasztikai és tárgykészítési formában is megjelennek. Egyre több vékony eszközt használnak (ceruza, ecset). Az óvodapedagógus bonyolultabb, fejlettebb finommozgást igénylő technikákkal ismerteti meg a gyerekeket (batikolás, szövés, fonás, varrás).

A gyerekek téma ábrázolása tovább bővül, emberek, állatok, mesék megformálásával, ajándékok készítésével.

Különbség tapasztalható a fiúk és a lányok témaválasztásában és ábrázolási technika iránti érdeklődésében. Vegye figyelembe ezt az óvodapedagógus és a fiúk számára is biztosítson vonzó tevékenységi lehetőségeket.

Az óvodapedagógus mértékletes és kreatív segítése következtében a gyerekek képalkotásai egyediek, plasztikai munkái eredetiek, aprólékosan megformáltak lesznek. A valóság egyedi ábrázolásában a forma, az arányok, a színek, a tételrendezés alkotása fejlett.

A gyerekek szívesen végzik a tevékenységeket, fejlődik finommozgásuk, vizuális képességeik, ismereteik a környezet tárgyairól, anyagairól, azok tulajdonságairól, kreatív, fantáziadús alkotásokat hoznak létre.

Az óvodapedagógus ösztönözzé a különös egyedi ábrázolási megoldások keresésére a gyerekeket.

A gyerekek alkotásait a felnőttek és a gyerek társak is becsülik meg, lássák el a gyermek jelével, tegyék ki az öltözői falújságra, őrizzék meg az egyéni tárolókban. A gyerekek haza is vihetik az alkotásokat.

A folyamatos, öltözőkben lévő gyermek alkotások „galérián” kívül, a Szivárvány és az Erzsébet Óvodában Gyermeknapon az óvodai gyermekmunkák kiállításán, gyerekek, felnőttek együtt gyönyörködhetnek sokféle képi és plasztikai alkotásban.

Az óvodapedagógus hetente új ábrázolási technikákkal ismerteti meg a gyerekeket, amelynek feltételeit ettől kezdve folyamatosan biztosítja. Az új technikát az érdeklődő gyerekeknek mutatja meg, majd szükség szerint segít. Az óvodapedagógus az új technikára egész héten kiemelten figyel, a gyerekek folyamatosan az óvodapedagógus illetve a társak segítségével ismerik meg.

Az óvodapedagógus a nagyobb gyerekeknél az ábrázolási téma választását legtöbbször a gyerekekre bízta, velük egyénileg beszél meg. A gyerekek maguk választják meg a tevékenység időpontját és időtartamát.

A gyerekek az óvodapedagógus által felkínált új technika helyett választhatnak mást is a csoportban lévő lehetőségek közül. Az óvodapedagógusnak az eszközök, a technika megismertetése után, hagyja őket önállóan alkotni és csak szükség esetén segít.

Az ábrázoló tevékenységek iránt kevés érdeklődést mutató gyerekeket az óvodapedagógus érdekes témával, eszközzel, technikával igyekezzon motiválni. A gyerekek alapos ismerete szükséges ahhoz, hogy az óvodapedagógus a gyerek érdeklődését fel tudja kelteni. A rajzolás elsősorban finommozgás fejletlensége miatt kerül, főként a fiúk. Az óvodapedagógus figyeljen oda ezekre a gyerekekre és érdeklődésük figyelembe vételével próbálja őket sikerélményhez juttatni.

Az óvodapedagógus feladatai

- Az önálló gyermeki alkotó tevékenység feltételeinek megteremtése, örömteli alkotó légkör kialakítása.
- Mozgással, cselekedtetéssel, vizuális élmények biztosításával, az észlelő funkciók változatos gyakoroltatásával, párhuzamosan végezhető tevékenységszervezéssel sokszínű tapasztalatok nyújtása.
- A belső képek gazdagítása, a gyermeki ábrázolás ösztönzése, változatos lehetőségek felkínálásával.
- Az esztétikai érzékenység, a szép iránti nyitottság, a környezet esztétikai alakítására és a vizuális esztétikai élmények befogadására való fogékonyság megalapozása, fejlesztése a népi motívumok alkalmazásával
- A gyermeki élmény és fantázia világának gazdagításával a saját formanyelv, az alkotó, alakító önkifejezés és az önérvényesítő gyermeki tevékenység fejlődésének segítése.
- Egymás munkájának megbecsülésére nevelés.
- A vizuális tevékenységekhez kapcsolódó verbális és nem verbális megnyilvánulásokkal a spontán beszéd formáinak fejlesztése.
- Az ábrázolási tevékenységükben lassan fejlődő gyermekek egyéni fejlesztése.
- A nemzetiségi vizuális kultúra sokszínűségének, egyes díszítőelemeinek megismertetése.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén:

- A gyerekek sokféle ábrázolási technikát ismernek, szeretnek alkotni.

- A különböző anyagok tulajdonságairól, alakíthatóságáról széleskörű tapasztalataik, ismereteik vannak.
- Eszközhasználatuk fejlett.
- Képi és plasztikai alkotásaikra a téma gazdagság a jellemző.
- Képi és plasztikus alkotásaik részletezőek, tételrendezésük komponált, színviláguk gazdag, egyedi.
- Vizuális észlelésük, finommozgásuk fejlett.
- A tehetséges gyerekek szabad önkifejezése megvalósul.

9.5. A mozgás

A tevékenység célja, a gyerekek természetes mozgásának és a testi képességek fejlődésének valamint a mozgás segítségével az értelmi, szociális képességek fejlődésének elősegítése. A rendszeres mozgás, a természetes mozgáskedv fenntartása, a mozgásigény kielégítése során megalapozódik a mozgás megszeretetésére épülő egészséges életvitel és életmód.

A mozgás sokoldalú tevékenység, feladatrendszere az egész óvodai életet átszövi. A szabad játék tevékenységén, a testnevelési foglalkozáson túl jelen van a különböző nevelési területeken, valamint a gondozási és önkiszolgáló tevékenységben is.

Óvodánk mozgásfejlesztő programja kiemelten az alábbi területeken valósul meg:

- A szabad játékban, a gyermekek kötetlen, spontán, természetes játékos mozgása közben (öltözőben, csoportszobában, udvaron)
- A testnevelés foglalkozáson
- A mindennapi testnevelésen
- Kirándulás, túrázás során
- Speciális mozgásfejlesztő foglalkozásokon

Feladatok:

- A gyerekek számára mozgásos játéklehetőségek összeállítása
- A kötetlen, szabad mozgás feltételeinek biztosítása
- A szervezett mozgásos tevékenységekkel a gyerekek mozgásfejlődésének elősegítése

A gyerekek számára mozgásos játék lehetőségek összeállításánál az óvodapedagógus vegye figyelembe a gyerekek életkori, mozgásfejlődési sajátosságait, a gyerekek összetételét és a környezeti adottságokat, valamint hogy minden gyerek megtalálja a számára legmegfelelőbb tevékenységet.

A mozgás és a motorikus képességek fejlődése elválaszthatatlan, a mozgás által fejlődnek a motorikus képességek (kondicionális, koordinációs), a képességek fejlődése feltétele a mozgás fejlődésének. Miközben mozog a gyermek, tapasztalatokat gyűjt, fejlődik csont- és izomrendszere, alakulnak mozgáskoordinációi, testi képességei, pontosabbak, finomabbak lesznek mozdulatai, észlelési funkciói. Számára az igazán érthető és feldolgozható információ, amit megtapasztal mozgás és tevékenység útján.

A 3-6-7 éves kor elsősorban a természetes mozgások, a nagymozgások tanulásának, az első mozgáskombinációk kialakulásának kora. A mozgás fejlődése a mozgás végrehajtás minőségének, pontosságának, gyorsaságának alakulásával a finommozgás felé halad.

A 3-6-7 éves korban fejlődő természetes mozgások: kúszás, csúszás, mászás, járás, fel-, leugrás, tárgy hordozás, húzás, gurítás, fel-, lelépés, futás, gurulás, szökdelés, átugrás, dobás, függés, lengés, egyensúlyozás.

A nagymozgások fejlődésének fő jellegzetességei és iránya:

A 3-4 évesekre jellemzőek a nagy, lendületes, nem kellően koordinált mozgásformák. Föld közelben mozognak biztonságosan, kedvelt mozgásuk a csúszás, kúszás, mászás. Rövid idejű függésre képesek és talajon, emelt felületen egyensúlyozásra.

A 4-5 évesek nagymozgásai bővülnek ugrásokkal, gurulóátfordulással, pontosabb szem-kéz, szem-láb koordinációt igénylő gyakorlatokkal, felugrásokkal, célba ugrásokkal, dobásokkal. A mozgásfejlődéssel szorosan összefüggő testséma és téri tájékozódás fejlődése is intenzívebbé válik. (Testrészek, oldaliság, - szalag jelölés, téri tapasztalatok).

Az 5-6-7éveseknél a nagymozgások koordináltabbá válnak. Képesek a gyerekek finomabb, apró mozgások elvégzésére. A kéz fogó izmainak erősítése (eszközfogás, támaszgyakorlatok), a szem-kéz (célba dobások, labdajátékok), szem-láb (lábbal labdavezetés) koordináció fejlődése előtérbe kerül.

Legintenzívebb a térpercepció fejlődése (fogó játékok, dalos játékok).

A mozgás által fejlődik a gyerek idegrendszere, értelmi és szociális képességei.

Az óvodapedagógus törekedjen a változatos mozgásformák gyakorlásának, a sokféle mozgástapasztalat megszerzésének szempontjait figyelembe venni a mozgáslehetőségek összeállításánál.

A kötetlen, szabad mozgás feltételeinek biztosítása rendkívül fontos a gyerekek mozgásigényének kielégítése szempontjából.

A mozgás az óvodás gyermek természetes megnyilvánulása, az egész óvodai életet, a teljes tevékenységrendszert átszövi.

A mozgásnak a játék mellett, a legnagyobb hatása van a gyerekek személyiségfejlődésére. Ennek megfelelően biztosítani kell a gyerekek számára **egész nap folyamán** az aktív mozgás, mozgásos játék lehetőségeit.

Az óvodapedagógus a **csoportszobában** alakítson ki szabad teret a mozgásos játék számára.

Már a 3-4 éveseknek is biztosítson az óvodapedagógus állandóan és időszakosan bevitt eszközökkel lehetőséget különböző mozgásokra.

Az eszközök a gyereket mozgásra ösztönzik.

Javasolt eszközök: mini csúszda, ROTIKOM eleme, hengerek, Greifswald elemek, pad, zsámoly, ugró szekrény, szőnyeg

A gyerekek igényük szerint különböző mozgásokat végezhetnek az eszközökön.

A Szivárvány és a Bezerédj Amália Óvodákban, az **öltözőben** alakítson ki az óvodapedagógus mozgásos játékokra alkalmas teret. Biztosítson sokféle mozgáshoz eszközöket, és azokat a gyerekek számára jól átláthatóan helyezze el.

Javasolt eszközök: célba dobók (vízszintes, függőleges cél), lépegető, tornakarika, ugráló kötél, habtenisz, kugli, ugróiskola, különböző méretű labdák, görkorcsolya, gördeszka, hintaló, mini libikóka, trambulín, füles labda.

Az Erzsébet Tagóvodában, a csoportszobában illetve a folyosón biztosítsák az óvodapedagógusok ezeket a feltételeket. Az említett lehetőségeket az óvodapedagógus a gyerekek ismeretében alakítsa ki és ügyeljen az eszközök biztonságos használatára.

A gyerekek a spontán mozgásos játékok során sok mozgás tapasztalatot szereznek. Az óvodapedagógus egyéni differenciálással segítse a gyerekeket az eszközök adta mozgáslehetőség megismerésében. Az óvodapedagógus segítse a gyerekek zavartalan együttjátzását, támogassa önállóságukat az öltözői mozgásos játékok alkalmával. A felnőttek

úgy alakítsák ki együttműködésüket, hogy figyelemmel tudják kísérni a több helyszínen, párhuzamosan folyó tevékenységeket.

Az óvodapedagógus biztosítson minden nap szabad levegőn való mozgást a gyerekeknek, ami az agy megfelelő oxigén ellátása miatt is nélkülözhetetlen.

Az udvaron a sok, mozgásos játéklehetőség kialakítása rendkívül fontos. A különböző mászóakák, mászásra, kúszásra, csúszásra, egyensúlyozásra, függésre adnak lehetőséget.

Nagy jelentőségűek a hintázó, ringató, pörgő mozgások lehetőségét kínáló eszközök, a lengő-, mérleg hinták, rugós játékok, amelyek a gyerekek által igen kedveltek.

Javasolt eszközök az udvari mozgásos játékokhoz: roller, kerékpár, ezen kívül az öltözőben használt játékok.

A gyerekek biztonsága érdekében, a környezet kialakításánál a balesetvédelem szempontjaira figyeljünk, ismertesse meg az óvodapedagógus a gyerekekkel az eszközök használatát és határozott feladatmegosztással, felelősséggel figyeljen minden felnőtt a gyerekekre.

Az óvodapedagógus ne korlátozza a gyerekek mozgását az udvaron, de alakítsa ki a szokást, hogy egymás tevékenységét tartsák tiszteletben és vigyázzanak egymás testi épségére.

A gyerekek mozgásigénye különböző. Az óvodapedagógus teremtse meg a lehetőségét, hogy a nagyobb mozgásigényű gyerekek hosszabb ideig tartózkodhassanak az udvaron, szervezzen számukra sokféle futó, fogó játékot.

A gyerekek a kötetlen, szabad mozgás során sok, mozgásos élményt szereznek, ami mozgáskedvüket növeli.

A szervezett mozgásos tevékenységekkel a gyerekek mozgásfejlődésének elősegítését az óvodapedagógus heti mozgásprogram készítése során tervezi. Ezt a gyerekek ismeretében, a feltételekhez igazodva állítja össze.

A Szivárvány Óvodában és az Erzsébet Óvodai Tagintézményben minden csoport **heti két alkalommal** vesz részt szervezett mozgásos tevékenységen, testnevelésen a **tornaszobában**, jó idő esetén az udvaron. A Bezerédj Amália Tagóvodában a mozgásos tevékenységet a csoportsobában tudják szervezni, és jó idő esetén az udvaron.

Az eszközfeltétel a mozgásfejlődés szempontjából meghatározóan fontos, hisz az **eszközök** mozgásra ösztönzik a gyermeket, és sokféle különböző nehézségű mozgásra adnak lehetőséget.

Az óvodapedagógus ismerje az eszköz adta mozgáslehetőségeket, annak fejlesztő hatásait.

Az eszközök változatos lehetőségeket biztosítanak egy-egy mozgás gyakorlására:

- Földön- magasabb szeren
- Vízszintes- ferde, - függőleges szeren
- Széles- keskeny szeren
- Nagyobb- kisebb szeren
- Kemény- labilis puha szeren

Javasolt eszközök:

- **Kúszásra, mászásra, csúszásra lehetőséget adó szerek:** ROTIKOM, Greifswald, bordásfal, mászó háló, kötélletra, térhágcsó, tyúklétra, pad, álló- fekvő tornakarika sor, hengerek
- **Egyensúlyozásra lehetőséget adó eszközök:** Body-roll henger, Bobath labda, Gymnastic labda, egy lábú szék, gördeszka, rugódeszka, trambulín, billenő rácshinta, függő háló, forgó egyensúlyozó korong, tányérhinta, görkorcsolya, füles labda, (Ayres eszközök)
- **Kézi szerek:** különböző méretű labdák, tüskés labda, babzsák, kendő, szalag, bot
- **Egyéb sportszerek:** kötél, zsámoly, ugrószekrény, tornaszőnyeg, gyűrű

A testséma alakításához nélkülözhetetlen a nagyméretű tükör és a jelölő szalag.

A gyerekek a **testnevelés foglalkozáson** mindannyian részt vesznek, gyerekek és felnőttek is a mozgásnak megfelelő öltözékben.

Az óvodapedagógus a foglalkozás első részében *irányított mozgásos játékokat* játsszon a gyerekekkel. Ezek a gyerekek korától, fejlettségétől függően lehetnek mozgás utánzó, futó játékok, a nagyobbak esetében egyszerűbb gimnasztika (kézi szerrel, zenére) jellegű mozgások.

A játékok jól mozgassák meg a gyerekeket. A mozgáskoordináció, a testséma, a téri tájékozódás fejlődését segítő játékokat válasszon elsősorban az óvodapedagógus.

Az eszközös mozgásos játékra biztosítsa a legtöbb időt az óvodapedagógus.

Úgy rendezze be a teret, hogy sokféle, sokszínű mozgásra legyen lehetősége a gyerekeknek. Vegye figyelembe az egyéni különbségeket a mozgásigény és a mozgásfejlettség terén, adjon lehetőséget a pihenés és a mozgás igény szerinti váltakozására. A sokféle eszköz közül minden gyerek önállóan választhat, a felnőtt által bemutatott vagy egyéni elképzelése szerinti mozgást végezhet ezeken. A lehetőségek között a gyerekek megoszlanak, így szinte nincs várakozási idő, ezzel az egyéni mozgással töltött idő megnő. A gyerekek egyéni igény szerint, egyéni tempóban gyakorolhatnak. Az eszközökön való mozgás párhuzamosan zajlik. A pihenésre vágyó gyerekek rövid időre abba hagyhatják a mozgást.

Az eszközös mozgásos játék után, *irányított mozgásos szabályjátékkal, énekes játékkal, különböző versenyjátékkal, tartásjavító, lábboltozat erősítő gyakorlatokkal vagy relaxálással* vezeti le az óvodapedagógus a foglalkozást.

Az óvodapedagógus a gyerekek fejlettségéhez igazodó mozgásprogram összeállításával, tudatos feltétel alakításával segíti a gyerekek mozgásfejlődését és testi képességeinek alakulását.

Az óvodapedagógus a gyerekek egyéni fejlődési ütemét tartsa tiszteletben, a gyerekeket engedje egyéni módon reagálni, szabadon mozogni szervezett testnevelés alkalmával is. Ne parancsoló, utasító legyen az óvodapedagógus, hanem természetesen kommunikáló, jó kedvű játszótárs, segítő, ösztönző, ötletadó. Mozgása minta legyen a gyerekek számára.

A felnőttek összehangoltan segítsék az eszközök használatát, s az egymással kapcsolatos szokások kialakítását. Megosztva segítsenek a gyerekeknek, tekintsek át a sokféle mozgáslehetőséget.

A mozgás után bő folyadék felvételre van szüksége a gyerekeknek, ennek biztosítása a dajka feladata.

A sok mozgás eredményeként alakul a gyerekek mozgáspontossága, automatizáltsági foka, mozgásbiztonsága. Testi képességei, kitartása, szókincse, szociális képességei fejlődnek.

Mindennapos testnevelést minden csoportban naponta egyszer, 5-10 perces időtartammal szervezünk. A mindennapos testnevelés anyagát elsősorban mozgásos játékok adják, kiegészülve egy-egy gimnasztikai gyakorlattal. Az örömmel és jó hangulatban végzett játékok jó lehetőséget nyújtanak társas kapcsolatok alakításához. A játékok, térformák felidézésével a vizuális, verbális memória fejlesztésére, valamint a szókincs gyarapítására nyílik lehetőség. A mozgást jó idő esetén az udvaron, más esetben a csoportszobában végezzük. A hely sajátosságai befolyásolják a tervezhető mozgásokat, játékokat.

A csoportokban dolgozók mintaadó tevékenysége ösztönzően hat a gyermekek tevékenységben való részvételére.

A gyerekekkel rendszeresen **kirándulunk, túrázunk**. A friss levegő, a mozgás, kedvezően hat fejlődésükre. Tagóvodáinkban **speciális mozgásfejlesztő foglalkozásokat** szervezünk (gyógytestnevelés, alapozó terápia, PEK torna, szenzo-motoros fejlesztés).

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén:

- A gyerekek szeretnek mozogni.
- Mozgásuk biztonságos, kitartó.
- A gyerekek nagymozgása összerendezett, finommozgásuk fejlődött.
- Testsémájuk, téri tájékozódásuk kialakult.
- A mozgásos játékoknál a szabályokat betartják.
- A mozgásfejlesztő eszközök használatát ismerik.

9.6. A külső világ tevékeny megismerése

A tevékenység célja, hogy a gyerekek minél több ismeretet, tapasztalatot szerezzenek szűkebb-tágabb természeti, társadalmi környezetükről, alapvető mennyiségi és formai összefüggéseiről, erősödjön pozitív érzelmi viszonyuk a nemzeti hagyományokhoz, a szülőföldhöz, a természethez, megalapozódjon környezetvédő szemléletük, környezettudatos magatartásuk.

A környezeti nevelés általában a környezeti kultúra megélését és átadását jelenti. Az élő és élettelen környezetünkkel való harmonikus együttélést, életmódot, gondolkodást, viselkedésmódot, szokást és értékrendszert. Mindezek kialakítására legalkalmasabb az óvodáskor, hiszen a szokások már ebben az életszakaszban kialakulnak, s az egész életre szóló élmények, benyomások, szokások alapvetően meghatározzák a leendő felnőtt környezeti gondolkodását, környezet- és természetvédelmi szemléletét és környezettudatos magatartását. Programunkban a komplex környezeti nevelésnek kiemelt szerepe van. A Szivárvány és a Bezerédj Amália Óvodák 2009 és 2012. évben elnyerték a Zöld Óvoda címet.

Feladatok:

- A külső világ tevékeny megismerése életkornak megfelelő tartalmának közvetítés
- A környezet tevékeny megismeréséhez szükséges feltételek biztosítása
- Az alapvető mennyiségi és formai összefüggések felismerésének segítése

A külső világ tevékeny megismerése életkornak megfelelő tartalmának közvetítése az óvoda mindennapi életébe ágyazva történik, minden a gyerek környezetéből származó élményre, ismeretre kiterjed. Fontosnak tartjuk, hogy a teljes óvodai életbe épüljön be a környezettudatosság.

Az óvodapedagógus a tartalmát, a gyerekek életkori, egyéni sajátosságainak, családi környezetének, ismereteinek figyelembevételével tervezi meg. Fontos szempont az óvodai és a lakóhelyi környezet lehetőségeinek ismerete is. A projekt típusú tervezésben az őselemek - tűz, víz, föld, levegő-integráló szerepet töltenek be.

A gyerekek fejlődésével a témák bővülnek, tartalmuk mélyül.

A 3-4 évesek elsősorban a közvetlen környezetükből szerzik tapasztalataikat, ismereteiket. Később tágul a megismerhető világ (óvodán, városon kívüli környezet).

A külső világ tevékeny megismerésének tartalma néhány téma köré csoportosítható:

- **társadalmi környezet:** család, tagjai, együtt élésük, óvoda, felnőttek munkája, környezet tárgyai, eszközei, anyagai, színei, lakóhely, közlekedési eszközök, közlekedés szabályai
- **természeti környezet:** évszakok, növények, állatok, élőhelyek, élettelen természeti környezet, kőzetek, levegő, víz
- **környezetvédelem,** természetvédelem, a környezetvédelem jeles napjai, környezettudatos vásárlás, szelektív hulladékgyűjtés, újrahasznosítás, ökológiai lábnyom

Minden témához szervesen kapcsolódik a környezet mennyiségi, formai viszonyaival kapcsolatos ismeret.

A témakörök kapcsolódnak egymáshoz, összefüggnek. A környezet megismerésével a gyerekek el tudnak igazodni környezetükben. A gyermekek kísérletező, problémamegoldó, felfedező, tapasztalatszerző tevékenységére épül. Tevékenységeik során azt is megtapasztalhatják, hogy a környezetet alakítani tudják. Az óvodapedagógus nagy felelőssége, hogy ez pozitív irányba történjen, mindig a környezet védelmének figyelembevételével.

A külső világ tevékeny megismerésének legfontosabb szempontjai

- Környezetbarát óvodai környezet (növényekben gazdag, madár barát udvar, minden csoportban élősarok, akvárium, terrárium, kísérletező asztal, sokféle eszközzel)
- Környezetvédő életmód természetes beépülése az óvodai mindennapokba (szelektív hulladékgyűjtés, komposztálás, elemgyűjtés, anyagok újra hasznosítása a kézműves, alkotó tevékenységek során, környezetbarát tisztítószerek használata)
- Rendszeres kirándulás, terepgyakorlat
- Korszerű, tapasztalatszerzést, saját élményű tanulást támogató módszerek széles körű alkalmazása (projekt, témahét, párhuzamos tevékenységszervezés, érzékenyítő, interaktív játékok)
- Zöld Jeles Napok színes programjai
- Rendszeres program a szülőkkel, zöld faliújság

A tevékenység szervezése

- A heti rendben meghatározott napon az óvodapedagógus új téma, új tevékenység, új eszköz bemutatását kezdeményezi, szervezi, a szabad játékba épített párhuzamos tevékenységként. A gyerekek részvétele szabadon választott. Egyéni, mikro csoportos munkaformában valósul meg.
- A gyermekek által szabadon választható tevékenységek, feltételeiket folyamatosan biztosítjuk a hét minden napján (kísérletezés, felfedezést segítő eszközök, játékok).

A külső világ tevékeny megismeréséhez szükséges feltételek biztosítása az óvodapedagógus által tudatosan kiválasztott tartalomnak megfelelően szükséges.

A környezeti nevelés maga az élet, sok ismeret és tapasztalatszerzési lehetőség biztosításával, megfelelő felnőtt minta, sok pozitív élmény segítségével alapozható meg. Megvalósítása a játékon keresztül, a gyermeki tevékenységek közbeni tapasztalatszerzésen alapul, a gyerekek spontán érdeklődésére, megismerési vágyára épül.

A tevékenykedés útján jön rá a gyerek az összefüggésekre, tanul meg látni, gyönyörködni, érzelmileg is kötődni mikro majd makro környezetéhez. A több érzékszervvel való megtapasztalás maradandóbb élményt nyújt, sokoldalúbb megismerést eredményez.

A gyerekek környezetében lévő felnőttek, elsősorban a család és az óvodapedagógus (többi óvodai dolgozó) személyisége, természetszerető magatartása, szemléletmódja meghatározó.

Az óvodapedagógus a gyerek segítője a környezet megismerésének útján, tudatos feltétel alakító, szituáció teremtő és kihasználó.

Az óvodapedagógus tudatos feltétel alakítása következtében legyen az óvodában sokféle anyag, eszköz a színes tevékenységi lehetőség biztosítása érdekében. A játék, a mozgás, a rajzolás, festés, mintázás, kézimunka, a munka jellegű tevékenységek a gyerek mindennapi spontán tapasztalatszerzési forrásai. Ezekben a természetes élethelyzetekben a gyerekek problémákat oldanak meg, felfedezik közvetlen környezetüket. Az óvodapedagógus a természetesen adódó szituációkhoz kapcsolódva segítse a cselekvés és a szóbeliség párhuzamos megjelenését.

Az óvodapedagógus teremtsen minél több **állandó tapasztalatszerzési lehetőséget** a csoportban, az óvoda udvarán.

A gazdagon berendezett **élősarok** széleskörű ismeretszerzési lehetőséget nyújt. Az élősarokban legyen néhány állat (hal, ékszerteknős), melyeket a gyerekek megfigyelhetnek, gondozhatnak. Sok ismerettel gazdagodnak így az állatok életmódjával, mozgásával, hangjával, védelmével kapcsolatban. Pozitív érzelmi kötődés alakul ki bennük az állatok iránt. Ez azért is fontos, mert a városban lakó gyerekek kevés állattal találkozhatnak közvetlenül.

Legyenek az élősarokban cserepes virágok, amelyeket a gyerekek gondozhatnak, öntözhetnek. A gyerekek folyamatosan megfigyelhetik fejlődésüket. Vessenek, csíráztassanak, hajtassanak az évszaknak megfelelően.

A **„kísérletező, vizsgáló asztal”** jó lehetőség az állatok, növények, termények, anyagok megvizsgálásához és különböző egyszerű kísérletek elvégzéséhez, amelynek következtében a gyerekek tapasztalatai tovább gazdagodnak.

Eszközei: csipesz, nagyító, távcső, olló, üveglapok, kés, mérleg, mérórúd, különböző méretű üveg edények, tölcsér, itatóspapír, mikroszkóp, bogárnézőke, rovar megfigyelő, vizsgáló eszközök.

Itt találhatóak a **képeskönyvek** az állatokról, növényekről, a közvetlen és a távolabbi környezetről. A gyerekek közös kirándulásain, a szervezett megfigyeléseken készített fényképekből összeállított **albumok** az élmények felelevenítésének eszközei. A **magnetofon** használatához biztosítsa az óvodapedagógus a környezet hangjairól készített felvételeket.

Az **udvar**, a **kert** is sok tevékenységi lehetőséget kínál (növények gondozása, rovarok, madarak megfigyelése, évszak változásai). A gyerekek minden évszakban vegyenek részt az udvar, a virágoskertek gondozásában a felnőttekhez kapcsolódva (homokásás, levél gereblyezés, söprés, szemét gyűjtés, hólapátolás, vetegetés, madarak téli etetése). Eközben nem csak ismereteik bővülnek, hanem kialakul a szép környezet iránti igényük és környezetvédő magatartásuk is alakul.

Az óvodapedagógus bízassa a gyerekeket, hogy mindent gyűjtsenek össze, amit a környezet megrongálása nélkül lehetséges (tollak, kagylók, kövek, termények).

Jó megfigyelési lehetőséget biztosítanak a gyerekek számára az **óvodába időszakosan bevihető élőlények**. A gyerekek az állatokat természetes módon megfoghatják, etethetik. Az óvodapedagógus hívja fel a gyerekek figyelmét az állatok óvására és a higiénés szokások betartására.

A felsorolt feltételek sok lehetőséget adnak a gyerekek számára a tevékenykedésre. Az óvodapedagógus az adódó helyzetekben megfogalmazódó gyermeki kérdésekre adjon választ, mutasson újabb lehetőségeket a további felfedezéshez. Az óvodapedagógus a páros illetve mikro csoportos tevékenységek, beszélgetések során sokat megtudhat a gyerekek ismeretének szintjéről.

A **rövid videofilmek** a tágabb környezet megismerését segíthetik.

Az óvodapedagógus a tágabb környezet megismerésére szervezzen sétákat, megfigyeléseket, kirándulásokat. Ilyen alkalmak lehetnek: háziállatok megfigyelése, természetvédelmi kiállítás, kisállat kereskedés, parklátogatás, tanösvény, szelektív hulladékudvar.

Az **óvodán kívüli tapasztalatszerzés** megszervezése az óvodapedagógustól tudatos előkészítést igényel. Fontos, hogy előzetesen látogasson el az adott helyre, vegye számba a gyerekek tapasztalatszerzési lehetőségeit, ennek megfelelően biztosítsa az időt, az eszközöket és készüljön fel, hogy a gyerekek kérdéseire válaszolni tudjon. Döntsön, hogy hány gyerekkel

lehet megvalósítani az adott helyzetben élményszerűen, a gyerekek számára minél több tevékenységi lehetőség biztosításával a szervezett megfigyelést. Készítse fel a gyerekeket az óvodapedagógus érzelmileg és adjon számukra megfigyelési támpontokat.

A **kirándulások** az állatok, növények természetes környezetükben való megfigyelésének, a természeti környezet megismerésének lehetőségét nyújtják. Az óvodapedagógus minden évszakban szervezzen kirándulásokat, hogy a gyerekek a természet változásait megfigyelhessék. A város környékén lévő erdők, mezők, vízpart legyen ismert az óvodapedagógus számára (növényei, állatai, szervezhető tapasztalatszerzési lehetőségek). A kirándulásokon, ha az egész csoport egyszerre vesz részt, az óvodapedagógus vonjon be szülőket is a gyerekek kísérésébe. A kiránduláshoz szükséges eszközök: magnetofon, távcső, fényképezőgép, hátizsák, szemetes zsák, nagyítók, rovar megfigyelő, vízvizsgáló eszközök, csipeszek, növény-, állathatározók.

Az óvodapedagógus láttassa meg a természet szépségét, hangjait, a csendet, a tiszta levegőt. A kirándulás nagyon jó alkalom a természetvédő szokások és magatartásmód megismertetésére. Az óvodapedagógus és a többi felnőtt legyen minta az említett szokások alakításához. Pozitív hatású csak a környezet szeretetét, védelmét hangsúlyozó felnőtt megnyilvánulás, példaadás lehet. Hívja fel az óvodapedagógus a gyerekek figyelmét a környezetszennyezés káros hatásaira. Törekedjen az óvodapedagógus, hogy a kirándulások maradandó élményt nyújtsanak a gyerekeknek.

A **környezetvédelem jeles zöldnapjait** (Állatok, Víz, Föld, Madarak és Fák napja, Környezetvédelmi Világnap) az óvodapedagógus érdekes programok szervezésével tegye emlékezetessé, ezekbe vonja be a szülőket is.

A környezet tevékeny megismerése folyamán bővülnek a gyerekek ismeretei, felfedeznek ok-okozati összefüggéseket, a rész-egész viszonyait, matematikai tapasztalatokat szereznek és bővül szókincsük.

Az óvodapedagógus feladatai

- A gyermek meglévő tapasztalataira, élményeire, kíváncsiságára, megismerési vágyára, sokoldalú érzékelésén alapuló érdeklődésére építsen.
- A természeti és szűkebb lakókörnyezetükhöz fűződő pozitív érzelmi viszony kialakítása.
- Több érzékszervre ható és cselekvés közben felfedezett környezeti tapasztalatszerzés feltételeinek megteremtése, a spontán szerzett tapasztalatok rendszerezése, bővítése.
- A tevékenységek során az anyanyelvi, értelmi, közösségi nevelés megvalósítása.
- A beszélő környezet megteremtése, a természetes beszéd- és kommunikációs kedv fenntartása, ösztönzése és a gyermeki kérdések megválaszolása.
- Olyan jeles napok, településünkhöz fűződő néphagyományok, multikulturális elemek beépítése az óvodai életbe, amelyek érzelmileg gazdagítják a gyermekek óvodai életét, fejlesztik erkölcsi tulajdonságaikat, megalapozzák szokás- és normarendszerüket.
- A sajátos nevelési igényű gyermekek speciális pedagógiai módszerekkel történő tevékenységének, tapasztalatszerzésének biztosítása.
- A szülők környezettudatos magatartásának befolyásolása, bevonásuk a környezet megfigyelésébe, átalakításába, projektek előkészítésébe, kirándulásokba.

Az alapvető mennyiségi és formai összefüggések felismerésének segítése, a matematikai tapasztalatszerzés természetes környezetben a legeredményesebb.

A környezet mennyiségi, formai összefüggéseinek felfedezése, megtapasztalása során a mozgás, a játékokkal való manipuláció, a sok és változatos konkrét érzékszervi- mozgásos élmény az elsődleges. A környező valósággal való ismerkedés, a folyamatos cselekedtetés kapcsán a gyermekek sokoldalú tapasztalatokat szereznek az őket körülvevő tárgyak,

jelenségek formai és mennyiségi jellemzőiről. Matematikai tartalmú elem valamennyi tevékenységben jelen van, és a súlyozottan mozgáson, érzékelésen alapuló tapasztalatszerzés szinte észrevétlenül megvalósítható.

Az óvodapedagógus elsődleges feladata gondoskodni a megfelelő eszközök és tevékenységek biztosításáról, amely felkelti a gyermek érdeklődését és változatos, sokszínű lehetőséget nyújt az alapvető matematikai készségek, képességek fejlődéséhez. Mindig a tevékenység öröme az elsődleges majd követi a képi és a szóbeli megfogalmazás.

Az óvodai tevékenységek, a séta, a kirándulás sokféle lehetőséget biztosítanak az óvodapedagógusok számára a gyerekek matematikai érdeklődésének felkeltésére.

A gyerekek a játék, a környezetben végzett megfigyelések, tevékenységek alkalmával felfedezik a tárgyak, személyek közötti hasonlóságokat, különbözőségeket, megismerik tulajdonságaikat. Összehasonlítanak, szétválogatnak, sorba rendeznek különböző szempontok szerint. Becsléssel, párosítással, méréssel tapasztalatot szereznek a relációkkal kapcsolatban.

Az építés, a különböző síkbeli alkotások létrehozása során a gyerekek formafelismerése fejlődik.

A tükörrel való játék, tükör előtti mozgás segíti a téri percepció fejlődését, a testséma kialakulását, mely alapja a téri tájékozódásnak.

A gyerekeknek fokozatosan kialakul az igénye, hogy környezetük tárgyait, személyeit megszámlálják. Az óvodapedagógus a különböző szituációkat használja ki, hogy a gyerekek számfogalma fejlődjön, végezzenek matematikai műveleteket. A többféle érzékszerv (látás, hallás, mozgás) jobban felkelti a gyerekek érdeklődését és eredményesebben segíti a tanulást.

Az óvodapedagógus feladatai

- A gyermekek matematikai tapasztalatszerzés iránti érdeklődésének felkeltése.
- Pozitív viszony kialakítása, a problémahelyzetek megoldásához a logikus gondolkodás megalapozása, az elemi ok-okozati összefüggések felismertetése, tevékenységekben, élethelyzetekben való gyakorlása.
- A kognitív képességek cselekvés során történő fejlesztése, különös tekintettel az érzékelés, észlelés, emlékezés, megértés fejlesztésére.
- A gyermeki tevékenység változatos formáinak (egyéni, páros, mikro csoportos) biztosítása, a cselekvéses tanulásból adódó tapasztalatok összegzése.
- A gyermekek aktív, passzív szókincsének, mennyiségi-minőségi gyarapítása, a fogalmak, relációk körének és tartalmának bővítése.
- A gyermekek egyéni fejlődésének nyomon követése, differenciált képességfejlesztés.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén:

- A gyerekek ismerik közvetlen környezetük személyeit, tárgyait, anyagait.
- Ismernek több növényt, állatot, azok jellemzőit.
- Különbséget tudnak tenni az évszakok között.
- Pozitív a viszonyuk a környezethez.
- A környezetvédő magatartás szokásai megalapozottak.
- Megfigyelőképességük fejlődött.
- Ismerik a környezet alapvető mennyiségi, formai, téri viszonyait.
- Képesek halmazokat tulajdonságuk szerint csoportosítani, sorba rendezni.
- Felismerik az alapformákat.
- Halmazok elrendezésével képesek több, kevesebb, ugyanannyi létrehozására.
- Tízest számkörben számlálnak.
- Ismerik, megértik a relációs fogalmakat.
- Az irányokat megkülönböztetik, megnevezik.

9.7.Munka jellegű tevékenység

A tevékenység célja, a gyerekekkel a munka megszerettetésén keresztül, a munkavégzéshez szükséges attitűdök, készségek, képességek, erkölcsi tulajdonságok, kompetenciák fejlődésének elősegítése.

A munka a gyermek mindennapi tevékenységének része, mely az óvodai élet egészében érvényesülő folyamat. Megerősítést nyer a munka jellegű tevékenység nevelőértéke. A fejlesztés csak és kizárólag a gyermek örömteli, örömmel vállalt tevékenységén belül valósul meg.

Feladatok:

- A sokféle munka jellegű tevékenység feltételeinek biztosítása.

A sokféle munka jellegű tevékenység feltételeinek biztosításával tovább bővülnek a gyerekek tevékenységi lehetőségei. A munka óvodáskorban nem különül el élesen a játéktól. A munka jellegű tevékenység legyen a gyerekek mindennapjainak része, természetesen jelenjen meg az óvodai életben.

Az óvodapedagógus teremtsen meg a feltételeket a gyerekek igényeiből, játéktevékenységéből fakadó illetve a dajka munkájához kapcsolódó munka jellegű tevékenységekhez.

A gyerekek életkori sajátosságai alapján az **önkiszolgáló munka** kapja a legnagyobb teret az óvodában. A testápolással, az étkezéssel, az öltözködéssel, a környezet rendezésével kapcsolatban a gyerekek rendszeresen végeznek tevékenységeket.

A 3-4 évesek még segítséget igényelnek, a nagyobbak már önállóan tevékenykednek. Az óvodapedagógus gondolja át pontosan az önkiszolgáló munkához szükséges feltételeket (eszközök, elhelyezésük, használatuk, munkafázisok, folyamat, hely, egyéni idő, felnőtt minta, segítség). Az eszközök rendszeres biztosítása a dajka feladata.

Az önkiszolgálásnál a felnőttek (óvodapedagógus, dajka) adjanak mintát az eszközök használatával, a munkafolyamat megvalósításával kapcsolatban. A gyerekek igény szerinti segítése, a türelem, a kellemes légkör, a csoportos helyzetek oldása, az önkéntesség, a hibázás lehetősége hozzájárul, hogy a gyerekek örömmel és természetesen végezzék, ezeket a tevékenységeket. Minden gyereknek legyen lehetősége egyéni tempójának megfelelően tevékenykedni, az egyéni, differenciált segítség a felnőttek jó együttműködésével valósulhat meg.

Az óvodapedagógus ösztönözze a gyerekeket az önálló tevékenységvégre (pl.: étkezésnél – terítés, töltés, merítés, étkezés után az eszközök elrendezése).

Az önállóság iránti igény korai jelentkezését hagyja kibontakozni az óvodapedagógus, segítse a gyereket egyénileg, hogy sikeresen próbálkozhasson a tevékenykedéssel.

A reggeli és az uzsonna folyamatosan (1-2 asztalnál) történik. A gyerekek az ételek között választhatnak.

A 3-4 éveseknek, a gyerekek választásának megfelelően a dajka készíti el az ételt. A gyerekek egyéni igényeik szerint próbálkozhassanak pl: kenéssel, töltéssel.

A nagyobbak már sokféle eszközt használnak, tevékenységeik széleskörűek (kés-vágás, kenés, mézcsurgató, merítés, keverés, töltés).

Az óvodapedagógus ösztönözze a gyerekeket, hogy önálló tevékenységükhöz és játék, kézimunka tevékenységhez kapcsolódó előkészítő és a befejezés utáni elrendező munkát is minél önállóbban végezzék.

A közösségért végzett munka is megjelenik, elsősorban az 5-6-7 éveseknél. Ezeknél a tevékenységeknél az önkéntesség biztosítása hozzájárul, hogy a gyerekek szívesen végezzék.

Közösségért végzett munka lehetőségei: étkezés előtt a közösen használt eszközök elhelyezése az asztalon (kancsó, szalvéta), étkezés után ezek elrakása, asztaltörlés, söprés, feltörlés, ünnepek alkalmával terítés.

A **naposi munka** elsősorban az ékezéshez kapcsolódó tevékenységek elvégzését jelenti.

A **falatkakészítést** a dajka segítségével végzik naponta a gyerekek a többi tevékenységgel párhuzamosan. A tevékenységben néhány aktuálisan érdeklődő gyerek vesz részt, ők készítik valamilyen könnyű ételt a többiek számára.

A falatka készítés tevékenységi lehetőségei: zöldségfélék, gyümölcsök darabolása, apró szendvics készítése (vágás, kenés), saláta készítés (darabolás, keverés, ízesítés). A nagyok a tevékenység után elmosás az eszközöket majd megkínálják társaikat.

Ünnepi alkalmakhoz kapcsolódva hasonló feltételekkel, szülők bevonásával szervezzen az óvodapedagógus egyszerű **sütés-főzést** (pl.: karácsony előtt mézeskalács sütés).

A tevékenységek során a gyerekek környezetükről szerzett ismeretei bővülnek, fejlődik ízlésük, szaglásuk, finommozgásuk, mennyiségi viszonyokat fedeznek fel. Legyen lehetősége a gyerekek alkalmanként a dajka munkájához kapcsolódva a következő tevékenységekre: portörlés, eszközök lemosása, ceruzahegyezés, szalvétavágás, söprés, falevél gereblyezés, homokásás, hólapátolás.

Az óvodapedagógus biztosítsa a munka jellegű tevékenységekhez a megfelelő gyermek méretű eszközöket és azokat úgy helyezze el, hogy a gyerekek önállóan is elő tudják venni.

A gyerekeknek adjon lehetőséget az óvodapedagógus a **növények gondozására**, az **udvari** és a **kerti munkára**. Az **állatok gondozásával** kapcsolatos tevékenységeket is a gyerekekkel együtt végezzék.

Az óvodapedagógus adjon **alkalmi megbízatásokat** már a 3-4 éves gyerekeknek is.

Ilyenek lehetnek: eszközök elkérése másik csoportból, a konyhából, segítség a kisebbeknek.

A vegyes életkorú csoportokban figyeljen az óvodapedagógus, hogy a nagyobb gyerekek számára ne váljon terhessé a kisebbek segítése.

A gyerekek a tevékenység közben megtanulják a munkaeszközök használatát, a munkafolyamatokat, fejlődik együttműködésük, feladattudatuk.

Az óvodapedagógus feladatai

- A munkavégzés feltételeinek biztosítása (idő, hely, eszköz, légkör)
- A gyermekek önkéntesen, önállóan, örömmel, képességeik szerint végezhesék a személyükkel kapcsolatos önkiszolgáló tevékenységet, illetve a közösség érdekében végzett munkatevékenységet.
- A munkavégzéshez szükséges szokások kialakítása, eszközhasználat, munkafogások megismertetése.
- Saját és mások munkájának elismerésére, megbecsülésére nevelés.
- A közösségért végzett munkák vállalásánál jelenjen meg a helyes önértékelés és önbizalom.
- A sajátos nevelési igényű gyermekekkel – speciális szakemberekkel – végzett pedagógiai munka során a munkavégzéshez szükséges készségek formálása.
- A munkavégzésben a szülők közreműködésének, aktív részvételének ösztönzése (például növény-, állatgondozásba betekintés, gyűjtőmunka, környezetvédelmi napok).

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén:

- A saját igényük kielégítésével kapcsolatos és a játékukhoz kapcsolódó munkajellegű tevékenységeket természetesen végzik.

- Örömmel vállalkoznak alkalmi megbízatások teljesítésére.
- Felelősséggel vesznek részt a növények, állatok gondozásában.
- Munka jellegű tevékenységeiket a felelősségérzet, a feladattudat és a kitartás jellemzi.
- Kialakul a környezet rendjének, megtartásának, megóvásának, gondozásának igénye.
- A gyerekek örömmel, önállóan, igényesen tevékenykednek.
- Szívesen segítenek a felnőtteknek és a kisebbeknek.

9.8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

A tanulás tevékenységekben valósul meg. A tanulás folyamatos, spontán és szervezett tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja.

A tanulás legfőbb színtere a játék és a változatos, sokféle tevékenység, amelynek széleskörű lehetőségét biztosítjuk óvodáinkban. A gyermeket a tanulásban természetes kíváncsisága, érdeklődése motiválja, tevékenységi vágya ösztönzi a tapasztalatszerzésre, a cselekvésre és közben minden pillanatban újabb és újabb felfedezéseket tesz. Felhasználja már meglévő ismereteit, kreatív megoldásokat keres, így a gyermek önmagához képest fejlődik.

A tevékenységekben integrálódik a képességfejlesztés, rendeződnek a műveltségterületek, ismeretek.

Intézményünkben a tanulás lehetséges formái

- Az utánzásos minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás, szokások alakítása
- A spontán, játékos tapasztalatszerzés
- A játékos, cselekvésen alapuló tanulás
- A gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés
- Célzott tapasztalatszerzés, megfigyelés, felfedezés, élményszerzés
- Gyakorlati problémamegoldás

Óvodáinkban a tanulás, a gyermek egyéni érdeklődésére épít, és lehetőséget ad a szabad önkifejezésre, mindig biztosított a választási lehetőség. Személyre szabott, pozitív értékeléssel segítjük a gyerekek személyiségének kibontakozását.

A különböző motiváló hatásokat megfelelő módon használjuk ki a gyermeki önfejlődés inspirálására. Támogatjuk az eltérő szükségletű gyermekeket az eltérő tanulási stílusok érvényesülésében.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

A belső érés, valamint a családi nevelés és az óvodai nevelés eredményeként a gyermekek többségében az óvodáskor végére megteremtődnek az iskola kezdés belső pszichikus feltételei.

Az iskolakezdéshez az alábbi feltételek megléte szükséges: testi, lelki, szociális érettség, amelyek egyaránt szükségesek az eredményes iskolai munkához:

- A *testileg* egészségesen fejlődő gyermek hatéves kora körül eljut az első alakváltozáshoz. Megváltoznak testarányai, megkezdődik a fogváltás. Teste arányosan fejlett, teherbíró. Mozgása összerendezettebb, harmonikus finommozgásra képes. Mozgását, viselkedését, testi szükségleteit kielégítését szándékosan irányítani képes.

- A **lelkileg** egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre. A tanuláshoz szükséges képességei alkalmassá teszik az iskolai tanulás megkezdéséhez. Érzékelése, észlelése tovább differenciálódik. Különös jelentősége van a térbeli észlelés fejlettségének, a vizuális és az akusztikus differenciálódásnak, a térbeli tájékozottságnak, a térbeli mozgásfejlettségnek, a testséma kialakulásának.

A lelkileg egészségesen fejlődő gyermeknél:

- az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés, továbbá a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama; a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés,
- megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem, fokozatosan növekszik a figyelem tartalma, terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és átvitele,
- a cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van.

Az egészségesen fejlődő gyermek:

- érthetően, folyamatosan kommunikál, beszél; gondolatait, érzelmeit mások számára érthető formában, életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal tudja kifejezni, minden szófajt használ, különböző mondatstruktúrákat, mondatfajtákat alkot, tisztán ejti a magán- és mássalhangzókat azzal, hogy a fogváltással is összefüggő nagy egyéni eltérések lehetségesek, végig tudja hallgatni és megérti mások beszédét,
- elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről; tudja nevét, lakcímét, szülei foglalkozását, felismeri a napszakokat; ismeri és gyakorlatban alkalmazza a gyalogos közlekedés alapvető szabályait; ismeri szűkebb lakóhelyét, a környezetében élő növényeket, állatokat, azok gondozását és védelmét; felismeri az öltözködés és az időjárás összefüggéseit. Ismeri a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megővéséhez szükségesek; elemi mennyiségi ismeretei vannak.
- Az óvodáskor végére a gyermekek **szociálisan** is érette válnak az iskolára. A szociálisan egészségesen fejlődő gyermek kedvező iskolai légkörben készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására, képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre felnőttel és gyermektársaival.

A szociálisan érett gyermek:

- egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni, késleltetni tudja szükségletei kielégítését,
- feladattudata kialakulóban van, s ez a feladat megértésében, feladattartásban, a feladatok egyre eredményesebb – szükség szerint kreatív – elvégzésében nyilvánul meg; kitartásának, munkatempójának, önállóságának, önfegyelmének alakulása biztosítja ezt a tevékenységet.

10. AZ ÓVODA KAPCSOLATAI

10.1. A család és az óvoda együttműködése

A család és az óvoda harmonikus együttműködése nagyban hozzájárul a gyerekek sikeres neveléséhez. Tiszteletben tartjuk, hogy a gyermekek nevelése elsősorban a család joga és köztelessége.

Az együttműködés alapelvei

- A nevelésben a család elsődlegességének elismerése, tisztelet a szülő iránt.
- A család szokás-norma rendszerének megismerése, elfogadása.
- Az óvoda értékrendjének közvetítése.

- A gyermek fejlődéséről folyamatos, hiteles tájékoztatás.
- Nyitottság, a szülők bevonása az óvoda életébe.
- Pedagógiai elvünkkel egyező szülői kérések, javaslatok figyelembevétele, megvalósítása.
- A családi nevelés hiányosságaiból eredő hátrány csökkentésére törekvés.
- A családok sajátosságaihoz illesztett segítségnyújtás.

Az óvodai nevelés a családi nevelésre épül. A gyermekek óvodai fejlődéséről való rendszeres és hiteles tájékoztatással hozzásegítjük a szülőket a gyermek reális megismeréséhez, értékeinek felfedezéséhez. Szükség esetén alkalmazzuk a családközpontú beavatkozást, felhívjuk a szülők figyelmét saját jogaikra, kötelességeikre.

Az együttműködés formái és tartalma

A család és az óvoda közötti jó kapcsolat kialakításában az óvodapedagógus személyiségének, nyitottságának, jó kapcsolatteremtő képességének nagy szerepe van.

Kedvezően befolyásolja a kapcsolat alakulását az óvodapedagógus-gyerek viszony pozitív alakulása, az óvodapedagógus hitelessége, szakértelme.

A szülő már a gyermek óvoda kezdése előtt, az **ovinapokon**, benyomást szerezhet az óvodáról, megismeri az óvoda házirendjét.

A szülőkkel együtt történő **befogadás** betekintést ad az óvoda életébe. Az óvodapedagógus tegyen meg mindent, hogy a gyerekek, és a szülők bizalmát megnyerje gyermekközpontú magatartásával.

A **mindennapi találkozások** a leggyakoribb, a legrövidebb és egyben a folyamatos kapcsolattartás szempontjából a legfontosabb alkalmak. Az óvodapedagógus mondjon mindig néhány személyes mondatot érkezéskor és távozáskor a gyermeknek és a szülőnek. Ilyenkor csak rövid információ cserére van mód az óvodában és az otthon történt eseményekről.

Családlátogatásra az óvodapedagógusok csak szülői, gyermeki meghívásra mennek, illetve a hátrányos helyzetű családok esetében, ha a gyermek, otthoni környezetét jobban meg kívánják ismerni. A szülőkkel való jó kapcsolat esetén, tőlük és a gyerekektől is sokat megtudhatunk a családi nevelésről.

A **fogadóóra** a szülőkkel való beszélgetés legjobb lehetősége. Az óvodapedagógus a szülőkkel előre egyeztetett időpontban rendszeresen biztosítson lehetőséget a részvételre. Az egyéni beszélgetés jó alkalom bizalmas információcserére a gyerekről, fejlődéséről, környezetéről, problémáiról.

A **közös programok, ünnepek** hozzájárulnak, hogy a szülők és az óvodapedagógusok kötetlenebb helyzetben találkozzanak. Ezek közös élményt biztosítanak és színesítik a család és az óvoda hétköznapjait. Ezek az alkalmak lehetőséget teremtenek a család és az óvoda közötti kapcsolat elmélyítésére, egymás szokásainak, normáinak, értékrendjének még jobb megismerésére, nevelési elveink közelítésére (leendő óvodások fogadása, farsang, gyermeknap, kirándulás).

A **szülői értekezlet** a szülőket érintő legfontosabb témák megbeszélésére alkalmas. Ilyenek az óvoda, a gyerekek programjai, általános nevelési kérdések, problémák.

Törekedjen az óvodapedagógus a kötetlen, barátságos légkör megteremtésére. Az óvodapedagógus videó felvételen, fényképek segítségével mutassa be a gyerekek óvodai életének egy-egy részletét. Ez segíti, hogy a szülők jobban megismerjék az óvoda

nevelőmunkáját. Teremtse lehetőséget az óvodapedagógus, a szülők véleményének, javaslatainak meghallgatására.

Nyílt napon a szülőknek lehetőséget biztosítunk a napi életbe való betekintésre. A szülők személyes élményeik alapján gyermekük új vonásait, tulajdonságait, fedezhetik fel, képet kapnak gyermekük közösségben elfoglalt helyéről, viselkedéséről, fejlődéséről. Az óvoda a mindennapokban is nyitott a szülők felé. A szülők önkéntes munkával, különböző anyagok gyűjtésével segítik tagóvodáinkat.

A szülők igénye és érdeklődése szerinti nevelési kérdésekben **beszélgető kört, előadásokat** szervezünk külső szakember (logopédus, pszichológus) bevonásával.

Az intézményben szülői szervezet tevékenykedik. Tagjait a szülők választják. Működési rendjét és éves munkatervét a szülők önállóan határozzák meg.

Intézményünk nyitott, munkánk megismertetésére törekszünk, aminek egyik eszköze **honlapunk**. A jól szerkesztett, tartalmas óvodai **faliújságok** is segítik a szülők tájékoztatását, hozzájárulnak az óvodai élet, a nevelési elvek és gyakorlat megismertetéséhez.

10.2. Az óvoda egyéb kapcsolatai

Az óvoda - **bölcsőde** kapcsolat az intézményi kereten belül szorossá vált. A gyerekek zökkenőmentes óvodai beilleszkedése biztosított.

Kapcsolattartás formái: látogatások, bölcsődés gyerekek meghívása, közös szakmai napok, belső továbbképzések, munkacsoportokban együttműködés, „gyermek átadó” esetmegbeszélések, egymásra épülő nevelési programok, gyermek fejlődést követő rendszer.

A gyerekek zavartalan iskolakezdésének elősegítése érdekében az óvodai fejlesztés a kulcskompetenciák megalapozása érdekében, tudatosan tervezett képességfejlesztéssel történik. Intézményünk a város minden **iskolájával**, jó kapcsolat kialakítására törekszik.

Kapcsolattartás formái: kölcsönös látogatások, hospitálások, szakmai beszélgetések egymás munkájának megismerése céljából, szakmai rendezvények, továbbképzések, programok látogatása, iskolás gyerekek meghívása ünnepi alkalmakkor, nagycsoportos gyerekekkel iskolai programokon való részvétel.

A **pedagógiai szakszolgálatok** (Nevelési Tanácsadó, Tanulási Képességeket Vizsgáló Szakértői Bizottság, logopédiai ellátás, gyógytestnevelés, sajátos nevelési igényű gyerekek rehabilitációjának ellátása), az **orvos**, a **védőnő**, a **Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat** a gyermekek nevelését segítik speciális problémák megoldásával.

Nevelési Tanácsadóval a kapcsolattartás formái: iskolaérettségi, fejlettség mérő vizsgálatok elvégzése, gyerekek fejlesztése, fejlesztési tanácsadás szülőknek, óvodapedagógusoknak.

Utazó **logopédusok** végzik a gyerekek beszédfejlesztését a tagóvodákban. A szülőknek, óvodapedagógusoknak esetmegbeszélést, fejlesztési tanácsadást tartanak.

Orvossal és **védőnővel** a kapcsolattartás formái: rendszeres egészségügyi szűrővizsgálatokat végeznek az óvodában, bekapcsolódnak egészségnevelési programjainkba.

A **Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálattal** a kapcsolattartás formái: a rendszeres információ csere, látogatások, esetmegbeszélések, szakmai programokon kölcsönös részvétel, jelzőrendszer működtetése.

Intézményünk kapcsolatot tart fenn a **Német és a Cigány Nemzetiségi Önkormányzattal**. Meghívjuk őket hagyományőrző ünnepeinkre, és részt veszünk programjaikon.

A **közművelődési intézményeket** (Művelődési ház, Könyvtár, Városi Múzeum) a gyerekek rendszeresen látogatják, részt vesznek a különböző programokon, és közös rendezvényeket szervezünk, amelyek színesítik nevelőmunkánkat. Kapcsolatot tartunk a város **civil szervezeteivel**, hagyományőrző csoportjaival, akik rendszeresen részt vesznek óvodai ünnepeinken, programjainkon.

Az intézmény napi kapcsolatban van a **fenntartóval** elsősorban az oktatási referensen keresztül, akivel jó és tartalmas az együttműködésünk.

Az **egyházakkal** való együttműködésünk egyik formája, hogy tagóvodáinkban szülői igény esetén helyet biztosítunk a hittan foglalkozásoknak. A hitoktatót az egyház biztosítja, a foglalkozást a csoporton kívüli helyszínen szervezzük.

A **pedagógiai szakmai szolgáltató intézményekkel** eredményes és rendszeres az együttműködésünk, továbbképzéseken, rendezvényeken való részvétel a leggyakoribb kapcsolattartási forma.

Az **Integrált Önkormányzati Szolgáltató Szervezet** az intézmény gazdasági szervezete, akikkel az együttműködésünk jó és rendszeres. Feladata a gazdasági, pénzügyi ügyviteli feladatok ellátása, a karbantartás szervezése, és a megfelelő színvonalú étkeztetés biztosítása.

11. AZ ÓVODA ÜNNEPEI

Tagóvodáink a sajátosságaiknak megfelelően alakítják közös ünnepeiket és hagyományait. A közös tevékenység a gyermek fejlődésének serkentője. A közös készülődés az ünnepre való érzelmi ráhangolódást segíti.

Az ünnepek jelentősége:

- A közösségi nevelés segítése
- A hagyományok ápolása
- A szűkebb és tágabb környezethez, a szülőföldhöz való kötődés alakítása
- A család-óvoda kapcsolatának erősítése (közös programok a szülőkkel: Farsang, évzáró, gyermekhét)

Az óvoda hagyományai, ünnepei, rendezvényei színesítik a gyerekek óvodai mindennapjait, lehetőséget adnak a néphagyományok megismertetésére. Szervezésük lehet tagóvoda illetve csoport szintű.

A népi hagyományokra épülő ünnepi szokások megismerése, megőrzése, megalapozza és erősíti a gyermekekben, a szűkebb és tágabb környezetünkhöz való pozitív viszonyt, az érzelmi kötődést, a hazaszeretetet. Erősödik identitástudatuk, alakulnak erkölcsi tulajdonságaik. Az óvodapedagógus ismerje a néphagyományokat, közvetítéséhez használja fel a népi mondókákat, játékokat, az énekes, ügyességi játékokat, a dramatikus játékokat, a kézműves tevékenységeket.

Az **ünnepi előkészületek** a csoportban zajlanak. Az ünnephez kapcsolódó változatos tevékenységekkel, énekes játékokkal, versekkel, mesékkel, együttjátszással, tervezgetéssel fokozatosan ráhangolódnak a gyerekek az ünnep tartalmára.

Az ünnepi előkészület tevékenységi lehetőségei: énekes játékok, mondókázás, mesélés, sütés-főzés, ajándékkészítés, rajz, kézimunka, terem díszítése, asztali dísz készítése, takarítás, közös játék másik csoportba járó gyerekekkel, kirándulás.

Az óvodapedagógus vonja be a szülőket is az előkészületekbe, biztosítsa előrelátó tervezéssel, jó szervezéssel a nyugodt tevékenykedés lehetőségét.

Az **ünnep** jó hangulatú együttlét legyen, a gyerekek számára vonzó programokkal. Minden legyen „más”, mint a hétköznapokban, a külsőségek és a tartalom harmonikusan

kapcsolódjanak össze. Öltön ünnepi ruhát minden gyerek és felnőtt, öltözzön díszbe az egész óvoda.

Az ünnepi programot színesítheti: az óvodapedagógusok bábozása, dramatizálása, éneklése, élő- hangszeres zene, táncház, gyermekmunkák kiállítása, játékos sportprogram szülőkkel.

Az óvoda hagyományos ünnepei

Időpont	Szivárvány Óvoda	Bezerédj Amália Óvodai Tagintézmény	Erzsébet Óvodai Tagintézmény
Október	Nagycsoportosok hete, napja		Őszünnep Mihály napi vásár
November	Márton nap	Márton nap	Márton nap
December	Mikulás Advent Karácsony	Mikulás Advent Karácsony	Mikulás Advent Karácsony
Január			
Február	Farsang a szülőkkel együtt	Farsang	Farsang a szülőkkel együtt
Március		Tél kergető (kiszézés)	Tél kergető (kiszézés)
Április	Húsvét	Húsvét	Húsvét
Május	Majális Anyák napi köszöntő Évzáró és nagycsoportosok búcsúztatása	Majális Anyák napi köszöntő Évzáró és nagycsoportosok búcsúztatása Gyermek hét	Majális Anyák napi köszöntő Évzáró és nagycsoportosok búcsúztatása
Június	Gyermek hét Gyermeknap Gyermekmunka kiállítás		Gyermek hét Gyermekmunka kiállítás Pünkösd

Óvodáink, a gyermekek sajátosságainak megfelelő tevékenységek szervezésével, megemlékeznek nemzeti ünnepeinkről is.

Minden óvodai csoportunkban hagyomány a gyerekek **születésnapjának** megünneplése, ami elmélyíti egymás megismerését, erősíti a társas kötődéseket, kapcsolatokat.

12. A KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK FEJLŐDÉSÉNEK SEGÍTÉSE

12. 1. Különleges bánásmódot igénylő gyermekek

12.1.1. A sajátos nevelési igényű gyermek

Sajátos nevelési igényű az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem-

vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd. A sajátos nevelési igényű gyermekeknek joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.

Intézményünk alapító okirata a következő feladatokat határozza meg

A többi gyerekekkel együtt nevelhető sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése (mozgásszervi, érzékszervi, értelmi, beszéd fogyatékos, halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral - súlyos tanulási, figyelem-, illetve magatartásszabályozási zavarral küzdő)

Pedagógiai szempontból sajátos nevelési igény alatt, azt az állapotot értjük, amikor a gyermek egyedi sajátosságai oly mértékben térnek el az átlagostól, hogy a lehetséges fejlődés csak sajátos (gyógy)pedagógiai eszközök, módszerek és segédeszközök biztosításával érhető el.

A sajátos nevelési igényű gyermekek habilitációs, rehabilitációs ellátásának elvei:

- A fejlesztés a megfelelő területen valósuljon meg
- Nevelésük, fejlesztésük a terhelhetőség figyelembe vételével történjen
- A gyermekek harmonikus személyiségfejlődését elfogadó, eredményeket értékelő környezet, befogadó csoportlétkör kialakítása segítse
- A habilitációs, rehabilitációs célú fejlesztő foglalkozások programjai az intézmény programjának tartalmi elemeivé váljanak, épüljenek be a nevelési gyakorlatba
- A gyermek fogyatékoságának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező gyógypedagógus segítse a gyermek fejlesztését (pedagógiai szakszolgálat)

Inkluzív nevelésünk célja, hogy befogadó óvodai környezetben biztosítsuk a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelését, a fejlesztések eredményeként javuljon a gyermekek életminősége, társadalmi beilleszkedése, csökkenjenek a fogyatékoságból adódó hátrányok. A fejlesztés céljait minden esetben a gyógypedagógiai–orvosi–pszichológiai komplex vizsgálat diagnózisára, javaslatára kell építeni.

A sajátos nevelési igényű gyermekek integrált nevelése rendszeres együttműködést kíván elsősorban az óvodapedagógus és a gyógypedagógus, valamint a pedagógiai asszisztens, a dajka között. A gyógypedagógus szakmai segítséget nyújt az óvodai nevelőmunkához.

Feladatok:

- A speciális fejlesztő tevékenységek beépítése az óvodai nevelőmunkába
- Szükséges a sajátos nevelési igénynek megfelelő környezet kialakítása, megfelelő tárgyi feltételek, segédeszközök biztosítása a tagóvodákban
- Speciális segédeszközök elfogadtatása, használatuk megtanítása, óvása
- Az egyéni sikereket segítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése
- Sérülés specifikus módszerek, terápiák, technikák szakszerű megválasztása és alkalmazása
- Rugalmas szervezeti keretek kialakítása az egyéni foglalkoztatás megvalósításához
- A tagóvoda óvodapedagógusainak és a pedagógiai munkát segítők tájékoztatása a sajátos nevelési szükségletről, felkészítése a gyermekek befogadása előtt
- A szülők megfelelő tájékoztatása, rendszeres együttműködés a családdal

A fejlesztés területei:

- A kognitív funkciók (vizuális, akusztikus, taktilis, mozgásos észlelés)
- Motoros képességek (alapmozgások, mozgáskoordináció, egyensúly)
- Beszéd- és nyelvi képességek (nonverbális, verbális kommunikáció, beszédindítás, beszédmegértés)
- Játéktevékenység alakítása, játékhasználat
- Szociális kompetenciák (a fogyatékoság függvényében más-más hangsúlyt kap)

A speciális fejlesztés feladatai***A mozgásszervi fogyatékos gyermek***

A mozgásszerv rendszer veleszületett vagy szerzett károsodása, funkciózavara jelentős mozgásbeli akadályozottságot jelent a gyermeknek. A mozgáskorlátozott gyermekek ellátása, fejlesztése speciális, egyénre szabott nevelést igényel. A mozgássérült gyermekeknek az ép gyermekekkel való együttnevelése pozitív hatással van személyiségfejlődésükre: a mozgáskorlátozottakat megtanítja saját képességeik értékelésére, az ép mozgásúakat az együttélés szabályaira, a toleráns viselkedésre.

A mozgásszervi fogyatékos gyermek óvodai nevelése során kiemelt feladat:

- A mozgásos akadályozottságból eredő hátrányok csökkentése, megszüntetése.
- A speciális, egyénre szabott eszközök használatának kipróbálása, megtanítása, s ezek segítségével a tágabb és szűkebb környezet minél sokrétűbb megismertetése.
- Az életkornak megfelelő tapasztalatszerzésre, a megtanult mozgás alkalmazására nevelés.
- A gyermek állapotához igazodó megfelelő mozgás- és élettér (az ehhez szükséges akadálymentes környezetet, sajátos technikai eszközöket, például lejtő, kapaszkodó) biztosítása, szem előtt tartva az önállóságra nevelés elvét.

Speciális fejlesztési feladatok:

- Az életkori sajátosságoknak megfelelő tartási és mozgási funkciók segítése, a hely- és helyzetváltoztatás, valamint a manipuláció javítása a nagy- és finommozgások fejlesztése.
- A finommotorika és a grafomotoros képességek célirányos fejlesztése.
- A helyváltoztatást segítő, támogató eszközök szükség szerinti használata, a megfelelő környezet kialakítása.
- Az önellátási funkciók fejlesztése, a gyermek fejlettségének megfelelő mindennapos tevékenykedtetés.
- A játékhoz használt tér átalakítása, a játéktevékenység egészének, esetleg egyes részeinek adaptálása.
- A gyermek bevonása minden nyelvi és kommunikációs képesség fejlesztését célzó tevékenységbe.
- Minden tevékenység során kiemelt feladat a tapasztalatszerzés biztosítása, a cselekvéses ismeretszerzés lehetőségének megteremtése.

Látássérült gyermek fejlesztésének feladatai

A látássérült gyermekek lehetnek: vakok, aliglátók és gyengénlátók.

A látássérült gyermek óvodai nevelése során kiemelt feladat:

- A közös játékban való részvételének segítése.

- A közösséghez való alkalmazkodás, a viselkedési formák megtanulásának, és a közösség előtti szereplés támogatása.
- Kiemelt hangsúlyt kapjon az önkiszolgálás, a tárgyak és helyük megismertetése, a rendszeret, a higiéné, különösen a szem és a kéz tisztántartása.
- Figyelembe kell venni a fizikai terhelhetőség korlátait, tekintettel az adott szembetegségre.

Vak gyermekek fejlesztésének feladatai

A vak gyermekeknél kiemelt szerepe van a játéknak, a sokoldalú tapasztalatszerzési lehetőség biztosításának az ép érzékszervek aktivizálásával. A környezet kialakításánál a biztonságos téri tájékozódás támpontja érdekében fontos az eszközök, bútorok állandó helye.

Speciális fejlesztési feladatok:

- A helyes testtartás megtanítása, tartáshibák megelőzése.
- Az önkiszolgálás területén a sérülés mértékéhez viszonyított önállóság kialakítása.
- A zenei tevékenységeken keresztül a hallás és mozgás komplex fejlesztése.

Aliglátó gyermekek fejlesztésének feladatai

Az aliglátó gyermekek speciális feladata a tapintó–halló életmódra való felkészítés és a látásteljesítmény megőrzése, intenzív fejlődésének elősegítése.

Gyengénlátó gyermekek fejlesztésének feladatai

Látásukat sokkal közelebről, kisebb térben tudják használni. Nevelésük speciális optika eszközök segítségével, vizuális megismerés útján történik, hallási, tapintási ingerekkel kiegészítve.

Speciális fejlesztési feladatok:

- A testtartási hibák megelőzése, a helyes testtartás megtanítása és az ehhez szükséges környezet megteremtése (dönthető asztallap, világítás).
- A környezet vizuális megismertetése, a látás használatának megtanulása a távoli és közeli környezetben.
- Nagymozgások fejlesztése, mozgáskoordináció, mozgásbiztonság kialakítása.
- Térbeli tájékozódás fejlesztése a látás használatával.
- A kézügyesség, a finommozgás fejlesztése, az írás előkészítés.
- A hallási figyelem és megkülönböztető képesség segíti a gyermek tájékozódását.
- A tapintási érzékelés által szerzett információkkal a tárgyak tulajdonságairól szerzett ismeretek kiegészítése.

Hallássérült gyermek fejlesztésének feladatai

A hallási fogyatékos, olyan hallási rendellenességet jelent, ahol a sérülés időpontja, mértéke és minősége miatt a beszédbeli kommunikáció spontán kialakulása zavart.

A halló környezet gazdagabb beszédpéldája fejleszti a gyermek kommunikációját. A beszélő környezet a gyermeket erősebb beszédkészítésre sarkallja. A szociális kontaktus a halló gyermekekkel, az ő magatartásmintáik példája pozitív változásokat eredményezhet a gyermek személyiségében.

A nagyothalló gyermekek az óvodába kerüléskor különböző, de minden esetben akadályozott nyelvi állapottal érkeznek. Aktív szókincsük sokszor csak néhány szóból áll, amellyel közvetlen környezetük tárgyait vagy legfontosabb szükségleteiket fejezik ki. A kapcsolatkeresés inkább metakommunikáció útján, gesztusokkal történik. A hallássérült gyermekek egy része speciális segítséggel részt vehet az óvodai nevelésben. Kiemelt feladat a

kommunikáció, a beszéd megalapozása, megindítása, fejlesztése. Az óvodai környezetben fontos a gyermek közölnivalójának, kommunikációs próbálkozásainak megértése.

A súlyos fokban hallássérült (siket) gyermekek (a beszédterületben mért hallásvesztés 90 dB vagy nagyobb) **fejlesztési feladatai:**

- A hallás és a beszédértés fejlesztése.
- A hangos beszéd aktív használatának építése.
- A grafomotoros készségfejlesztés és a diszfázia-prevenció.
- A kognitív funkciók és az érzelmi élet fejlesztése.
- Alapvető önkiszolgálási szokások elsajátításának segítése.
- Az aktív nyelvhasználat építése.
- A szájról olvasási készség fejlesztése.

A nagyothalló gyermekeknél (a beszédterületben mért hallásvesztés 30–45 dB, középsúlyos esetben 45–65 dB, súlyos esetben 65–90 dB közötti).

Az **enyhén hallássérült (nagyothalló) gyermekek** esetében a halláskárosodás miatt az érthető kiejtés elmarad, ennek következtében a nyelvi alapokon történő fogalmi gondolkodás korlátozódhat, az egész személyiség megváltozhat. Speciális ellátással a súlyos következmények kialakulása csökkenthető. Az emberi beszédhang és környezet korlátozott felfogására képesek. Beszédfejlődésük késve, speciális segítséggel indul meg.

Speciális fejlesztési feladatok:

- A nyelvi kommunikáció megindítása, a kommunikációs igény és tevékenység erősítése, a beszédérthetőség folyamatos javítása.
- A kommunikációs igény és tevékenység erősítése.
- A beszédértés, és a szókincsfejlesztése.
- A nyelvi kommunikáció helyzetekhez kötött alkalmazása, a megnyilvánulást segítő eszközrendszer használata, a családi-szociális háttér bekapcsolása a fejlesztés rendszerébe.

A hallásukat műtéti úton helyreállított/létrehozott hallássérült gyermeknél (egyik vagy mindkét oldalon végzett hallásjavító műtét után) fizikai értelemben közel ép hallás mérhető.

Speciális fejlesztési feladatok:

- Hasonlóságot mutat a hallók beszédfejlődésével.
- Fejlődési ütemük döntően függ a műtét időpontjától, a család aktív együttműködésétől.
- A fejlesztést döntően befolyásolja az esetleges – a pszichés fejlődés zavara miatti – beszéd-, nyelvtanulási akadályozottság.

Az enyhe értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésének feladatai

- Az ép gyermekekkel történő együttnevelés a társakkal történő együttműködést, a kommunikáció fejlődését segíti elő.
- A gyermek szükségletei szerint folyamatos gyógypedagógiai megsegítésről való gondoskodás.
- Az önmegvalósítást, szociális beilleszkedést segítő képességek és a gondolkodási képességek fejlesztése.

A középsúlyos értelmi fogyatékos gyermek

A középsúlyosan értelmi fogyatékos gyermekek sérülése általában már az óvodáskort megelőzően, közvetlenül születés után vagy kora gyermekkorban felismerhető. A jól szervezett és hatékony korai fejlesztés jelentősen segítheti az óvodai beilleszkedést. A középsúlyosan értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében fontos elv a kis lépések elvének alkalmazása, a gyermekekre jellemző cselekvésbe ágyazott gondolkodást figyelembe vevő képességfejlesztés.

Speciális fejlesztési feladatok:

- Az alapmozgások, manipuláció kialakítása, fejlesztése.
- A minimális kontaktus, kooperációs készség, a nonverbális és verbális kommunikáció fejlesztése.
- A beszédindítás, a beszédmegértés fejlesztése, az aktív szókincs bővítése.
- A szobatisztaság, az alapvető önkiszolgálási szokások kialakítása.
- Az adekvát játékhasználat elsajátítása, a kognitív funkciók fejlesztése.

A fejlesztésben kiemelt szerepe van a rendszerességnek, az utánzásnak, a gesztussal kísért, egyszerű verbális utasításnak, a zenének, a ritmusnak, a sok ismétlésnek.

Beszéd fogyatékos gyermek (nyelvfejlődési és beszédzavarok)

A beszéd fogyatékos súlyos, akadályozott beszédfejltségű gyermek szenzoros, motoros, vagy szenzo-motoros problémája (megkésett beszédfejlődés, súlyos orrhangzóság stb.) miatt előtérően fejlődik.

Az akadályozottság megmutatkozhat beszédhangok ejtésében, beszédészlelési, megértési zavarokban, beszédritmus sérülésében, a beszédhelyzetek tartós háritásában, megtagadásában, illetve általános beszédgyengeséggel együtt járó részképesség kieséssel. A diszfóniák, a hangadás kóros elváltozásai is ide sorolhatók.

Speciális fejlesztési feladatok:

- Komplexitás a fejlesztésben; sokoldalú percepciófejlesztés, kinezteziás, auditív, vizuális, vizuo-motoros koordináció, a beszédhez szükséges motorikus mozgások fejlesztése.
- Aktív nyelvhasználat és kommunikáció kialakítása.
- Speciális terápiák alkalmazása; diszlexia prevenció, grafomotoros fejlesztés.
- Báb- és drámaterápia alkalmazása.
- A mozgás- és beszédműveletek transzfer (átviteli) hatásának tudatos használata.

Az autizmus spektrumzavarral küzdő gyermek

Az autizmus spektrumzavarral küzdő gyermekekre jellemző a kölcsönösséget igénylő társas helyzetek megértésének és azokban való részvételének zavara, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció, a rugalmatlan, sztereotip viselkedés, a viselkedésszervezés és -kivitelezés zavara és az egyenetlen képességprofil. Autizmus spektrumzavar minden értelmi szinten előfordul, ami azt jelenti, hogy jelen lehet átlagos (vagy átlag feletti) intelligencia mellett éppúgy, mint értelmi sérüléssel együtt járva.

Az autizmus súlyossága, a tünetek sokfélesége és kombinációik, a gyermek értelmi szintje és egyéb képességei, a gyermek személyisége, a spontán érés folyamata: alapvetően ezek a tényezők határozzák meg, milyen is valójában és összességében a gyermek.

A fejlődési szint és szociális alkalmazkodás követése egyéni felméréssel történik, speciális eszközök és módszerek használatával, egyéni fejlesztési helyzetben megalapozva.

Az autista gyermekek óvodai nevelésének célja az elemi adaptív viselkedések kialakítása:

- A szociális, kommunikációs készségek célzott fejlesztése.
- Az autizmusból és a társuló fogyatékoságokból eredő fejlődési elmaradások lehetséges, célirányos kompenzálása.
- A sztereotip, inadekvát viselkedések kialakulásának megelőzése, illetve korrekciója.
- A fogyatékoság specifikus, protetikus, augmentatív környezet, eszközök, módszerek és szokásrendszer kialakítása és használatának elsajátíttatása.

Speciális fejlesztési feladatok:

- A beszéd előtti csecsemőkori kommunikáció elemeinek tanítása.
- A szociális kapcsolatteremtés elemeinek tanítása.
- A beszéd vagy ennek hiányában alternatív, vizuális eszközzel történő kommunikáció használatának tanítása.
- A tanítási helyzetben szükséges elemi szociális viselkedés kialakítása.
- Az alapvető önkiszolgálási készségek kialakítása: rágás, étkezés, szobatisztaság, öltözés, tisztálkodás.
- A korai kognitív funkciók (elemi logikai műveletek, fogalmak, összefüggések tanítása, szociális kognitív készségek fejlesztése, egyszerű aktivitásformák kialakítása strukturált keretek között, általánosítás képességének fejlesztése.
- Az elsajátított képességek önálló használatának tanítása.
- Az elsajátított képességek más összefüggésben való használata.
- A viselkedésproblémák kezelése, megelőzése, alternatív viselkedések kialakítása (kétszemélyes tanítási helyzetben való részvétel viselkedési elemeinek kialakítása, csoportba való beillesztés kialakítása, óvodán kívüli környezethez való adaptív viselkedés kialakítása).

Fejlődés egyéb pszichés zavarával (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozás zavarral) küzdő gyermekek fejlesztése

A sajátos nevelési igényű gyerekek e csoportját a különböző súlyosságú és komplexitású (az ismeretelsajátítást, a tanulást, az önirányítás képességeinek fejlődését nehezítő) részképesség zavarok, vagy azok halmozott előfordulása jellemzi. Az érintett gyermekek az átlagnál nehezebben viselik el a várakozás, és a kivárást okozta feszültségeket, a váratlan zajokat. Aktivációs szintjük erősebben ingadozik, nyugtalanabbak. Fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó kereteket, szabályokat, valamint a pozitív visszajelzést, a sikeres teljesítmények megerősítését, a dicséretet.

Az óvodai nevelés és fejlesztés során kiemelt feladat:

- A gyermek szakértői bizottsági véleményében foglaltakra alapozva a részképesség zavarok egyéni fejlesztési terv szerinti korrekciója és kompenzálása tudományosan megalapozott szakmai módszerek alkalmazásával.
- Fejlesztés szakmai teamben, és a szülő aktív bevonásával.
- Megelőzni a teljesítménykudarckokra épülő másodlagos zavarok, inadaptív viselkedés kialakulását
- Megalapozni az eredményes iskolai előmenetelhez szükséges készségeket

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció a pszichés fejlődési zavar jellegét megállapító, szakértői véleményben foglaltak alapján történik.

Sajátos nevelési igényű gyerekek integrált nevelésének megvalósítása intézményünkben

Tagóvoda	Feladat ellátás	
Szivárvány Óvoda	Látássérült gyermek	Értelmi fogyatékos, beszéd-fogyatékos, autizmus spektrumzavarral illetve egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő gyermek
Bezerédj Amália Óvodai Tagintézmény	Hallássérült gyermek	
Erzsébet Óvodai Tagintézmény	Mozgásszervi fogyatékos gyermek	

A tagóvodák közötti feladatmegosztás segíti az integrált nevelés tárgyi és személyi feltételeinek biztosítását.

Az integrált óvodai nevelés előnyei a sajátos nevelési igényű gyerekek számára

- Az együtt tevékenykedés, a kölcsönös kommunikáció, a mindennapi együttes szituációkban természetesen tanulják a társak magatartás mintáit, szokásait.
- A gyermekközösség erősíti a sajátos nevelési igényű gyerekek önbizalmát, a többi gyereket követve, jobban fejlődik önállóságuk.
- Fejlődésükre ösztönző a többi gyerek eredményeinek tapasztalása.
- A közösségben reálisabban tudják bemérni sajátosságaikat, jobban fejlődik önismeretük.
- Megtapasztalják, hogy ők is sok mindenben képesek ugyanarra, mint társaik.
- A többi gyerek megismerésével tapasztalatot szereznek, hogy mindenkinek vannak gyenge pontjai.
- A közösségben megtanulják elfogadni és elfogadtatni a másságukat.
- A másokkal való együttműködésnek többféle technikáját tanulják meg.
- Kedvező a gyerekek számára, hogy a szocializáció abban a természetes közegben zajlik, amelyben későbbi élete során is élni fog.

Az integrált óvodai nevelés pozitív hatása a többi gyermek számára

- A sajátos nevelési igényű gyerekekkel együtt nevelt gyerekek megtanulják elfogadni az egyéni különbségeket.
- Megismerik a másságot, tapasztalják, hogy mindenkinek vannak erősségei és gyengéi.
- Megtanulnak odafigyelni másokra, megtanulják a másikat tiszteletben tartó segítség formáit, technikáit.
- Érzékenyebbé, kifinomultabbá válik kommunikációjuk.

A fejlődés várható eredményei az óvodáskor végén:

- A sajátos nevelési igényű gyerekek akaratereje, önállóságra törekvése fejlődött.
- Egészséges énképük, önbizalmuk megalapozódott.
- Kommunikációs technikájuk, együttműködési készségük fejlődött.
- Képesekké váltak a közösségbe való beilleszkedésre.
- A fejlettebb területeken képességeik tovább fejlődtek.
- Hiányos képességeik kezelésére speciális technikák és eszközök használatát megismerték.
- A közösségben minden gyerek alkalmazkodó készsége, toleranciája, empátiája fejlődött az együttnevelés során.

12.1.2. A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek

Beilleszkedési, tanulási, magatartási zavarral küzdő gyermek az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek. Ha a gyermek, beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, fejlesztő foglalkoztatásra jogosult.

A fejlesztő foglalkoztatás az óvodai nevelés keretében valósul meg, a szakértői vélemény alapján egyéni, mikrocsoportos foglalkoztatás keretében.

A fejlesztő foglalkozások szervezésének szempontjai:

- Egyéni vagy mikrocsoportos foglalkoztatás a gyermekek képességének, motiváltságának ismeretében.
- Játékos, kreatív tevékenységekkel, nyugodt, ingerszegény környezetben.
- A foglalkozások időpontja és helye tekintetében rendszeres.

A fejlesztésben minden óvodapedagógus részt vesz, de a fejlesztőpedagógusok tevékenysége kiemelt jelentőséggel bír.

12.1.3. A kiemelten tehetséges gyermek

Az intézmény fontos feladata a képességek kibontakoztatása, a tehetséges gyermekek felismerése, egyéni nyomon követése, a tehetségek gondozása és fejlesztése, élve az intézményi és az intézményen kívüli együttműködések lehetőségeivel. A mikro csoportos tevékenységszervezés közben a differenciálás gyakorlata kiválóan alkalmazható a kiemelten tehetséges gyermekek nevelésében, melynek fontos színterei a játék- és az alkotótevékenységek. A témák feldolgozására legalkalmasabb a projekt módszer. A tehetséges gyerekek már kisgyermekként is hordozza a kiemelkedő képességűekre általában jellemző személyiségvonásokat, érzelmi mintázatokat és karakterisztikus viselkedésformákat. A tehetség gondozás során a tehetségigéreteket fejlesztjük a gazdagítás, dúsítás, differenciálás eszközrendszerével komplex programok keretében.

A tehetség gondozás alapelvei

- A tehetségigéretek erős oldalának fejlesztése.
- A gyermekek tehetségével összefüggő gyenge területek erősítése.
- Kiegyensúlyozott, elfogadó, szeretetteljes óvodai légkör megteremtése.

Célunk

A tehetségigéretek személyiségének optimális alakítása, komplex fejlesztése az óvodai programok keretében.

Feladataink

- A tehetségigéretek felismerése.
- Sokféle tevékenység biztosításával a gyermekek érdeklődési körének megismerése.
- A tehetségfejlesztő programok megszervezése, az óvodai élet gazdagítása egyéb tevékenységekkel.
- Egyéni bánásmód keretében történő célzott fejlesztés, képességfejlesztés.
- A gyermek pozitív éntudatának kialakítása és erősítése.

- Elfogadó és támogató környezet kialakítása.
- A szülők folyamatos tájékoztatása, megnyerése a közös célok hatékony elérése érdekében.

A gazdagítás, a tehetségfejlesztő munka alapeszköze

- Mélységében történő gazdagítás
- Tartalmi gazdagítás
- A feldolgozási képességek gazdagítása
- A tempóban történő gazdagítás

A tehetséggondozás tartalma

Integráló tehetséggondozás, mely a tehetségigéretnek egész személyiségének komplex fejlesztésére irányul.

Műhelyfoglalkozások vezetése, mely a tehetségigéretnek speciális érdeklődésére épít speciális többlet nyújtásával a gyermekek képességeinek és érdeklődésüknek megfelelően. A csoporton belül a differenciálás eszközrendszerével a tehetség fejlesztése. Tagóvodáink mindegyike működtet tehetséggondozó műhelyt.

Tehetséggondozó műhelyek:

- Mozgás
- Kézműves
- Zenei
- Drámajáték

A tehetségazonosítás elvei

- Pozitív beállítódással, minden gyerekben keresni kell a tehetség csíráit.
- Az egyenlő hozzáférés, az esélyegyenlőség biztosítása a sajátos nevelési igényű és a hátrányos helyzetű gyerekek számára.
- A tehetség korai felismerése és fejlesztése kiemelt feladata az óvodának.
- A játék és a tevékenységek széles körében való gyermek megfigyelés során a gyermek személyiségéről sokféle információt szerezhetünk.
- A gyermek megismerése, folyamatos megfigyelésével valósulhat meg.
- Az óvodapedagógusok rendszeres önképzés és továbbképzés, valamint szükség szerinti tanácsadói segítséggel képesek a tehetség felismerésére.
- A tehetségazonosítás folyamatos legyen, hiszen a gyerek kibontakozása, fejlődése és megismerése is folyamatos.
- A tehetségazonosítás rendszerének elemzésére, értékelésére és fejlesztésére szükség van.
- A családdal való jó együttműködés segíti a tehetség felismerését.
- A tehetségek felismerését segítő szempontrendszerünk és módszereink folyamatos fejlesztése, növeli az eredményességet.
- Az óvodapedagógusok rendszeres együttműködése - konzultáció, esetmegbeszélés - elengedhetetlenül fontos feladat.

A tehetséggondozás folyama

A tehetségigéretnek felfedezése

A gyerekek rendszeres megfigyelését, az eredmények elemzését a Fejlődési naplóban dokumentáljuk. Ezek alapján az óvodapedagógus gyermekismerete elmélyül. A tehetséges gyermekek felfedezése az óvodapedagógus feladata, ő javasolja a tehetségműhelyben való bekapcsolódását.

A tehetségigéreték beválogatása

A javasolt gyerekek közül, a tehetségműhelyt vezető óvodapedagógus az általa kidolgozott tehetségmérő rendszer alapján válogatja be a gyerekeket a műhelybe.

A szülőkkel történő egyeztetés, hozzájárulás beszerzése

A gyerekek kiválasztása után a szülőkkel egyeztetünk a gyermek tehetségműhelybe történő bevonásáról, a program működéséről és hozzájárulásuk esetén a gyermek részt vesz a projektben.

A tehetségek gondozása

A tehetségműhelyekben kidolgozott program szerint folyik a gyerekek személyiségfejlődésének segítése. A gyermek fejlődését folyamatosan figyelemmel kíséri a műhely vezetője és együttműködik az óvodapedagógusokkal, a szülőkkel. A műhelyek kis létszámú, vegyes életkorú csoportokkal működnek.

Intézményünkben a csoportokon belül és a tehetséggondozó műhelyekben történő fejlesztő munka eredményeként:

- a gyerekek személyisége komplex módon fejlődik
- a fejlesztendő területek egyéni fejlesztéssel támogatottak
- a gyermekek speciális kompetenciái fejlődnek
- a szülőkkel való együttműködés javul, családi nevelés támogatása megvalósul
- a tehetségigéreték fejlődése széles körűen támogatott
- a kapcsolatrendszer bővül
- a tehetséggondozás során sokféle módszer alkalmazása valósul meg

12.2. Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény határozza meg a hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzet fogalmát.

Hátrányos helyzetű az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek, akinél az alábbi körülmények közül egy fennáll:

- a szülő vagy a családba fogadó gyám **alacsony iskolai végzettsége** (legfeljebb alapfokú)
- **alacsony foglalkoztatása** (16 hónapon belül legalább 12 hónapig álláskeresőként nyilvántartott személy)
- **elégtelen lakókörnyezet illetve lakáskörülmény** (szegregátumnak nyilvánított lakókörnyezetben, félkomfortos, komfort nélküli vagy szükséglakásban, olyan körülmények között él, ahol nem biztosítottak az egészséges fejlődéshez szükséges feltételek)

Halmozottan hátrányos helyzetű az a gyermek, akinél az előbb felsoroltak közül, legalább kettő fennáll illetve a nevelésbe vett gyermek.

A gyámhatóság a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság elbírálásával egyidejűleg kérelemre – külön döntésben, a kedvezményre való jogosultsággal egyező időtartamra – megállapítja a gyermek hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetének fennállását.

A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek óvodai megsegítését szolgáló tevékenységek célja

A hátrányos és a halmozottan hátrányos gyermekek érdekében tett intézkedésekkel, gyermekközpontúsággal, családorientált szemlélettel, az együttműködések elősegítésével az

esélyteremtés növelése, valamint a gyermekek komplex személyiségfejlődésében bekövetkezett pozitív változások elősegítése.

A hátrányok enyhítésére tett intézkedések óvodáinkban

- Differenciált egyéni fejlesztés, mikro csoportos fejlesztő foglalkozások
- Az egészséges életmódra nevelés
- A mozgás prioritása a nevelésben
- Tehetséges gyermekek fejlesztése
- Másság elfogadása, tolerancia, befogadó, elfogadó légkör
- Cigány kultúra értékeinek ismerete, felhasználása a nevelőmunkában
- Esélyegyenlőség növelése, a hátrányok csökkentése
- A család és az óvoda együttműködésének elősegítése, a szülők megnyerése a gyermekek közös nevelése érdekében
- Az iskolába való átmenet segítése

Óvodai nevelésünk nagymértékben hozzájárulhat minden hátrányos helyzetű gyermek esélyének növeléséhez. A társas kapcsolatok kialakulása, a motiváción alapuló tevékenységek, ismeret, tapasztalatszerzés mind-mind elősegítik az egyéni fejlődési utakat, a készségek, képességek fejlődését. Az óvodai közösség, a gyermekek-felnőttek együttélése, egymásra hatása, a szokásrendszer kialakítása, a rendszeresség, az érdeklődés felkeltése és fenntartása nagyban segíti a gyerekeket az érzelmi stabilitás, az együttérzés és elfogadás, a tudásvágy alakulásában, formálódásában.

A hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek fejlődésének, esélyegyenlőségének növelése érdekében fejlesztési programot dolgoztunk ki, amellyel eredményességünk növelése a célunk. Erzsébet Óvodai Tagintézményünk nevelési gyakorlatába ennek érdekében beépítettük az IPR (Integrált Pedagógiai Program) elemeit.

A hátrány okai lehetnek

- Szocio-kulturális lemaradás
- Érzelmi labilitás
- Elhanyagoló bánásmód

Az óvoda feladata

- A hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek óvodai beíratásának támogatása
- Integrációt segítő csoportalakítás
- Az óvodai hiányzások csökkenésének elősegítése, a rendszeres óvodába járás elérése
- A szülők munkavállalását támogató óvodai nyitva tartás kialakítása
- A nevelőtestület rendszeres együttműködése a gyerekek eredményes nevelése érdekében, hatékony gyermekvédelmi munka
- Továbbképzéssel, önképzéssel az óvodapedagógusok szakmai kompetenciájának fejlesztése
- Egészségügyi szűrővizsgálatok kezdeményezése, szervezése
- A család – óvoda kapcsolatának javítása
- Rendszeres együttműködés a gyermek fejlődését segítő szakemberekkel, intézményekkel, szervezetekkel (egészségügyi és szociális ellátórendszer, pedagógiai szakszolgálat)

Az óvodapedagógusok feladata

- A gyermekek megismerése, megfigyelése, aktuális neveltségi és fejlettségi szintjük felmérése, a szociális-, családi körülmények feltárása (részletes anamnézis)
- A gyermekek egyéni, differenciált fejlesztése
- A szülőkkel a segítő kapcsolat elvei alapján, toleranciával, empátikus magatartással megfelelő együttműködés kialakítása (egyéni szabott beszoktatás, rendszeres beszélgetés, tájékoztatás, óvodai programokba bevonásuk)
- Befogadó légkör, jó kapcsolat kialakítása a gyermekkel
- Korszerű pedagógiai módszerek alkalmazása (a gyermek kezdeményezéseire épülő módszerek, differenciálás, zene, drámajátékok)

A pedagógiai munka kiemelt területei

- *Anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés* (szókincs, nyelvi kifejezőkészség, beszédértés, beszédészlelés, értelmi képességek fejlődésének elősegítése)
- *Érzelmi, erkölcsi, közösségi nevelés* (a beilleszkedés elősegítése, bizalom, elfogadás, együttműködés, szociális érzékenység, erkölcsi értékek közvetítése, konfliktus megoldás segítése)
- *Egészséges életmódra nevelés* (egészségtudat kialakítása, táplálkozás)
- *Multikulturális tartalmak* megjelenítése, elfogadtatása
- *Az óvoda – iskola átmenet* segítése (egyéni fejlesztés, iskolaválasztás segítése, együttműködés az iskolával)

A fejlesztés gyakorlata

- *Integráció a csoportban:* a gyermek megismerése, fejlődésének követése, az eredmények elemzése, egyéni bánásmód alkalmazása, differenciálás, szokásalakítás, közösségbe való beilleszkedés segítése, tevékenységre ösztönzése
- *Csoporton kívüli egyéni, mikro csoportos fejlesztés:* óvodapedagógus, fejlesztőpedagógus tevékenysége, igény szerint logopédusi, gyógypedagógusi fejlesztés (szakszolgálat szakemberei), gyógytestnevelés
- *Gyermekvédelmi felelős tevékenysége:* a gyermek fejlődésének feltételeit figyelemmel kíséri, kapcsolatot tart a segítő szervezetekkel
- Együttműködés a szülőkkel

Együttműködés az óvodán kívüli szakemberekkel, szervezetekkel

A gyerekek eredményes nevelése érdekében, intézményünk kezdeményező szerepet vállal az óvodán kívüli szakemberekkel, szervezetekkel való együttműködés alakításában.

A *gyermekorvos* bevonásával, egészségügyi szűrővizsgálatok kezdeményezésével, megszervezésével segítjük, hogy a gyermekek fejlődését akadályozó egészségügyi problémák megoldódjanak, amennyiben ezt a szülők nem teszik meg (fogászat, szemészet, fülészet).

A *védőnők* segítenek az óvodáskorú gyermekek feltérképezésében, a gyermekek óvodai beíratásának támogatásában, a szülők ezzel kapcsolatos tájékoztatásában, a korai fejlesztéssel kapcsolatos tanácsadással. Óvodai programjainkba is bevonjuk a védőnőket.

A *gyermekjóléti és családsegítő szolgálat* felé jelezzük a szülők támogatási igényét, valamint az intézményen belül is támogató programokat szervezünk (ruhák, játékok, könyvek gyűjtése, adományozása, gyermek, szülő programok). Együttműködve segítjük a szülőket tanácsadással, tájékoztatással, kapcsolatépítéssel.

A *pedagógiai szakszolgálattal* rendszeresen együttműködünk, szükség szerint kezdeményezzük a gyerekek szakértői vizsgálatát, a gyerekek fejlesztését végző szakemberrel rendszeresen esetmegbeszélést tartunk a gyermek fejlődéséről.

A cigány nemzetiségi önkormányzattal való kapcsolat fontos eleme, a gyermekek óvodai beíratásával, a rendszeres óvodába járással, a hiányzás csökkentésével, iskolaválasztással, szülői programokkal kapcsolatos együttműködés.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- A gyerekek sikeresen beilleszkednek, és biztonságban érzik magukat a befogadó óvodai közösségbe.
- A gyerekek képessé válnak társaikkal való együttműködésre, közösségen belül megtalálják helyüket, társaik elfogadják őket.
- Képesekké válnak igényeik, szükségleteik közvetítésére, megértetésére.
- Fejlődik beszéd megértésük, bővül szókincsük, összefüggően ki tudják fejezni magukat.
- Az önkiszolgálásban önállóak, aktívan tevékenykednek.
- Az egészséges életmód és a környezettudatos magatartás szokásai megalapozódtak.
- Képessé válnak a viselkedési szokások betartására és indulataik szabályozására.
- Fejlődött mozgásuk, érdeklődésük, figyelmük és más értelmi képességeik.
- A tehetségigéreték komplex fejlesztése eredményesen megvalósult.
- A szülők tapasztalják a befogadó környezet pozitív hatását, kialakul az együttműködés.
- Az óvodapedagógusaink és a nevelőmunkát segítő munkatársak megfelelő kompetenciával segítik a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek fejlődését.
- A gyermekek felkészültek az iskolába való beilleszkedésre.

13. A GYERMEKVÉDELEMSEL KAPCSOLATOS PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉGEK

Az intézményben dolgozó minden pedagógus és óvodai dolgozó munkaköri kötelessége a rábízott gyermekek védelme, pedagógiai eszközökkel való segítése.

A gyermekvédelmi feladatok ellátására nagy hangsúlyt helyezünk, a gyermekvédelmi munka valamennyi óvodapedagógus feladata. A gyermekvédelmi feladatok koordinálását megbízott gyermekvédelmi felelős látja el a tagóvodákban, közvetlen irányítója a tagintézmény vezetője. Az óvodapedagógusok és a nevelőmunkát segítő munkatársak felé elvárás a tolerancia, a nyitottság, az elfogadó, segítő attitűd, a nyugodt, szeretetteljes légkör biztosítása. Az óvodapedagógusnak nevelőmunkája során figyelembe kell vennie a gyermekek egyéni igényeit, fejlődési ütemét, szocio-kulturális hátterét. A gyermeket segítenie kell tehetsége kibontakoztatásában, valamint hátrányos helyzetének csökkentésében. Biztosítani kell az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, az interkulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét. Az óvoda feladata, hogy minden gyermek számára megfelelő fejlődési lehetőséget biztosítson.

Gyermekvédelemmel kapcsolatos pedagógiai tevékenység célja, hogy

- érvényesüljenek a gyermeki jogok, a védelem a személyiségfejlődését akadályozó környezeti ártalmaktól
- megvalósuljon az esélyegyenlőség

Az intézmény gyermekvédelmi feladatai

- A nevelőmunkában a másság elfogadása, a tolerancia és empátia fejlesztése.
- A gyerekek személyiségének megismerésére, fejlődésük követésére nagy figyelmet kell fordítani.

- A gyermekvédelmi esetek kiszűrése.
- Befogadó környezet biztosítása.
- A speciális szükségleteik alapján kiemelt figyelmet igénylő gyerekek számára a megfelelő fejlesztési lehetőségek biztosítása.
- A gyerekek sajátos szükségleteinek kielégítése a differenciálás sokszínű, adekvát alkalmazásával.
- Az egyenlő hozzáférés biztosítása.
- Szükség esetén speciális szakemberek bevonása a gyerekek fejlesztésébe (logopédus, pszichológus).
- A gyerekek beiskolázására fokozott odafigyelés, a szülők tájékoztatása a lehetőségekről.
- A tehetséges gyerekek differenciált fejlesztésére is nagy hangsúlyt fektetünk.
- A gyermekvédelmi nyilvántartások, a feladatok ellátásának dokumentálása.
- A szociális érzékenység felkeltése a gyermekek és a szülők közösségébe.
- A családok tiszteletben tartása, a családi nevelés erősítése, együttműködés a szülőkkel.
- Kapcsolattartás a gyermekek fejlődését segítő szakemberekkel, szervezetekkel.

A gyermekvédelmi felelős feladatai

- Nevelési év elején megtervezi az adott év gyermekvédelmi feladatait.
- Az óvodapedagógusok segítségével felméri a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű és a veszélyeztetett gyermekeket.
- Nyilvántartást vezet a felsorolt gyermekekről.
- Kapcsolatot tart a családsegítő és gyermekjóléti szolgálattal.
- Koordinálja a probléma kezelését, feljegyzi a családokkal kapcsolatos intézkedéseket.
- Szükség szerint családlátogatásokat végez az óvodapedagógusokkal.
- Részt vesz a gyermekjóléti szolgálat által kezdeményezett esetmegbeszélésen.
- Tájékoztató információkat nyújt a tagóvodai faliújságon keresztül, az egészségügyi, és a szociális ellátórendszer intézményeinek elérhetőségéről.

Együttműködések kialakítása az óvodán kívüli szervezetekkel

Gyermekvédelmi munkánk hatékonyságának növelése érdekében, együttműködünk az alábbi szervezetekkel:

- Gyermekjóléti, családsegítő szolgálat
- Védőnői hálózat
- Pedagógiai szakszolgálat
- Civilszervezetek

Célunk, hogy e szervezetekkel való együttműködésünk eredményeképpen az esélyegyenlőségi pedagógiai célok megvalósuljanak. Közös munkánk, erőfeszítésünk járuljon hozzá a családok és a gyermekek hátrányainak csökkentéséhez és életesélyük növeléséhez.

14. A NEMZETISÉGI ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI

A nemzetiségi óvodai nevelési programunk nevelési rendszerünk része, mely az Óvodai nevelés országos alapprogramjával összhangban valósítja meg sajátos célkitűzéseit és feladatait.

A Nemzetiség óvodai nevelésének irányelve meghatározza a magyarországi nemzetiségi nevelést biztosító óvodákban folyó sajátos pedagógiai munka alapelveit és a nemzetiségi nevelés célját és feladatait. Kitér az óvodai élet megszervezésének elveire, a nemzetiségi óvodai nevelés formáira és a fejlődés jellemzőire az óvodáskor végére.

Erzsébet Óvodai Tagintézményünkben biztosítjuk a német nemzetiségi kétnyelvű és a magyar nyelvű cigány kulturális nevelésben való részvétel lehetőségét a gyermekeknek, szülői igény esetén (1. sz. melléklet).

15. ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉSEK

A NAPSUGÁR Pedagógiai Program érvényességi ideje: 2015 - 2020

A pedagógiai program módosításának lehetséges indokai:

- Nevelőtestületi javaslat
- Partneri igények változása
- Törvényi változás

Programmódosítást javasolhat:

- Az intézmény vezetője
- A nevelőtestület
- A Közalkalmazotti Tanács

Programmódosítás előterjesztésének módja: írásbeli előterjesztés az intézmény vezetőségének

A program nyilvánosságát biztosítja az intézményi honlapon történő megjelentetése. Nyomtatott formában minden tagintézményben megtalálható.

16. LEGITIMIZÁCIÓS ZÁRADÉK

Az intézmény NAPSUGÁR Pedagógiai Programját a Dombóvári Szivárvány Óvoda és Bölcsőde nevelőtestülete elfogadta.
Dombóvár, 2015. szeptember 30.

.....
Nevelőtestület képviselője

.....
Közalkalmazotti Tanács elnöke

Az intézményvezető jóváhagyta:

.....
Intézményvezető

NYILATKOZATOK

A Dombóvári Szivárvány Óvoda és Bölcsőde NAPSUGÁR Pedagógiai Programját az intézmény Szülői Szervezete véleményezte.
Dombóvár, 2015. szeptember 29.

.....
Szülői Szervezet képviselője

FENNTARTÓI DÖNTÉS

A Dombóvári Szivárvány Óvoda és Bölcsőde NAPSUGÁR Pedagógiai Programjával kapcsolatos egyetértési jogát, az intézményt fenntartó Dombóvár Város Önkormányzata gyakorolta.
Határozat száma:.....

1. sz függelék:

A pedagógiai program végrehajtásához szükséges eszközök, felszerelés

20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet 2. melléklete:

Jegyzék a nevelési-oktatási intézmények kötelező (minimális) eszközeiről és felszereléséről

V. A NEVELŐMUNKÁT SEGÍTŐ JÁTÉKOK ÉS EGYÉB ESZKÖZÖK

Megnevezés	Előírt mennyiség	Jogszábeli előírásnak való megfelelés		
		Szívárvány	Bezerédj Amália	Erzsébet
1. Játékok, játékeszközök (mennyiség eszköz fajtánként)				
Különbéle játékformák (mozgásos játékok, gyakorló, szimbolikus, szerepjátékok, építő-konstruáló játékok, szabályjátékok, dramatizálás, bábozás, barkácsolás) eszközei	gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben	megfelelő	megfelelő	megfelelő
Mozgáskultúrát, mozgásfejlesztő segítő, mozgásigényt kielégítő eszközök	gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével	megfelelő	megfelelő	megfelelő
Ének, zene, énekes játékok eszközei	gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével	megfelelő	megfelelő	megfelelő
Az anyanyelv fejlesztésének a kommunikációs képességek fejlesztésének eszközei	gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben	megfelelő	megfelelő	megfelelő
Értelmi képességeket (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) és a kreativitást fejlesztő anyagok, eszközök	gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben	megfelelő	megfelelő	megfelelő
Ábrázoló tevékenységet fejlesztő eszközök	gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével	megfelelő	megfelelő	megfelelő
A természeti-emberi-tárgyi környezet megismerését segítő eszközök, anyagok	gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével	megfelelő	megfelelő	megfelelő
Munkajellegű tevékenységek eszközei	gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben	megfelelő	megfelelő	megfelelő
2. A nevelőmunkát segítő egyéb eszközök				
Televízió	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	megfelelő	megfelelő	megfelelő
Magnetofon/CD lejátszó/hangfalak	három csoportonként 1	megfelelő	megfelelő	megfelelő
Diavetítő vagy projektor	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	megfelelő	megfelelő	megfelelő
Vetítővászon	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	megfelelő	megfelelő	megfelelő
Hangszer (pedagógusoknak)	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	megfelelő	megfelelő	megfelelő
Hangszer (gyermekeknek)	gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben	megfelelő	megfelelő	megfelelő
Egyéni fejlesztést szolgáló speciális felszerelések	gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben	megfelelő	megfelelő	megfelelő
Projektor vagy írásvetítő	1	megfelelő	megfelelő	megfelelő

1. sz. melléklet

Dombóvári Szivárvány Óvoda és Bölcsőde

OM: 202287

**A NEMZETISÉGI ÓVODAI NEVELÉS
PROGRAMJA**

2015

Tartalom

Német nemzetiségi kétnyelvű nevelés programja

1. A német nemzetiségi kétnyelvű nevelés célja, feladatai

2. Az óvodai élet tevékenységformái

- 2.1. Játék
- 2.2. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka
- 2.3. A külső világ tevékeny megismerése
- 2.4. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc
- 2.5. Verselés, mesélés, kommunikációs játékok
- 2.6. A mozgás
- 2.7. Munka jellegű tevékenységek

3. Német nemzetiségi hagyományok, ünnepek

Magyar nyelvű cigány kulturális nevelés programja

1. A magyar nyelvű cigány kulturális nevelés célja, feladatai

2. Az óvodai élet tevékenységformái

- 2.1. Játék
- 2.2. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka
- 2.3. A külső világ tevékeny megismerése
- 2.4. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc játékok
- 2.5. Verselés, mesélés, kommunikációs játékok
- 2.6. A mozgás
- 2.7. Munka jellegű tevékenységek

3. A cigány hagyományok, ünnepek

Függelék

Nemzetiségi óvodai nevelés az Erzsébet Óvodai Tagintézményben

A nemzetiségi nevelés az Erzsébet Óvodai Tagintézményben az intézmény nevelési programja szerint valósul meg, a tartalmakhoz felhasználja a nemzetiség nyelvi, irodalmi, zenei, tárgyi kultúrájának értékeit, a hagyományokat, szokásokat.

Jogszabályi háttere: a 17/2013. (III. 1.) EMMI rendelet a nemzetiség óvodai nevelésének irányelve és a nemzetiség iskolai oktatásának irányelve kiadásáról

Német nemzetiségi kétnyelvű nevelés programja

1. A német nemzetiségi kétnyelvű nevelés célja, feladatai

Célja:

A gyermekek életkori és egyéni sajátosságainak megfelelően a német nyelv és kultúrájának megismerése, elsajátítása, a kulturális hagyományok megőrzése.

Feladatai:

A kétnyelvű csoportban az anyanyelvi környezet, az utánzásra alapuló nyelvsajátítás biztosítása a gyerekek számára.

A nemzetiségi életmóddhoz, kultúrához kötődő hagyományok, szokások ápolása a nemzetiségi identitás tudat kialakítása, fejlesztése.

Pozitív érzelmi viszony kialakítása a német nyelvhez.

Elvárások a német nemzetiségi óvodai nevelést végző óvodapedagógusokkal szemben:

A csoportban lévő nemzetiségi óvodai nevelést végző óvodapedagógus beszélje jól a német nyelvet, ismerje a kisebbség kultúráját, hagyományait, szokásait. Az óvodapedagógusok olyan óvodai környezetet alakítsanak ki, melyben megjelennek a kisebbség kultúráját, életmódját, szokásait, hagyományait közvetítő tárgyak, jelképek. Ezeknek nagy szerepük van a kultúra továbbadásában. Az óvodapedagógusok nevelőmunkájukban használják fel a német nemzetiség irodalmi, zenei és egyéb művészeti alkotásait, a nemzetiségi gyermekirodalmat, zenei anyagot. A kétnyelvű óvodai nevelés mindkét nyelv fejlesztését szolgálja. Az óvodai élet tevékenységei során, az óvodai mindennapokban mindkét nyelv használata érvényesüljön. Az óvodai nevelés 10 napos ciklusából 5 napon német nemzetiségi nyelven folyik a nevelés, de más napok szituációit is használja ki az óvodapedagógus a német nyelv megismertetésére, gyakorlására.

Egészséges életmód alakítása

A csoportban fontos az óvodapedagógusi modellnyújtás a különböző tevékenységben.

A programban leírt tevékenységek, és a gyermekek gondozása zömében kisebbségi nyelven folyik. A különböző tevékenységi formák változatos alkalmazása biztosítja a gyermekek számára a sokoldalú tapasztalatszerzést, a világ élményszerű megismerését, beszédkészségük fejlesztését, a kultúrával való ismerkedést.

Érzelmi, erkölcsi és közösségi nevelés fejlesztése

Az óvodapedagógusok alakítsák ki az erős érzelmi kötődést a német nyelvhez, a német zenei és mozgáskultúrához, hagyományokhoz.

Értelmi fejlesztés, nevelés megvalósítása

A „tanulás” a kétnyelvű csoportban nem különbözik a többi csoportban folyó tevékenységektől.

Az ismeretszerzés folyamata több érzékszervre hatóan játékos tevékenységekre épül és az egész nap folyamatát áthatja. Az óvodapedagógusok mintaszerű nyelvtudása, beszéde és artikulációja biztosítja a gyerekek számára a nyelv alapjainak elsajátítását. A német nyelv tanulásában elsődleges a kivárás. Az óvodapedagógusok vegyék figyelembe a gyerekek egyéni fejlődési sajátosságait, fejlődésük egyéni tempóját és ezek ismeretében tervezzék meg a nap folyamán felkínált tevékenységeket, játékokat.

2. Az óvodai élet tevékenységformái

2.1. Játék

Az óvodapedagógusok törekedjenek arra, hogy a gyerekek játékeszközei között megtalálhatóak legyenek az olyan tájjellegű tárgyak, amelyeket játékukban felhasználhatnak. (pl. baba sváb viseletben, bölcső, rongybaba, lovacska, stb.)

Ismertessék meg őket a szabadban játszható német nemzetiségi szabály – és dalos játékokkal. Bábjátékaikban is aktívan vonják be a gyermekeket, a bábok motiválják, bátorítják őket 1-2 szavas válaszadásra. Az óvodapedagógusok használják ki a játékban rejlő lehetőségeket. Játékos helyzetekben integrálják nyelvi készségeket fejlesztő játékokat is (hangzók ejtése, hangutánzások).

Ezeket a folyamatokat mindig bábokkal, képekkel, kis jelmezek adásával tegyék élményszerűvé a gyerekek számára.

2.2. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

A csoportokban az óvodapedagógusok a gyermekeket a német nemzetiség sajátos szín- és formavilágával ismertessék meg.

Alakítsanak ki érzelmi kötődést a tárgyi emlékekhez (viselet, népi eszközök, szöttesek).

Az óvodapedagógusok manuális tevékenységek közben teremtsen olyan kommunikációs helyzeteket, amelyekben német nyelvi megnyilvánulásokra motiválja a gyerekeket.

2.3. A külső világ tevékeny megismerése

Az óvodapedagógusok segítsék a csoportokban a tapasztalásokon, élménynyújtáson keresztül az alapszókincs elsajátítását, az egyszerű kérdésekre 1-2 szavas válaszadást. Adjanak lehetőséget a természethez kapcsolódó hagyományőrző tevékenységekkel a német nyelv gyakorlására.

2.4. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

Megismertetjük a gyerekeket a német dalok és táncok sajátos ritmus és dallamvilágával. A gyermekdalok, gyermektáncok, a dalos játékok, a közös éneklés és a mozgás öröme segítségünkre vannak a hagyományok megismerésében, megszerettetésében.

Óvodapedagógusaink ismerik a magyar német népdalkincs legjavát, zenehallgatási anyagukba élménynyújtásként építsek be azokat. A német népzenei tánc – és mozgáskultúra megismertetésére és megszerettetésére használják fel a hang – és video kazettára felvett gyűjteményünket is.

Az élő zenével (tangóharmonika) jeles napjainkon és ünnepeink alkalmával ismerkedjenek meg gyerekeink

2.5. Verselés, mesélés, kommunikációs játékok

Az óvodapedagógusok a csoportban segítsék elő a német nyelv megértését, játékos gyakorlását, elsajátítását a mese, vers nyelvi eszközeinek segítségével. A kisebbségi kultúr kincsből s a magyarországi német nemzetiségi irodalom kultúrájából tudatos válogatással

állítsák össze a szervezett tevékenységek tartalmát. A mesék mondókák kiválasztásakor vegyék figyelembe a gyerekek fejlettségi szintjét. A mese anyag kiválasztásánál az óvodapedagógusok törekedjenek a német népmese kincs legszebb és legegyszerűbb darabjait kiválasztani. Ezeket leegyszerűsítve mindig szemléletesen, eszközök segítségével adják elő.

2.6. A mozgás

Az óvodapedagógusok a csoportokban a mozgásos tevékenységek közben az utánzó mozgásokat kapcsolják össze a verbalitással, a mindennapos testnevelés során a játékos, utánzó megnevezések mellett használják az alapkifejezéseket német nyelven.

2.7. Munka jellegű tevékenységek

Az óvodapedagógusok ismertessék meg a munka jellegű tevékenységekhez kapcsolódó német nyelvű kifejezésekkel a gyerekeket.

3. Német nemzetiségi hagyományok, ünnepek

Az óvodában az ünnepek nagy része nyilvános, azaz a szülők aktív együttműködésére is számítunk az előkészületek során.

Ünnepeink hangulata felszabadult, a gyerekekkel, szülőkkel együtt eltöltött közös tevékenység.

Csoportjaink ünnepein, amelyek részben egybeesnek a magyar ünnepekkel, a kétnyelvűség dominál (kivétel a nemzetiségi nap).

Ezeken a jeles napokon együttléteink alkalmával igyekszünk a hagyományok ápolása és tisztelete révén a családokban is szemléletváltást előidézni. A régi szép hagyományok és szokások újraélesztésével a múlt értékeinek megbecsülésével nemzetiségi hovatartozásukat erősíteni.

Ünnepeinkbe beépítjük a környező sváb falvakból származó táncokat és dalokat, részt veszünk nemzetiségi tánc- és énekkarok előadóján.

Kidomborítjuk azokat a sajátosságokat, amelyek a német nemzetiségi ünnepekre jellemzőek.

Ezek a következők:

- Őszünnepkor Nemzetiségi tánc
- Márton nap Lampionos felvonulás, nemzetiségi tánc
- Adventkor Gyertyagyújtás, zenehallgatás, közös éneklés, adventi kekszek sütése, testvércsoportok megkínálása.
- Karácsonykor Német karácsonyi dalok, versek.
- Húsvétkor Húsvéti tojásfa készítése, tojáskeresés, húsvéti versenyjátékok a szabadban.
- Nemzetiségi nap Táncok, vendégjárás, vendégvárás, nemzetiségi ételek, kalácsok készítése.
Óvónők jelmezes dramatizálása német nyelven.
- Látogatás német nemzetiségi falumúzeumba /Mágoics /
- Nemzetiségi tánctalálkozó – Zöldkert Óvoda Mőzs
- Kézműves mesterségek megtekintése.
- Pünkösd Májusfa kitáncolása.

A fejlődés várható jellemzője óvodáskor végére:

- A gyerekekben pozitív érzelmi viszony alakul ki a német kultúrája és nyelve iránt
- Az óvodai német nyelvű szituációkban tud tájékozódni, természetesen kommunikál

- Német nyelvi szókincse és kifejező készsége képessé teszi rövid mondatok alkotására
- A közvetlen környezetében előforduló tárgyakat meg tudja nevezni németül
- Sok német nyelvű mondókát, dalos játékot ismer
- 15-20 német mondókát és dalos játékot önállóan elmond
- Megérti a meséket, rövid történetet önállóan elmesél

Magyar nyelvű cigány kulturális nevelés programja

1. A cigány kulturális nevelés célja, feladatai

Célja:

Az nemzetiségi identitás megalapozása, a cigány kultúra, a hagyományok ápolása, megőrzése, átörökítése. A szocio-kulturális hátrányok csökkentése.

Feladatai:

A nemzetiségi szokások, hagyományok, kultúra megismerése, gyűjtése, átörökítése.

A nemzetiségi adottságok kiaknázása a harmonikus fejlődés érdekében (én erősítő mechanizmusok), zene, tánc, kézügyesség.

Lehetőségek megteremtése a kultúra, a népi kismesterségek ápolásához.

Az egészséges életmód iránti igény felkeltése.

A készségek, képességek differenciált, fejlesztése, kibontakoztatása.

Pozitívumok kiemelése kultúrában, értékekben, cselekedetekben.

Elvárások a cigány gyermekeket nevelő óvodapedagógusokkal szemben:

Legyenek toleránsak, elfogadók, hangolódjanak rá más kultúrák elfogadására, befogadására.

Folyamatosan érdeklődjenek a fellelhető jegyek, tárgyi emlékek, hagyományok iránt, gyűjtsenek cigány nyelvű meséket, verseket, dalos játékokat.

Az óvodapedagógus, a szülőkkel való kapcsolatában legyen odaforduló, érdeklődő, elfogadó, nyitott. Használja ki a szülők ismereteit a roma kultúráról, bővítse e téren tudását, ismereteit.

A befogadásnál és a folyamatos óvodába járásnál vegye figyelembe az eltérő életformát, életritmust, türelemmel szoktassa a családokat az óvodai rendszeres napirendhez, kötelezettségekhez. Szerezze meg a szülők bizalmát, nyerje meg őket, tegyen meg mindent a gyerekek rendszeres óvodába járása érdekében.

Mérje fel a gyermekek meglévő ismereteit, kialakulóban lévő készségeit, majd erre tudatosan, tervszerűen építse fel a differenciált fejlesztés feladatait.

A cigány kultúra közvetítése közben az óvodapedagógus folyamatos gyűjtőmunkával képezze tovább tudását. Emelje ki az átörökíthető művek szépségét (esetleg hasonlítsa össze a cigány és a magyar kulturális kincs különbözőségeit, azonosságait). Erősítse a gyermekekben identitásukat.

Állítson eléjük saját népük tagjai közül követendő példát. Alakítson ki tiszteletet, érdeklődést a magyar nemzetiségű gyermekekben, szülőikben egyaránt a cigány emberek, a cigány kultúra iránt.

Sokat beszélgessen a gyerekekkel, biztosítson változatos egyéni, illetve mikro csoportos tevékenységi lehetőséget számukra. A sokféle, felhívó jellegű, motiváló eszközök alkalmazása lehetővé teszi a gyermekekkel való rendszeres, mindennapos fejlesztő foglalkozást, az érdeklődés felkeltését.

A pedagógus ösztönözze a gyermekeket kíváncsiságuk kielégítésére, a kérdezés lehetőségeinek kihasználására.

Ha örömet okoz a gyerekeknek az óvodapedagógussal való rendszeres együttjátszás, tevékenykedés, az pozitívan hat tanuláshoz való viszonyuk alakulására.

Egészséges életmód alakítása

Az eltérő életkörülmények, a szocio-kulturális háttér, a családok nevelési szokásai, nem teszi lehetővé, hogy a gyermekek kialakult szokásokkal kerüljenek óvodába.

Az óvónő elsődleges feladata az önkiszolgálási, a tisztálkodási teendők, az étkezési szokások bemutatása, megismertetése. Biztosítson sok lehetőséget, elegendő időt a gyakorlásra. Lépésről-lépésre gyakoroltassa, segítse a gyermekeket tevékenységük közben.

A WC használatánál, kézmosásnál, fogmosásnál, fésülködésnél mindig álljon felnőtt a gyermekek rendelkezésére.

Alakítson ki igényt a gyermekekben az időjárásnak (évszaknak)/ megfelelő öltözködésre. Kísérje figyelemmel a gyermekek ruházatát (tanácsaival segítse a szülőket is) és hívja fel a gyermekek figyelmét a változtatásokra a komfortérzet érdekében.

Szoktassa rá a gyermekeket arra, hogy mindenkinek saját holmija, annak pedig állandó helye van. Következétesen hívja fel a gyermekek figyelmét (segítségadás lehetőségével) a szokások betartására. Mutassa be és tanítsa meg a ruhák kifordítását, összehajtását, elrakását, hívja fel a figyelmet – jó példa kiemelésével, dicsérettel – a környezet rendjére, annak megőrzésének fontosságára, módjára.

Ismertesse meg a gyermekekkel az étkezés és a hozzá tartozó higiénés szokásokat.

Sokszor ismételve mondja el a feladatsor mozzanatait, a betartandó szokásokat, az eszközök, ételek nevét. Lassan, mindig a gyermek felé fordulva beszéljen.

Az érzelmi, erkölcsi és közösségi nevelés fejlesztése

A cigány gyermekek érzelmi megnyilvánulásai nagyon csapongóak. Az öröm-bánat–harag szélsőséges megnyilvánulásai a jellemzőek.

Az óvodába kerülés első pillanattól kezdve megkövetel alapfokú kapcsolattartási készséget.

A beszédértés, a kifejezőkészség terén mutatkozó problémák megnehezítik a kapcsolatteremtést a felnőttekkel és a társakkal, ezért tettekben hívják fel a gyermekek magukra a figyelmet. A gyakori rombolás, bohóckodás, a játéktéma folytatására való képtelenség következtében a játszócsoportok elzárkóznak, kirekesztik ezeket a gyermekeket. Ebből negatív érzelmi megnyilvánulások (sok esetben agresszió) következnek. Az óvodapedagógus legyen mindig segítő partner a konfliktusok kezelésekor, beszédét hiteles metakommunikációval erősítse. Segítse a gyermekeket az óvodai közösségbe való beilleszkedésben, keressen hasonló érdeklődésű társat a közös tevékenységhez.

Értelmi fejlesztés, nevelés megvalósítása

Az óvodapedagógus rendszeres megfigyeléssel, együttjátszással, a szülővel való beszélgetés alkalmával szerezzen minél több információt a gyermek fejlődéséről. A gyermekek megismerése az alapja differenciált fejlesztésüknek. Az óvodapedagógus biztosítson változatos tevékenységi lehetőséget a gyerekek spontán tapasztalatszerzésére. Az így szerzett ismereteik, tapasztalataik rendszerezésére, bővítésére kezdeményezzen az óvodapedagógus egyéni, kiscsoportos esetleg csoportos tanulási helyzeteket.

Az értelmi nevelés fontos feladata az értelmi képességek fejlesztése (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás), mely egyéni és kiscsoportos helyzetekben a legeredményesebb.

2. Az óvodai élet tevékenységformái

2.1. Játék

A cigány gyermekek többségének kevés ismeretük, tapasztalatuk van a játéktevékenységről. Otthon egyáltalán nincs vagy csak nagyon kevés játékeszközük van, melynek használatára, funkciójára senki sem tanította meg őket.

Az óvodába kerülve elvárásolja a gyerekeket az eszközök sokasága. Szinte mindent elővesznek, de alkalmazni nem tudják, így ott hagyják. Az óvodapedagógus vezesse körbe a gyermekeket a csoportszobában, mutassa meg az eszközök föllelhetőségének lehetőségeit, segítse be a gyermekeket a közös játékba. Az együttjátszás során adódó szituációban közvetítse a magántulajdon védelmének erkölcsi szabályát.

A játék befejezésével először közösen, később segítséggel, majd utasításra is rakják el a játékokat a megfelelő helyre.

Az óvodapedagógus a nap szervezése során a játék domináns elemeit kiemelve, helyezze előtérbe a gyermekek fejlesztésében a mozgást, építsen be minél több szabad levegőn játszható mozgásos játékot. Erre alapozva fejlessze a percepciót, téri tájékozódást, a motorikumot, a testsémát, erősítse a pozitív személyiségjegyeket.

A gyermekek nagyon ügyesek az udvari játékokban. Nagymozgásuk fejlett, de nem kitartóak, állóképességük alulmarad hasonló korú társaikénál.

Az óvodapedagógus az udvari eszközöket ismertesse meg, segítse azok használatában a gyermekeket.

A sok szabadban végzett tevékenység során a céltalan futkározástól juttassa el a gyermekeket a tartalmas udvari játékhoz.

2.2. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

Otthon a gyermekek az ábrázolás kevés lehetőségét tapasztalják meg (homokba karcolás). Az óvodapedagógus mutassa meg az eszközök funkcióját, alkalmazási módját. Kínáljon változatos lehetőségeket az önkifejezésre.

Hagyja érvényesülni a gyermekekben élő gazdag színvilágot.

Az ábrázoló tevékenységek során fordítson nagy gondot a gyermekek finommotorikájának fejlesztésére. Alkalmazza a jellegzetes népi kismesterségek technikáit. Azok a gyermekek, kiknek családjában e mesterségeket művelik, fejlett kézügyességgel, motorikummal rendelkeznek. Építsen a szülők tudására.

Vonja be a szülőket a jellegzetes cigány mesterségek óvodai bemutatásába, a technikai fogások megmutatásába. Ezeket a gyermekeket vonja be segítő társként a munkafolyamat többi gyermeknek való megtanításába.

2.3. A külső világ tevékeny megismerése

A gyermekeknek nagyon eltérő, rendezetlen az ismeretanyag. Sok tapasztalatuk van állatokról, növényekről, elemekről (tűz, víz), az időjárás változásairól. Ismereteik viszont hiányosak a közlekedésről, saját testükről, napszakokról, évszakokról, épített környezetükről, a matematika köréből.

A hiányok oka az életmódból adódik. Az óvodapedagógus változatos, sok érzékszervre ható tevékenységekkel, rendszeres, ismétlődő tapasztalatszerzéssel egészítse ki hiányos ismereteiket.

2.4. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

Használja ki az óvodapedagógus a gyermekek ismereteit. Népcsoportra jellemző tipikus jegy a jó hallás, tiszta énekhang, fejlett ritmusérzék. Ebből fakadóan szeretnek énekelni, zenélni, táncolni.

Zenei fogékonyságukra alapozva emelje ki pozitív tulajdonságukat, juttassa sikerélményhez a gyermekeket, ezáltal fejlődik önértékelésük.

A cigánykultúra szépségeinek hangsúlyozására az óvodapedagógus gyűjtsön és adjon elő a gyermekeknek eredeti nyelven cigány népdalokat. Jelenjen meg a cigányság néptánca is.

2.5. Verselés, mesélés, kommunikációs játékok

Az óvodapedagógus legyen kapcsolatteremtést, beszélgetést kezdeményező, odaforduló, kérdező, érdeklődő. Ösztönözze a gyermekeket beszédre.

Tapasztalataink szerint cigány gyermekeink nem ismerik a cigány nyelvet és a magyart is az ingerszegény környezet hatására alig.

A gyermekek egész közösségét jellemezze a beszédes légkör. Az óvodapedagógus az egyéni és közös beszélgetések során magatartásával oldja a gyermekekben a beszédgátlást.

Adjon mintát az érzelmek külső megjelenítésére. Teremtsen minél több alkalmat a kommunikációra, figyelje és fejlessze a nonverbális, valamint a metakommunikáció jeleit. Mérje fel a beszédhibákat. Szűrje ki a szocio-lingvisztikai eltérésekből adódó problémákat, tervezzen olyan anyanyelvi játékokat, melyek segítik a hiányzó hangok kialakulását és rögzülését.

Bővítse a gyermekek passzív és aktív szókincsét.

Beszéljenek bátran, de közlésvágyukat 6-7 éves korra tudják elhalasztani.

Az óvodapedagógus szerettesse meg az irodalmat a magyar kultúra gyöngyszemei által. Ha a gyermekek szeretik, kérik, figyelemmel végighallgatják a mesék, versek előadását, adjon elő roma verseket, meséket is.

A nagyobbak halljanak népük történetéről, származásáról szóló egyszerű eredetmondákat.

2.6. A mozgás

A nagymozgások biztosítása elégítse ki a gyermekek fokozott mozgásigényét, biztosítsa jó közérzetüket. A sok mozgás, megfelelő táplálkozás, öltözködés erősítse a gyermekek betegségekkel szembeni ellenálló képességét, állóképességét, teherbíró képességét (fokozatos terhelés).

2.7. Munka jellegű tevékenységek

Az óvodapedagógus alakítson ki helyzeteket a különböző munkafajták gyakorlására. A napi tevékenységek során a munkavégzés közben alakulnak a gyermekek készségei, képességei, melyek alkalmassá teszik őket bonyolultabb munkafolyamatok elvégzésére.

A rendszeres egyéni képességekhez igazodó munkafajták elvégzése fejleszti a gyermekek akarati tulajdonságait, a bonyolultabb feladatok eredményeképpen kialakul, fejlődik együttműködési képességük, kommunikációs készségük, kialakul a munkához való pozitív viszonyuk. Ezt minden esetben segítse az óvodapedagógus követendő példája, folyamatos értékelése, dicsérete.

3. Cigány hagyományok, ünnepek

Húsvét

Rendszerint családi ünnep, ami megmutatkozik abban, hogy igyekeznek többféle ételt készíteni. A rokonok egymást felkeresve valamilyen köszöntőt mondanak. A másnapján általános a locsolás, amit a fiúk csinálnak. Lakodalmat vagy más családi rendezvényt csak a 2. napon tartanak.

Májusfaállítás

A lányos házakhoz annyi májusfát állítanak, ahány lány lakik a házban.

Karácsony

Ugyancsak családi ünnep. Állítanak karácsonyfát, de különböző ajándékok adása még most sincs mindenhol szokásban, és szintén igyekeznek minél több ételt főzni. December 24-én mennek kántálni. Külön járnak a felnőttek, a nők és a gyerekek. Főként a rokonoknál, ismerősöknél állnak meg. Bemennek, köszöntőt mondanak, esznek, isznak, beszélgetnek majd tovább mennek. Az első nap rendszerint a családfő járja végig a szűkebb családját és köszönti fel őket – arra ügyelnek, hogy először a férfi menjen be a házba – majd a felköszöntött családtagok is meglátogatják egymást, hogy felköszöntsék. Ilyenkor rendszerint egy üveg italt visznek ajándékba, és ott is azzal várják őket. A kínálást mindenhol illik elfogadni.

Újév

A cigány anyanyelvű cigányoknál az újév első napja lényeges, mivel ilyenkor a férfiak mennek köszönteni, elsősorban rokonokat, ismerősöket végigjárva. A felköszöntött tovább megy a csoporttal. Fontos ilyenkor az élelem. Szárnyast nem főznek, mert elrepül vele a szerencse.

Pünkösd

Nem számít jelentős ünnepnek, a vallásosok a templomba mennek, rendszerint összegyűlik a család.

Búcsú

A cigány anyanyelvűeknél fontos a helyi búcsú is, ahol rokonokat, ismerősöket látnak vendégül, de ennél lényegesebb a búcsújáró helyek felkeresése. Dombóvárról rendszerint Csatkára járnak, ahol szeptember 8-án van a búcsú. Itt rendszerint gyertyát vesznek, amit meggyújtanak, mosakodnak a forrásban és végigvárnak egy istentiszteletet. Az előbbinél azonban lényegesebb, hogy rokonokkal, ismerősökkel lehet találkozni. Ilyenkor rendszerint a kocsiban vagy hevenyészett sátorban is éjszakáznak, főznek és egy-két napot is eltöltenek.

Családi ünnepek

Keresztelő

Cigány anyanyelvűnél rendszerint minél előbb meg kell keresztelni, mert addig „kicsérélhetik” a gyereket. Rendszerint az egész család elmegy a templomba, ahol a keresztanya tartja. Az ünnep után ebéd, a megkereszteltet rendszerint megajándékozzák.

Leánykérés, lakodalom

Volt ahol már kicsi korban egymásnak szánták a fiatalokat. Más esetben az esküvő kitűzésének napját a két család megismerkedése előzte meg. A lakodalom napján felpántlikázott lovakkal, szekerekkel közlekednek. A lányt ki kell kéretni, a párt a vajda adja össze. Ezt követi a sokszor napokig tartó mulatozás. Ha a szülők nem értettek egyet a választással a pár megszökött. Békülést az első gyerek születése hozza meg.

A felsorolt ünnepeken kívül ismernünk kell a cigányság mindennapos életével kapcsolatos szokásait, gyermekneveléshez, idegenekhez és egymáshoz fűződő kapcsolataikat. Ezek ismeretében érthetjük meg másságuk eredetét, csak ezen ismeretek birtokában közeledhetünk a családokhoz.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

- Pozitív viszony alakul ki a roma kultúra iránt.
- Alapfokú tájékozottsággal rendelkeznek kulturális kincseik körében.
- Ismernek, és érdeklődéssel tanulnak meg újabb jellegzetes népi mesterségeket.
- Ismerik népük szokásait, hagyományait.
- Kialakulóban van az egészséges életmód szokás- és szabályrendszere.
- Ismereteik, tapasztalataik bővülnek, rendeződnek, készségeik, képességeik fejlődnek.
- Kialakulóban lévő identitásukból fakadóan büszkén vallják származásukat.

FÜGGELÉK

1. melléklet a 17/2013. (III. 1.) EMMI rendelethez

I. Kérelem nemzetiségi óvodai nevelés megszervezéséhez

Alulírott az alábbiakban meghatározottaknak megfelelően a benyújtást követő naptári évben kezdődő nevelési évtől, kérem nemzetiségi óvodai nevelés megszervezését.

A gyermek neve:
 A gyermek anyja neve:
 A gyermek születésének helye, ideje:
 A gyermek lakóhelye:
 A gyermek tartózkodási helye:
 A gyermek azonosítója:
 Az igényelt pedagógiai feladat: óvodai nevelés

Az érintett nemzetiségi nyelv megnevezése:

A választott nevelési- vagy nevelési-oktatási forma:
 - Nemzetiségi kétnyelvű óvodai nevelés
 - Magyar nyelvű cigány kulturális nevelés

Nyilatkozom, hogy a kérelemmel érintett nemzetiséghez tartozom.

Tudomásul veszem, hogy a nemzetiségi nevelés, nevelés-oktatás jogszerű igénybevétele a kérelemben megjelölt pedagógiai feladat befejezéséig vagy a nemzetiségi pedagógiai feladatok megszüntetésére irányuló írásbeli kérelem benyújtásáig tart, azzal, hogy a megszüntetési kérelmet legkésőbb a nevelési év május utolsó napjáig be kell nyújtani és a kérelem csak a benyújtást követő tanév kezdetétől érvényesíthető.

..... (település neve), (év) (hó) (nap)

a szülő vagy gondviselő aláírása

II. Záradék

A gyermek számára a kérelemben megjelölt igényeknek megfelelő nemzetiségi nevelés az alábbi intézményben kerül megszervezésre:

Az intézmény hivatalos neve:

OM azonosítója:

Székhelyének címe:

A gyermek által igénybevett nemzetiségi nevelés helyének címe (ha a nemzetiségi óvodai nevelés megszervezése telephelyen történik):

..... (település neve), (év) (hó) (nap)

PH

intézményvezető aláírása

2. melléklet a 17/2013. (III. 1.) EMMI rendelethez

I. Nyilatkozat a nemzetiségi óvodai nevelésben való részvételről

Alulírott az alábbiakban meghatározottaknak megfelelően nyilatkozom, hogy a benyújtást követő naptári évben kezdődő nevelési évben kérem az alább megjelölt gyermek számára a nemzetiségi óvodai nevelés biztosítását.

A gyermek neve:

A gyermek anyja neve:

A gyermek születésének helye, ideje:

A gyermek lakóhelye:

A gyermek tartózkodási helye:

A gyermek azonosítója:

Az igényelt nemzetiségi pedagógiai feladat: óvodai nevelés

Az érintett nemzetiségi nyelv megnevezése: német

A választott nevelési- vagy nevelési-oktatási forma:

- Nemzetiségi kétnyelvű óvodai nevelés

- Magyar nyelvű cigány kulturális nevelés

Tudomásul veszem, hogy a nemzetiségi nevelés jogszerű igénybevétele a kérelemben megjelölt pedagógiai feladat befejezéséig vagy a nemzetiségi pedagógiai feladatok megszüntetésére irányuló írásbeli kérelem benyújtásáig tart, azzal, hogy a megszüntetési kérelmet legkésőbb a nevelési év május utolsó napjáig be kell nyújtani és a kérelem csak a benyújtást követő tanév kezdetétől érvényesíthető.

..... (település neve), (év) (hó) (nap)

a szülő vagy gondviselő aláírása

II. Nyilatkozat a nemzetiségi hovatartozásról

(A válaszadás nem kötelező, ennek hiányában azonban a felvétel során nem érvényesíthető a köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 51. § (6) bekezdésben meghatározott előnyben részesítés.)

Az alábbi nemzetiséghez tartozónak vallom magam / a gyermek az alábbi nemzetiséghez tartozik:
bolgár / görög / horvát / lengyel / német / örmény / roma/cigány / román / ruszin / szerb / szlovák / szlovén / ukrán

..... (település neve), (év) (hó) (nap)

a szülő vagy gondviselő aláírása

III. Záradék

A gyermek számára a nyilatkozatban megjelölt igényeknek megfelelő nemzetiségi nevelés az alábbi intézményben biztosított:

Az intézmény hivatalos neve:

OM azonosítója:

Székhelyének címe:

A gyermek által igénybevett nemzetiségi nevelés tényleges helyének címe (ha a nemzetiségi óvodai nevelés megszervezésére telephelyen történik):

..... (település neve), (év) (hó) (nap)

intézményvezető aláírása

PH

2.sz. melléklet

Dombóvári Szivárvány Óvoda és Bölcsőde

Bölcsődei Tagintézménye

7200 Dombóvár, Kórház utca 35.

**A BÖLCSŐDEI GONDOZÁS, NEVELÉS
PROGRAMJA**

2015

Tartalomjegyzék

Bevezető

1. A Bölcsődei Tagintézmény bemutatása

2. Folyamatos szakmai felkészültség módja, formái

3. A bölcsődei gondozás – nevelés alapelvei, nyújtott szolgáltatási elemek bemutatása

3.1. A családi nevelés elsődlegességének elve

3.2. A gyermeki személyiség tiszteletének elve

3.3. A gondozás és nevelés egységének alapelve

3.4. Egyéni bánásmód elve

3.5. A biztonság és stabilitás elve

3.6. Az egységes nevelő hatások elve

4. A bölcsődei gondozás, nevelés célja

5. A bölcsődei gondozás, nevelés feladatai

5.1. Az egészséges testi fejlődés elősegítése

5.2. Az érzelmi fejlődés és a szocializáció segítése

5.3. A megismerési folyamatok fejlődésének segítése

6. A gondozás

6.1. A gondozás, nevelés főbb helyzetei

6.1.1. Tisztálkodás

6.1.2. Étkezés

6.1.3. Öltözködés

6.1.4. Pihenés, levegőztetés, napoztatás

6.1.5. Pelenkázás, szobatisztaságra nevelés

6.2. Játék

6.2.1. Irodalmi nevelés

6.2.2. Anyanyelvi nevelés

6.2.3. Zenei nevelés

6.2.4. Mozgás, játékos testmozgás

6.2.5. A környezet megismerése

6.2.6. Alkotó tevékenységek

6.3. Tanulás

7. A bölcsődei élet megszervezésének elvei

7.1. Kapcsolattartás a szülőkkel

7.2. Beszoktatás (adaptáció)

7.3. „Saját kisgyermeknevelő” rendszer

7.4. Gyermekcsoportok szervezése

7.5. Napirend

8. Ünnepek, hagyományok

9. A bölcsőde kapcsolatai

10. Speciális feladatok az intézményben

10.1. A sajátos nevelési igényű gyermekek integrált gondozása, nevelése a bölcsődében

10.2. Gyermekvédelemmel kapcsolatos feladatok a bölcsődében

11. A bölcsődei dokumentumok

12. A fejlődés leggyakoribb jellemzői a bölcsődés kor végére

13. Az ellátás igénybevételének módja

14. Az igénybevevők, és személyes gondoskodást nyújtók jogainak védelmében

Melléklet

Bevezető

A Dombóvári Szivárvány Óvoda és Bölcsőde többcélú, közös igazgatású köznevelési intézmény, amely a bölcsődei gondozás, nevelés és az óvodai nevelés feladatait látja el. Az intézmény keretei között működő óvodák, és a bölcsőde között megvalósuló szakmai együttműködés biztosítja a bölcsőde–óvoda közötti zökkenőmentes átmenetet a gyerekek számára.

Az intézmény fenntartója:

Dombóvár Város Önkormányzata

7200 Dombóvár, Szabadság u. 18.

A Bölcsődei Tagintézmény Gondozási, nevelési programja a Dombóvári Szivárvány Óvoda és Bölcsőde pedagógiai programjának mellékletét képezi.

A bölcsőde személyes gondoskodást nyújtó intézmény, a gyermekjóléti alapellátás része.

A családban nevelkedő - 20 hetestől 3 éves korú - gyermekek napközbeni ellátását, szakszerű gondozását és nevelését végzi.

Ha a gyermek a 3. életévét betöltötte, a bölcsődei gondozási-nevelési év végéig maradhat még a bölcsődében, amennyiben testi vagy fejlettségi szintje alapján még nem érett az óvodai nevelésre, a 4. életévének betöltését követő augusztus 31-ig gondozható bölcsődénkben. (1997. XXXI. tv. 42§. (1).)

A bölcsődét azok a kisgyermekes vesznek igénybe, akiknek szülei valamilyen ok miatt nem tudják biztosítani a napközbeni gondozásukat. A bölcsődei felvétel folyamatos, egész évben fogadjuk az érdeklődő szülőket és gyermekeket.

Ellátandó célcsoport és terület jellemzői:

Bölcsődénk, feladat ellátási helye Dombóvár város közigazgatási területe, dombóvári lakhellyel rendelkező gyermekek vehetők fel, kiknek szülei munkaviszonyban állnak, valamilyen oknál fogva nem tudják biztosítani gyermekük napközbeni ellátását.

Városunkban is az elmúlt évek folyamatos társadalmi változásainak hatására, a családok megváltozott szociális és anyagi helyzete miatt, egyre többen igényelnek bölcsődei ellátást, térnek vissza dolgozni, válnak gyermeküket egyedül nevelő szülőkké, családfenntartókká.

**„Mi azért vagyunk, hogy segítsünk önnek boldog
és egészséges gyermeket nevelni.”**

1. BÖLCSŐDEI TAGINTÉZMÉNY BEMUTATÁSA

Bölcsődénk területileg az Újdombóvári városrészben csendes, jól megközelíthető zöld övezetben helyezkedik el.

Az épület eredetileg is bölcsődének készült, a férőhelyek száma 80 volt.

Jelenleg 60 férőhellyel rendelkezik, 5 csoportszobában.

A 15/1998 (IV. 30.) NM rendelet értelmében , meghatározásra került , az egy kisgyermekre jutó hasznos alapterület ,egy-egy bölcsődei gondozási egység 24 gyermek elhelyezésére szolgál ,mely gyermeköltözőből ,fürdőszobából és 2 csoportszobából áll.

A gyermekek gondozását és önállósodását segítő berendezési tárgyak és eszközök a gyermekek méretéhez és fejlettségéhez igazodnak.

A csoportszobák nagysága megfelel az előírt alapterületi követelménynek.

A gyermekek a korcsoportnak megfelelő napirend szerint a csoportszobákban étkeznek, játszanak, és alszanak.

Minden gondozási egységhez tartozik egy terasz, ami az udvarhoz kapcsolódik. A játszóudvarunk nagysága ideális a gyermekek mindennapi mozgásigényének kielégítésére. Udvarunkon a mozgásfejlesztő játékok mellett. két homokozót alakítottunk ki, amely szinte minden évszakban kellemes időtöltést szerez a gyermekeknek.

Nyári időszakban a nagy lombos fák hús árnyékot adnak, a pancsolók pedig vidám fürdési lehetőséget biztosítanak.

A bölcsőde konyhája ellátja a bölcsődés gyermekeket és az intézmény dolgozóit. A konyha a HACCP követelményeinek megfelelően működik. Intézményünk különös figyelmet fordít a gyermekek étkeztetésére. Az ételmezésvezető a gyermekek életkorának figyelembevételével állítja össze a napi tápanyagmennyiséget és az étlapot, melyet a bölcsőde háziórvosa is ellenőriz. Törekszünk a változatos és idényszerű táplálékok előállítására. Gyümölcsöt minden nap kapnak a gyerekek. Intézményünkben lehetőség van arra, hogy fogadjuk a táplálékallergiában szenvedő illetve diétázó gyermekeket is.

A bölcsődei ellátás szakmai létszám minimum követelményeit a 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet 1. sz. melléklete tartalmazza.

Bölcsődénkben öt csoport működik, ennek megfelelően 12 kisgyermeknevelő látja el a gyermekek nevelését, gondozását.

Kisgyermeknevelőkkel szembeni elvárás a, megfelelő szakképzettség, önképzés, türelem, empátia, a gyermekek egyéni és életkori sajátosságainak ismerete, következetes, példamutató magatartás,a kisgyermek tiszteletben tartása.

2. FOLYAMATOS SZAKMAI FELKÉSZÜLTSG MÓDJA, FORMÁI

A kisgyermeknevelők szakmai felkészültségét önképzéssel, folyóiratok olvasásával,internet hozzáférési lehetőséggel, belső továbbképzések , továbbképzésen szerzett új ismeretanyagok átadásával tartjuk fenn.

A 9/2000 (VIII.4) SZCSM rendelet írja elő, a személyes gondoskodást végző személyek továbbképzéséről szóló kötelezettséget, azok számára, akik munkaviszonyban állnak, megfelelő szakképesítéssel rendelkeznek , a képesítési előírásoknak megfelelően. A továbbképzési időszak

időtartama 5 év. A továbbképzésre kötelezettnek ez időtartam alatt felsőfokú képesítéssel rendelkező kisgyermeknevelőnek 80 pontot, egyéb szakképesítéssel rendelkező kisgyermeknevelőnek 60 pontot kell szereznie.

Továbbképzéssel kapcsolatos feladatok a munkáltató részéről:

Megfelelő jogszabályok ismeretében, gondoskodik:

- a működési nyilvántartásba vételről,
- változások bejelentéséről, törlésről, szüneteltetéséről
- dolgozók tájékoztatásáról
- továbbképzési terv készítéséről
- normatív felhasználásáról
- a továbbképzésen résztvevők helyettesítéséről

A továbbképzési terv meghatározó elemeit a 9/2008 (VIII.4) SZCSM rendelet írja elő, melyet az intézményvezető készít el.

3. A BÖLCSŐDEI GONDOZÁS - NEVELÉS ALAPELVEI, NYÚJTOTT SZOLGÁLTATÁSI ELEMELK BEMUTATÁSA

Gondozás azoknak a tevékenységeknek az összessége, melyekkel a gondozónő a csecsemő-és gyermek testi szükségleteit kielégíti. A nevelés a gyermek szellemi, érzelmi fejlesztését, magatartásának alakítását, személyiségfejlesztését jelenti, valamilyen cél elérésére irányuló, tervszerű tevékenység.

3.1.A családi nevelés elsődlegességének elve

A kisgyermek nevelésének elsődleges színtere a család. A gyermek nevelése a szülő joga és kötelessége. A család értékeinek, szokásainak tiszteletben tartása mellett, kapcsolódhat be a bölcsőde a kisgyermek nevelésébe. A bölcsőde a szülőt megerősíti szerepében, lehetőségeihez mérten törekszik a családi nevelésben fellépő hiányosságok pótlására, korrigálására.

Fontos a szülők számára lehetőséget biztosítani, hogy bekapcsolódhassanak a bölcsőde életébe.

3.2.A gyermeki személyiség tiszteletének elve

A gyermeket, mint fejlődő személyiséget különleges védelem illeti meg. A bölcsődei nevelés-gondozás a gyermek személyiségének kibontakoztatására, az emberi jogok, és alapvető szabadságjogok tiszteletben tartására kell irányulnia. Különös tekintettel arra, hogy a bölcsődés korú gyermek nagy kiszolgáltatottságnak van ki téve, korából adódóan, elengedhetetlen a biztonságos, harmonikus, egészséges környezet, példamutató, nevelői magatartás. A kisgyermeknek lehetősége legyen fejlődni, felnőni, ezért elismerésben részesülni.

3.3.A gondozás és nevelés egységének alapelve

A gondozás és nevelés elválaszthatatlan egységet alkotnak. A nevelés tágabb, a gondozás szűkebb fogalom: a gondozás minden helyzetében nevelés folyik, a nevelés helyzetei, lehetőségei azonban nem korlátozódnak a gondozási helyzetekre.

3.4.Egyéni bánásmód elve

A gondozónő meleg, szeretetteljes odafordulással, a gyermek életkori- és egyéni sajátosságait, fejlettségét, pillanatnyi fizikai és pszichés állapotát, hangulatát figyelembe véve segíti a gyermek

fejlődését. Fontos, hogy a kisgyermek mindig érezze a felnőtt gondoskodó magatartását, elfogadását, még ha lassabb ütemben is fejlődik az átlagosan ismerttől, magatartása, viselkedése különbözik a megszokott normáktól, nehezen kezelhető.

A kisgyermeknevelő elfogadja, tiszteletben tartja a gyermekek vallási, nemzetiségi, kulturális hovatartozásait és lehetősége szerint segíti őt.

3.5.A biztonság és stabilitás elve

A gyermek személyi – és tárgyi környezetének állandósága („saját” gondozónő – rendszer, csoport – és helyállandóság) növeli az érzelmi biztonságot, alapul szolgál a biztonsághoz, a jó szokások kialakulásához. A folyamatos napirend, az ismétlődés stabilitást, tájékozódási lehetőséget, kiszámíthatóságot eredményez a napi események sorában, növeli a gyermek biztonságérzetét. A gyermek új helyzetekhez való fokozatos hozzászoktatása segíti alkalmazkodását, a változások elfogadását, az új megismerését, a szokások kialakulását.

A biztonság nyújtása természetesen magába foglalja a pszichikai és fizikai erőszak minden formájától való védelmet is.

3.6.Az aktivitás és az önállósodás elve

Törekszünk a biztonságos és tevékenységre motiváló környezet megteremtésére, a próbálkozásokhoz elegendő idő biztosítására, a gyermek ösztönzésére.

A kisgyermek meghallgatására, megnyilvánulásainak figyelembe vételére, a számára megfelelő döntés lehetőségének biztosítására, elismerő, támogató, magatartásra, az igényekhez igazodó segítésére.

A gyermek felé irányuló szeretet, az elfogadás és empátia, fokozzák az aktivitást és az önállóság iránti vágyat.

A nevelés alapja, a pozitív megnyilvánulások támogatása, megerősítése, elismerése.

3.7.Az egységes nevelő hatások elve

A gyermekekkel foglalkozó gondozónők – a közöttük lévő személyiségbeli különbözőségek tiszteletben tartásával egyetértően a gyermekek elfogadásában, öntevékenységének biztosításában.

Az alapvető erkölcsi normákat egyeztetik, nézeteiket, nevelői gyakorlatukat egymáshoz közelítik.

4. A BÖLCSŐDEI GONDOZÁS, NEVELÉS CÉLJA

A bölcsődés korú gyermek napközbeni ellátása keretében testi, lelki szociális jóllétének megteremtésével, biztonsággal feltétel nélküli szeretettel, elfogadással, kompetenciájának figyelembevételével, tapasztalatszerzésre lehetőségek, viselkedésminták nyújtásával elősegíteni harmonikus fejlődését. A hátrányos helyzetű, gyermekek esetében, a hátrányok és következményeik enyhítése, szükség esetén más szervezetek, szakemberek bevonásával. A sajátos nevelési igényű gyermekeknél, minél korábbi életkorban elkezdve a gondozásba ágyazott fejlesztést, ezek által elősegítve a társadalomba való beilleszkedést.

Az első évek nevelő munkájának alapozó feladata van. A megalapozás szempontjából legnagyobb jelentősége a világ megismerésének, és az érzelmi kötődések kialakulásának van.

5.A BÖLCSŐDEI GONDOZÁS, NEVELÉS FELADATAI

A bölcsődei gondozás-nevelés feladata a gyermek testi – és pszichés szükségleteinek kielégítése, a fejlődés elősegítése.

5.1. Az egészséges testi fejlődés elősegítése:

- A harmonikus testi fejlődéshez szükséges egészséges és biztonságos környezet megteremtése; a fejlődés támogatása
- A primer szükségletek egyéni igény szerinti kielégítése;
- Egészségvédelem, egészségnevelés, a környezethez való alkalmazkodás és az alapvető kultúrhygiénés szokások kialakításának segítése.

5.2. Az érzelmi fejlődés és a szocializáció segítése

- Derűs légkör biztosítása, a bölcsődébe kerüléssel járó nehézségek lehetőség szerinti megelőzése, illetve csökkentése, a gyermekek segítése az átélt nehézségek feldolgozásában.
- A gondozónő – gyermek között szeretetteljes, érzelmi biztonságot jelentő kapcsolat kialakulásának segítése.
- Az egyéni szükségletek kielégítése a csoportban élés helyzetében.
- Az én tudat egészséges fejlődésének segítése.
- A társas kapcsolatok alakulásának, az együttélés szabályai elfogadásának, a másik iránti nyitottság, empátia és tolerancia fejlődésének segítése.
- Megteremteni a lehetőséget a gondozónővel és/vagy a társakkal közös élmények szerzésére.

5.3. A megismerési folyamatok fejlődésének segítése

- A gyermek életkorának, érdeklődésének megfelelő tevékenységek lehetőségének biztosítása.
- Önálló aktivitás és kreativitás támogatása.
- Ismeretnyújtás tapasztalatszerzéssel,
- A gyermek tevékenységének támogató bátorító odafigyeléssel kísérése, megerősítése.
- A gyermek igényeihez igazodó közös tevékenység során élmények, viselkedési és helyzetmegoldási minták nyújtása

6. A GONDOZÁS

A gondozás bensőséges interakciós helyzet a gyermek és gondozónő között, melynek elsődleges célja a gyermek testi szükségleteinek kielégítése. Az egyes gondozási tevékenységek során, különböző gondozási módszereket alkalmazunk. A személyre szóló gondozás helyes módszerének kiválasztásánál a gondozónőnek ismerni kell a gyermek egyéni és életkori sajátosságait, egyéni szükségleteit, fejlettségi szintjét. A kompetencia kialakulásának feltétele, hogy már a csecsemő is részt vehessen aktívan a gondozási helyzetekben, próbálkozásait a felnőtt dicsérje, támogassa, biztassa. Lényeges a megfelelő idő biztosítása, mivel igen hosszú időt, gyakorlást vesz igénybe egy mozzanat elsajátítása, megtanulása. A kommunikáció érzelmi töltése, a gondozónő gyermek számára adott jelzései, kihatnak a gyermek személyiségének fejlődésére. A gondozás befolyásolja a szokások kialakítását és az önállósodást.

A gondozónő munkájának nagy részét a gondozási műveletek töltik ki. A gondozás része a nevelőmunkának, ha nem megfelelő, gátolja a személyiség alakulását.

A csecsemőt és kisgyermeket a családban egy személy, az édesanya gondozza, intézményben ezt több személy végzi. Ahhoz, hogy itt is biztosítva legyen a gyermek optimális pszichoszomatikus fejlődése, a gondozás alapkövetelményeinek betartása elengedhetetlen követelmény.

6.1. A gondozás, nevelés főbb helyzetei

A nevelés-gondozás helyzeteinek célja, hogy a gyermek testi-lelki harmóniáját, melyhez tartozik a személyi-tárgyi környezettel való harmónia is, lehetőséget nyújtson a gyermek számára, hogy

pillanatnyi pszichés állapotának megfelelően ismerkedhessen környezetével, hogy közben viselkedési mintát és segítséget kapjon optimális fejlődéséhez, szocializációjához. A bölcsődei élet motiváló, tapasztalatokat nyújtó, megismerési, tanulási folyamatokat biztosító, élményekben gazdag, társas közegben történő interakcióra ösztönző legyen. Életkoruknak és egyéni fejlettségüknek megfelelően vegyenek részt a tevékenységekben, azok kiválasztásában, alakításában. A gondozás (öltözködés, tisztába tevés, kézmosás, étkezés) és a játék a bölcsődei élet egyenrangúan fontos helyzetei, melyekben lényeges a gyermek szabad aktivitás iránti igényének és kompetencia érzésének erősítése.

6.1.1. Tisztálkodás

Minden gondozási művelet kapcsán arra kell törekedni, hogy az a gyermeknek kellemes élmény legyen. A higiénés műveletek elsajátításában nagy szerepe van az utánzásnak, a felnőtt példamutatásának, az életkornak megfelelő életritmus, a jó napirend kialakítása az egészséges testi és szellemi fejlődés feltétele. A személyi tisztaság szokássá alakítása feladata a bölcsődei tisztálkodásnak. Igénnyé kell, hogy alakuljon a gyermekekben a mosakodás, fésülködés, fogmosás tevékenysége. A gondozónők megtanítják a fogkefe fogására, a fogkrém felhelyezésére és a száj öblítésére a kisgyermeket, ide tartozik a megfelelő haj és körömápolás, valamint a helyes orrfúvás.

A kéz-arcmosás minden étkezés előtt és után, illetve szükség szerint történik.

A WC használat, illetve pelenkázás is a gyermek igényei szerint valósul meg.

6.1.2. Étkezés

A gyermekek egészséges ételmezése a jövőjük alakulásának egyik kulcsfontosságú tényezője. A gyermekkorban kialakult táplálkozási szokások nehezen befolyásolható mintaként rögzülnek, és egész életre szóló ízlésformáló szerepük van.

Tehát a gyermekkel kapcsolatban levő szakembereknek, gondozónőknek, óriási a szerepük az életmódi szokások alakításában.

A táplálásnak, étkezésnek nemcsak a gyermek testi fejlődésében van szerepe, hanem az érzelmi élet, a szociális kapcsolatok alakulásában is.

A gondozónő feladatai a csecsemő és kisgyermek táplálásával kapcsolatban:

- kellemes, nyugodt légkör kialakítása
- megszerettetni a különböző ízű, sűrűségű, a korának megfelelő ételeket
- megtanítani az önálló étkezésre
- helyes szokásokat kialakítani

Bölcsődénkben a napi étkezések a jól szervezett folyamatos napirend szerint történnek.

Amíg a gyermekek nem esznek egyedül vagy együtt, fontos egy megfelelő etetési sorrend kialakítása. Az életkori sajátosságok figyelembe vételével először a csecsemők étkeznek (ölbén evés- ivás).

A csecsemőket a gondozónő mindig állandó, meghatározott sorrendben gondozza. Egy-egy csecsemő egyszeri felvételekor több gondozási műveletet végez egymás után. (pl. tisztázás, mosdatás, etetés, öltöztetés és levegőre történő fektetés).

A kanál önálló használatával a gyermekek többsége 1,5 éves kora körül kezd szívesen próbálkozni.

Ilyenkor úgynevezett „kétkanalas” módszert alkalmazunk. A gondozónő a gyermekkel szemben ülve eteti, és neki is ad egy kanalat, hogy próbálkozhasson. Fontos az előke használat is a gyermek ruhájának védelme érdekében, hiszen az elején még sok étel megy mellé. Amikor már egyre

ügyesebben eszik, az előkéje is egyre tisztább marad. Körülbelül 2,5 év körül olyan tisztán tud enni, hogy nincs szüksége előkére.

A 2-2 és fél éves gyermekek már ügyesen terítenek maguknak. Mindenkinek megszokott, saját helye van az asztalnál. Minden gondozónó a „saját” gyermekeinek étkezésénél felügyel.

Amelyik kisgyermek elfárad az étkezésben, gondozónője segítséget nyújt számára.

Törekszünk a gyermekek egészséges táplálására (sok főzelékféle, friss gyümölcs, rostos gyümölcsle adása).

Az ételek elkészítésénél figyelembe vesszük a szülők kéréseit. Ha a gyermek vallása miatt nem ehet sertés – vagy marhahúst, más ételt fog kapni.

Étkezések menete:

- reggeli
- tízórai
- ebéd
- uzsonna

A szülők a hirdetőre kifüggesztett étlap alapján tájékozódhatnak az aznapi étrendről.

6.1.3.Öltözködés

A gyermek öltöztetését mindig igényeinek, fejlettségének megfelelően végezzük.

Öltöztetés közben lehetőség nyílik a gyermek nevelésére, a helyes öltöztetés örömforrás a gyermeknek. Öltözködés közben ismerete nyújtunk, higiénés és esztétikai érzékét is fejlesszük. Öltözködés terén a gyermekek a teljes önállóságot még 3 éves korra sem érik el. A befejező, eligazító műveletben még segítséget igényelnek.

Fontos dolog, hogy a gyermekekre mindig fejlettségének megfelelő ruhadarabot adjunk.

Tapasztalatunk szerint a 2 éves gyermekek már a vetkőzéssel önállóan próbálkoznak. A 2,5 – 3 évesek pedig már próbálkoznak az öltözködéssel és gombolással is.

A gondozónók elegendő időt biztosítanak a gyermekek próbálkozásaira.

6.1.4.Pihenés, levegőztetés, napoztatás

A gyermekek zavartalan fejlődésének alapfeltétel az, életkorának megfelelő pihenés, alvás idő.

Az életkor növekedésével fokozatosan csökken az alvásigény.

Gyermekeinknek biztosítjuk az elegendő és nyugodt alvás tárgyi, személyi és nevelési feltételeit.

Alkalmazkodunk a gyermekek egyéni alvási szokásaihoz. Pl. cumi, cumisüveg, megszokott kendő, kedvenc maci, stb. használata.

A gondozónók mindig a gyermekek mellett maradnak, a síró gyermeket megnyugtadják.

Az egészséges csecsemő és kisgyermek számára a szabad levegőn való tartózkodás éppen olyan fontos, mint a megfelelő táplálék.

A levegőztetés fontos szervezési feladat.

A csecsemőket életritmusuk figyelembe vételével a szabad levegőn altatjuk. Ehhez megfelelő tárgyi feltételek szükségesek: kiságy, megfelelő ágynemű, ruhanemű.

Nyáron a nap nagy részét a játszóudvaron töltik a gyerekek. A napsugarak jótékonyan hatnak a gyermekek egészségére (D vitamin kialakulása, gyulladás gátló, immunrendszer erősítő hatás).

A veszélyes ultraibolya sugarak ellen magas faktorszámú napozókrémeket kérünk a szülőktől.

A nagy melegben, pancsolókban frissülnek fel a gyerekek. A csecsemőket szűrt fényben napoztatjuk.

6.1.5. Pelenkázás, szobatisztaságra nevelés

A pelenkázást mindig a napirendet figyelembe véve végezzük, kivéve szükség esetén. A csecsemőt és kisgyermeket mindig a korának, fejlettségi szintjének megfelelően, helyes módon pelenkázunk, hogy napközbeni mozgását tevékenységét ne gátoljuk.

A szobatisztaság komoly lépés a kisgyermek szociális fejlődésében. Az első olyan elhatározás, amely során kényelmetlenséget vállal annak érdekében, hogy a felnőttek rendjébe beilleszkedjék.

Az elhatározás alapja, hogy olyan akar lenni, mint a felnőttek. Az ehhez szükséges elhatározásra kb. 2 éves kora körül érik meg, ha a pszichés és szomatikus feltételek kialakultak. A szobatisztává válás folyamata gyermekeként eltérő, egyik napról a másikra vagy sikerek és kudarcok váltogatásával, fokozatosan alakul ki. Fontos, hogy a felnőtt ebben is kezdettől fogva támogassa, együttműködjön vele.

Bölcsődénkben vegyes csoportok vannak, minden csoportban van pelenkás és szobatiszta gyermek.

A napi pelenkázások üteme rendszeresen történik, (illetve szükség szerint) a napirend része.

A gondozónők a 2 éves gyermeknek is felkínálják a bilit, a kisgyermek eldöntheti, hogy rá akar-e ülni, vagy sem. A nagyobb gyermekek választhatnak a WC vagy a bili között.

A pelenkázáshoz szükséges dolgokat (pelenka, popsi törölő, kenőcs) a szülők hozzák gyermekeik számára.

6.2. Játék

A játék a kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb örömszerző tevékenysége, így a bölcsődei nevelés leghatékonyabb eszköze is, amely segíti a gyermekeket a világ megismerésében és elfogadásban, elősegíti a testi, érzelmi és szociális fejlődésüket.

A gondozónő a játék feltételeinek biztosításával, nevelői magatartásával támogatja az elmélyült, nyugodt játéktevékenységet. A gyermek igényeitől, helyzetétől függően, kezdeményez vállal szerepet a játékban. A játék örömforrás, önként, szabadon végzett tevékenység, mintát nyújt, elősegíti a társas kapcsolatok fejlődését a szocializációt. A csoportszobát úgy rendeztük be, hogy a lehető legcélszerűbben szolgálja a játszás és tanulás folyamatát. Olyan játszósarkokat alakítottunk ki, melyek jól elkülönülnek egymástól, biztosítják az egyéni ill. kis csoportos játszási lehetőségek különböző formáit. Pl.: babasarak, építősarak, fodrászsarak, konyha, alkotósarak, puha sarak. Kiemelten fontos feladat a játékkészlet összeállításának pedagógiai szempontjainak a figyelembevétele.

6.2.1. Irodalmi nevelés

Vers, mese

A vers, mese nagy hatással van a kisgyermek érzelmi-, értelmi- (ezen belül beszéd, gondolkodás, emlékezet és képzelet) és szociális fejlődésére. A versnek elsősorban a ritmusa, a mesének pedig a tartalma hat az érzelmeken keresztül a személyiségre. A verselés, mesélés, képeskönyv-nézegetés bensőséges kommunikációs helyzet, felkelti figyelmét, megjegyzi a képekhez tartozó szöveget, felismeri az ábrát. A kisgyermek számára alapvető érzelmi biztonság egyszerre feltétel és eredmény. A rövid kitalált történetek a gyermekekről, csoportról, mindennapi eseményekről, állatokról, növényekről. A gyermek olyan tapasztalatokra, ismeretekre tesz szert, amelyeknek megszerzésére más helyzetekben nincs lehetősége. Fejődik emberismerete, a főhőssel való azonosulás fejleszti empátiáját, gazdagodik szókincse.

A mese éppúgy, mint a játék örömforrás, feszültségoldás. A mesére a gyermekek önkéntelenül odafigyelnek.

A mese közel hozza a gyerekeket és a felnőtteket, hiszen meséléskor odabújnak, odaülnek szorosan a gondozónő mellé, és érzelmi biztonságban érzik magukat. A versek, szoros részei a bölcsődei élet minden mozzanatának. Ez az irodalmi nevelés szorosan összefonódik az anyanyelvi, a zenei neveléssel, az énekléssel és a mozgásos játékokkal.

6.2.2. Anyanyelvi nevelés

Beszéd

A beszéd a kommunikáció egyik fajtája, és az emberi kapcsolatok fő eszköze.

A kisgyermek életében a szavak megértésénél nagy jelentősége van a szituációknak.

A beszéd a gondozónő munkájának egyik legfontosabb része. Nagyon fontos, hogy tisztán, jól érthetően beszéljen a gyermekekkel, minden kérdésükre adjon választ.

A versek, mondókák, énekek nagyban hozzájárulnak a gyermekek beszédfejlődésének alakulásához.

Bölcsődénkben nem támasztunk elvárásokat a gyermekekkel szemben sem az evés, sem a szobatisztaság, sem a beszéd tekintetében.

Gondozónőink tisztában vannak azzal, hogy mindenki a saját ritmusában fejlődik, ezért senkit nem hasonlítunk a másikhoz.

6.2.3. Zenei nevelés

Ének, mondóka

A bölcsődében sokrétű zenei élmény átélésére, tapasztalatszerzésre van lehetőség, a gondozónő kellemes ének- és beszédhangja, spontán dúdolgatása, ritmusos szövegmondása, a közös éneklés. A gyermek életkori sajátosságaihoz, egyéni fejlettségéhez, érzelmi, hangulati állapotához igazodó, felelősséggel kiválasztott és alkalmazott játékos mondókák, gyermekdalok, népdalok és értékes zeneművek felkeltik a kisgyermek érdeklődését, formálják esztétikai érzékenységét, zenei ízlését, segítik a hagyományok megismerését és továbbélését. A személyes kapcsolatban, játékhelyzetekben átélt mondókázás, éneklés, zenehallgatás pozitív érzelmeket keltenek, örömet, érzelmi biztonságot adnak a kisgyermeknek.

Az ének, mondóka felkeltik a gyermek zenei érdeklődését, érzelmeit gazdagítja. Fejleszti figyelmét, koncentrációját, beszédfejlődését szép kiejtését, szavak megértését, ritmusérzékét, összerendezett mozgásra ösztönöz.

Az éneklés, a dalos játékok jótékony hatásúak minden korcsoportú kisgyermek számára, felszabadítják gátlásaikat, feloldják félelmeiket.

Az éneklést, dalos játékokat beépítjük a napi munkarendbe. A gyermekek nagy örömmel ismétlik a ringató, érintgető, tapsoltató, és simogató, rímelő mondókákat.

6.2.4. Mozgás, játékos testmozgás

A mozgás alapvető életszükséglet, elengedhetetlen feltétele a szervezet harmonikus működésének.

A mozgás, a gyermek belső készítésén, saját kezdeményezésén alapul. Az egészséges gyermek örömmel gyakorolja a mozgást. Fontos feladatunk, hogy megteremtjük azokat a személyi, tárgyi, szervezési és nevelési feltételeket a megfelelő napirendet, melynek segítségével a gyermek szabadon mozoghat, miközben biztonságban érzi magát, elegendő időt kapjon a mozgásra, a különféle mozgásformák gyakorlására, újak elsajátítására, megfelelően fejlődjön

mozgáskoordinációja . Fontos szempont, hogy a környezet balesetmentes legyen, a veszélyforrásokat kiküszöböljük. A játékeszközök felkeltsék aktivitását, érdeklődését fenntartsák. Csecsemőknek olyan játszóhelyet kell biztosítani, amely védett, de elegendő hely áll rendelkezésre, pl.: hempergő, elkerített szobasarok.

A sokrétű csoportszobai játékok a finommotorikát és a nagymozgásokat is fejlesztik. A szobában is szükségesek nagy mozgásos játékok.

Tornaszobánkban, rossz idő esetén is ki tudjuk elégíteni a gyermekek mindennapi mozgásigényét. Az udvari játék keretében gyakoroljuk a futást, járást, csúszdázást, labdázást. Az udvari kis házakban örömmel bújócskáznak, fogócskáznak. Ügyesen ugranak, egyensúlyoznak.

Szívesen bicikliznek és motoroznak, bejárják a bölcsőde egész udvarát.

6.2.5.A környezet megismerése

Bölcsődénkben a gyermekek környezeti nevelését saját tapasztalataikra építjük.

A természeti jelenségek megfigyelése is érdekes tapasztalatot jelenthet

Séták alkalmával beszélgetünk az évszakok változásáról (tavasz, nyár, ősz, tél). Ilyenkor jó alkalom nyílik a közlekedés megfigyelésére is. A bölcsődés gyermeket a természetből elsősorban az állatok érdeklik, érdeklődve figyelik azokat, utánozzák hangjukat, mozgásukat, testi közelségbe is szívesen kerülnek velük, pl. bátran megfognak férgeket, rovarokat (az azoktól való utálkozás már felnőttől tanult viselkedés).

Udvarunkon megfigyeljük a madarak, bogarak, csigák, méhek életét. Terményeket, virágokat, növényeket gyűjtünk. A föld,fű a száraz és vizes homok tapintása, markolászása, a kavicsok gyűjtögetése lehetőséget ad a környezet megismerésére.

Az így megszerzett ismeretekre lehet alapozni a későbbi környezeti nevelést.

Beszélgetünk az időjárás – öltözködés kapcsolatáról. 2,5 – 3 éves gyermekek már a színeket is ismerik.

Örömmel mesélnek családjukról, testvéreikről, az otthon történt dolgokról.

6.2.6. Alkotó tevékenységek

Vizuális nevelés, rajzolás, festés, mintázás

A rajzolás (firkálás), festés, mintázás, gyurmázás fontos eszközei a gyermek személyiség fejlődésének. A gyermekek számára biztosítjuk az alkotó tevékenység feltételeit, figyelembe vesszük fejlettségi szintjét. A gondozónő mintát ad, megmutatja a különböző technikákat, elismeréssel, megbecsüléssel, megőrzéssel segíti a tevékenység iránti érdeklődés fenntartását, személyiségfejlődésre gyakorolt hatását.

Kezdeményezése az aktualitásokon alapul, évszakok, ünnepek.

Rajzolás:

A rajzfejlődés a játékban történő tevékenységek során alakul. Minden gyerek szeret rajzolni, erősíti alkotási vágyukat, kreativitásukat, képzeletvilágukat.

A bölcsődés korú gyermekek firkákat, szabálytalan köröket, „madárfészket”, vonalakat készítenek.

A rajzolás, festés nagy öröm számukra, szinte naponta kapnak színes ceruzát, zsírkrétát.

Gyurmázás:

Ügyesen gyúrják, sodorják, nyújtják a gyurmát. A 2,5 – 3 éves gyermekek már kígyót, csigát, kis golyókat is képesek készíteni. Az alkotás során a gyermekek észreveszik a tárgyak hasonló és különböző jellemzőit, a dolgok és jelenségek közötti összefüggéseket.

Gyurmázás közben sokat beszélnek, az alkotás, közlési vágyat ébreszt a gyermekekben, beszélő kedvük fokozódik, amely ösztönzően hat a kommunikációs fejlődésre is.

6.3. Tanulás

A kisgyermek számára a gondozás és nevelés helyzetei, színterei a tanulásnak. Észrevétlenül épül be és használja a kisgyermek a mindennapi cselekvéssorok végzése, tapasztalatok szerzése, ismeretek elsajátítása közben.

Ezek együttesen idéznek elő tartós változást a kisgyermek viselkedésében, gondolkodásában.

7. A BÖLCSŐDEI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI

7.1. Kapcsolattartás a szülőkkel

A bölcsődei nevelés-gondozás a családi neveléssel együtt, azt kiegészítve szolgálja a gyermek fejlődését. A családi és a bölcsődei nevelés-gondozás összhangja, a szülők és a gondozónők közötti partneri kapcsolat kialakítása elengedhetetlen feltétele a gyermekek harmonikus fejlődésének. A szülő ismeri legjobban a gyermekét, így közvetíteni tudja szokásait, igényeit, szükségleteit, nagymértékben segítve ezzel a gondozónőt a gyermek ismeretén alapuló differenciált, egyéni bánásmód kialakításában. A gondozónő pedig, mint szakember, szaktudásával, tapasztalataival tudja segíteni a szülőt gyermeke nevelésében.

A szülők és a bölcsőde folyamatosan, kölcsönösen tájékoztatják egymást a gyermek fejlődéséről; ez alapvető fontosságú a személyre szóló bölcsődei nevelés-gondozás kialakításában, és a családokat is segíti a gyermek nevelésében.

Kapcsolattartás formái:

- Szülővel történő beszoktatás
- Szülői értekezletek
 - Fogadó óra
 - Napi beszélgetések érkezéskor, hazamenetelkor
 - Időpont egyeztetés után személyes beszélgetés
 - Üzenő füzet
 - Hirdetőtábla
 - Közös rendezvények

A szülő igénye szerint megfigyelési lehetőséget biztosítunk a csoportszobában.

7.2. Beszoktatás (adaptáció)

Bölcsődénkben a szülővel történő fokozatos beszoktatás módszerével szoktatjuk a gyermekeket a bölcsődei közösségbe.

A fokozatos beszoktatás módszere jelentősen megkönnyíti a kisgyermek beilleszkedését a bölcsődei közösségbe, és csökkenti az adaptáció során fellépő negatív jelenségeket.

A szülővel történő fokozatos beszoktatás nemcsak a gyermek számára jelent előnyt, hanem hatással van a család és a bölcsőde kapcsolatának alakulására is.

Megváltoztatja a formális együttműködést azáltal, hogy lehetőséget nyújt a család, és a bölcsőde gondozási, nevelési módszereinek összehasonlítására, a közös célok együttes megvalósítására.

A beszoktatás menete:

Célszerű, ha a beszoktatás 2 hétig tart, de esetenként ez a gyermek viselkedésétől függően növelhető, illetve csökkenthető.

A beszoktatás az első héten a szülővel történik, a második héten már a szülő állandó jelenléte nélkül, de rövidebb és fokozatosan emelt idővel.

A gondozónők a gyermek együttműködésétől függően, már az első napokban próbálkoznak a kapcsolat kialakításával, kísérletet tesznek egy-egy gondozási részművelet elvégzésére is a szülő jelenlétében (pl. kínálás, cipő bekötése, orrtörölés, stb.)

A beszoktatás harmadik – negyedik napjától szükséges, hogy a gondozónő a szülő jelenlétében fokozatosan átvegye a gyermek gondozását. A kapcsolatot úgy kell kialakítani, hogy a játékidőben az anya illetve a szülő rövidebb hosszabb ideig egyedül hagyja a gyermeket.

A gyermek iránti figyelem, szeretetteljes odafordulás, a szülőben megerősíti a gondozónő iránti bizalmat.

A bölcsődében tapasztalt nevelői légkör, a gondozónő szakmai tudása, a szülővel szemben tanúsított magatartása, tekintélyének elfogadását, a bölcsődei munka elismerését és értékelését eredményezi.

7.3. „Saját kisgyermeknevelő” rendszer

A „Saját kisgyermeknevelő” rendszer a személyi állandóság elvén nyugszik a bölcsődei csoportban.

A csoport gyermekeinek egy része (5 –6 gyermek) tartozik egy gondozónőhöz. A gondozás – nevelés mellett ő kíséri figyelemmel a gyermek fejlődését, vezeti a feljegyzéseket, törzslapját, ő tartja számon az újabb fejlődési állomásokat.

A „Saját kisgyermeknevelő” szoktatja be a gyermeket a bölcsődébe és a bölcsődébe járás egész időtartama alatt ő a gondozónője.

A „Saját kisgyermeknevelő” rendszerben több figyelem jut minden gyermekre, számon lehet tartani a gyermekek egyéni igényeit, problémáit, szokásait.

Elsősorban a „Saját kisgyermeknevelő” segíti őket a bölcsődei élet során adódó nehézségeken.

7.4. Gyermekcsoportok szervezése

A bölcsődei gyermekcsoportok létszámát jogszabály, 15/1998(IV.30.) NM rendelet határozza meg.

A bölcsődei gyermekcsoport létszáma 12 fő lehet, (ez főleg csecsemő csoportoknál lényeges).

A magasabb létszám szakmailag nem fogadható el. Nem csupán ellátási problémát jelent a gondozónőnek, hanem nagyobb a zaj a csoportban, valószínűsíthetően több a konfliktus, megterhelőbb az alkalmazkodás a gyermekek számára, kevesebb a lehetőség az egyéni bánásmódra. Egy gondozónő max. 6 „saját” gyermeket láthat el.

A sajátos nevelési igényű gyermek bölcsődei csoportban (speciális csoport vagy integrált/inkluzív) történő gondozása-nevelése, fejlesztése 2 egészséges gyermek ellátásához szükséges feltételrendszer biztosításával oldható meg. A gyermek a bölcsődébe járás teljes időtartama alatt ugyanabba a gyermekcsoportba jár. Életkor szerint lehet homogén és vegyes csoport.

7.5. Napirend

A bölcsődei munka alapfeltétele a jól kialakított, folyamatos napirend.

A napirend állandósága a gyermek számára nemcsak a fizikai szükségletek szempontjából nélkülözhetetlen. Napirenden belül az egyes gyermek igényeit úgy kell kielégíteni, hogy a csoport életében is rendszer legyen, a gyermekek tájékozódást kapjanak a várható eseményekről, felesleges várakozási idő nélkül.

A napirend megkönnyíti a gyermek tájékozódását, lehetővé teszi számára a gondozási műveletek „előrelátását”, ezáltal tehát elősegíti a gyermek alkalmazkodását, fokozza biztonságérzetét.

A folyamatos napirend kialakításának általános elvei:

- A gyermekközösség napirendjében úgy kell a közösség szükségleteit és igényeit kielégíteni, hogy közben az egyes gyermek szükségleteit és igényeit is figyelembe vesszük.
- A gyermek bölcsődei napirendjének kialakításánál az otthoni körülményekkel, eseményekkel mindenkor számolnunk kell.
- A gyermek szükségletei és igényei együtt változnak életkorával, fejlődésével, így a szükségletek, igények kielégítési módjának is az életkornak megfelelően változnia kell. Ennek megfelelően külön elvek szerint kell kialakítani a csecsemőcsoport, a típegőcsoport valamint a nagycsoport napirendjét.
- A csoportok napirendje az évszakok változásával is módosul (tavasztól folyamatosan nő a levegőn való tartózkodás ideje, télen a levegőttest hosszabb előkészítés előzi meg). Ezért szükséges a napirend állandó, folyamatos rugalmas változtatása.

NAPIREND

06 ⁰⁰ – 07 ⁴⁵	Folyamatos érkezés, szabad játék a csoportszobában
07 ⁴⁵ – 08 ⁰⁰	Kézmosás, törülközés
08 ⁰⁰ – 08 ³⁰	Reggeli
08 ³⁰ - 11 ¹⁵	Szabad játék a csoportszobában illetve az udvaron
10 ⁰⁰	Tízórai (rostos gyümölcsital)
11 ¹⁵ - 11 ³⁰	Vetkőzés, kézmosás, törülközés
11 ³⁰ - 12 ⁰⁰	Ebéd
12 ⁰⁰ - 14 ³⁰	Alvás
14 ³⁰ - 15 ⁰⁰	Fürdőszobai tevékenység
15 ⁰⁰ – 15 ³⁰	Uzsonna
15 ³⁰ – 17 ⁰⁰	Szabad játéktevékenység a csoportszobában (tavasztól őszig az udvaron, ha az időjárás engedi)

Napirenden belül szükség szerint pelenkázás, WC használat, kézmosás.

8. ÜNNEPEK, HAGYOMÁNYOK

Ünnepeink:

- Születésnap: csoporton belül, az ünnepelt gyermek születésnapja körül zajlik. Az ünnepelt apró, a gondozónők által készített ajándékot, léggömböt kap. Az életkornak megfelelő számú gyertya gyújtása jelképes tortán történik.
- Gyermeknap: családdal közös rendezvény, ünnepi programok biztosításával. Mikulás: Egy Mikulás érkezik a bölcsődébe. A gyermekek csomagot kapnak, amit hazavisznek és minden csoport új játékokat is kap.
- Farsang: gondozási egységenként ünnepelünk. Jelmezbe öltöznek, álarcot öltönek a gyermekek és gondozónők, zenés, vidám délelőttöt tartunk.
- Húsvét: a gondozási egység együtt ünnepel. Minden gyermek húsvéti édesség csomagot kap, amit a játszóudvaron rejtenek el a gondozónők, a fűben apró tojásokat dobálnak el, amit összegyűjteni nagy élményt jelent a gyermekek számára.
- Anyák napja: Ajándékot, meglepetést készítünk a gyermekekkel az édesanyák részére

Az ünnepek alkalmával ajándékokat készítünk a kicsiknek, kidíszítjük a csoportszobákat, és családi hangulatban az érdeklődő szülőkkel együtt ünnepelünk.

Születésnap, névnap alkalmából megköszöntjük a gyermekeket.

9. A BÖLCSŐDE KAPCSOLATAI

Óvoda – bölcsőde kapcsolata:

Az óvoda-bölcsőde kapcsolat tartalmasabbá vált, amióta az integrált intézmény tagja lettünk. Kölsönösen részt veszünk egymás szakmai programjain, megismerjük egymás munkáját, összehangoljuk nevelési programunkat. Sokat tanulunk egymástól. Az óvó nénik ellátogatnak bölcsődénkbe, mi is látogatást teszünk náluk.

„Kapaszkodó” szociális és Gyermekjóléti Alapszolgáltató Központ – Bölcsőde kapcsolata:

Rendszeres és folyamatos kapcsolatot tartunk fenn. Több kisgyermek szociális vagy egyéb okok miatt a „Kapaszkodó” ajánlásával kerül hozzánk felvételre.

Ha a bölcsődében valamilyen problémát észlelünk a gyermekekkel kapcsolatban (elhanyagolás, bántalmazás, stb.) jelezzük a Gyermekjóléti Központnak.

Gyermekorvos, védőnő – bölcsődekapcsolata:

A gyermekorvos heti 1 alkalommal meglátogatja bölcsődénket (vizsgálat, gyógyszer receptre való kiírása, tanácsadás, tapasztalatcsere).

Más bölcsődékkal való rendszeres és folyamatos kapcsolattartás:

- Pécsi Módszertani Bölcsőde
- Paksi Módszertani Bölcsőde
- Bátaszéki Bölcsőde
- Szekszárdi Bölcsőde
- Kaposvári Bölcsőde

Szakmai konzultációk, tapasztalatcserek:

A bölcsődénkben gondozott sérült gyermekeink korai fejlesztésében, fejlesztő felkészítésében partnerünk a „Reménység” Napközi Otthon.

10. SPECIÁLIS FELADATOK AZ INTÉZMÉNYBEN

10.1. A sajátos nevelési igényű gyermekek integrált gondozása, nevelése a bölcsődében

A gyermekek bölcsődei elhelyezésének kettős funkciója van. Egyik a gyermekek korai rehabilitációs és rehabilitációs gondozása – nevelése, fejlesztése, a másik, hogy a sérült gyermekeket nevelő családok rövidebb vagy hosszabb időre segítséget kapnak gyermekük fejlesztéséhez.

A szülő munkát vállalhat, lehetőséget kap a társadalomba való visszailleszkedéshez.

Intézményünkben igény szerint sajátos nevelési igényű kisgyermeket gondozunk teljes integrációban, az ép gyermekekkel egy csoportban. Az ép gyermekek által nyújtott minta a fogyatékos gyermek optimális fejlődését segítheti, illetve az ép gyermek egészséges személyiségfejlődését teljessé teheti.

A sérült gyermekek korai fejlesztése a „Reménység” Napközi Otthonban történik.

10.2. Gyermekvédelemmel kapcsolatos feladatok a Bölcsődében

1993-ban született meg a szociális törvény, melynek kibontásaként 1997. november 1-vel lépett életbe „A gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásáról” szóló törvény, ami komoly szemléletváltást eredményezett a gyermekvédelemben.

Több új gondozási formát vezetett be és a meglévő intézményeket új rendszerbe foglalta.

A bölcsődéket is a gyermekvédelem rendszerébe helyezte el, mégpedig a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások közé, azon belül is a gyermekek napközbeni ellátásának egyik formájaként.

Napjainkban egyre több halmozottan hátrányos helyzetű és / vagy veszélyeztetett kisgyermek kerül bölcsődékbe, akiknek megfelelő ellátása megkülönböztetett figyelmet és nagyobb szakértelmet igényel a gondozónő részéről.

A szülőkkel való bánásmód, kommunikáció is nehezebb, mivel ezek a családok sokkal érzékenyebbek.

Feladataink: prevenció és a lehetséges korrekció, elsődleges észlelő- és jelzőrendszer.

- A kisgyermek jólétének biztosítása
- A gyermekvédelmi problémák megelőzése

Ezeket a feladatokat egyrészt saját kompetencia határainkon belül, másrészt – mint elsődleges észlelő – és jelzőrendszer – más külső intézmények bevonásával, a velük való együttműködés biztosításával valósítjuk meg.

11. A BÖLCSŐDEI DOKUMENTUMOK

A bölcsődei csoportok ellenőrzési és értékelési rendszere:

- Gyermek egészségügyi törzslap
- Fejlődési napló
- Fejlődési lap
- Eseménynapló
- Üzenő füzet

Fejlődési napló:

A gyermek egyéni fejlődésének követését rögzítik a gondozónők a bölcsődébe kerüléstől az óvodába menésig. A naplót a gyermek „Saját gondozónője” vezeti. A gondozónő a naplóban napról –napra szerzett tapasztalatait rögzíti.

A napló minden egyes gyermekről olyan képet ad, ami csak rá jellemző, ami megkülönbözteti őt a csoport többi gyermekétől.

Fejlődési lap vezetésének célja:

A gondozónő nyomon követi, hogy a gyermek a különböző életkorban milyen fejlődési szinten áll, fejlődésében előrelépés vagy lemaradás tapasztalható.

A fejlődési lap felhívja a gondozónő figyelmét arra, hogy mi az, amire fokozottabban kell ügyelnie a gyermek gondozása- nevelése közben.

Az bölcsőde-óvoda átmenetet, a nevelés folyamatosságát segíti az azonos szempontok szerint készült bölcsődei és óvodai gyermekfejlődés követő rendszer. Óvodakezdés előtt a gondozónő és az óvónő eset megbeszélésen vesz részt, ahol a gyerek fejlődésével kapcsolatos információk átadása történik.

Eseménynapló:

Az eseménynaplóban pontos dátumokkal, részbejegyzések formájában, illetve konkrétan érzékeltetheti a gondozónő az újabb teljesítményeket az előző hónapokhoz viszonyítva.

Üzenő füzet:

A gondozónők a „saját” gyermekről 3 havonta beszámolót, jellemzést írnak a szülőknek.

Az üzenő füzet tartalmazza a gyermek hossz - illetve súlynövekedését mutató táblázatot.

A gondozónők szakmai munkájának ellenőrzését a pécsi Módszertani Bölcsőde végzi (4 évente

12. A FEJLŐDÉS LEGGYAKORIBB JELLEMZŐI A BÖLCSŐDÉS KOR VÉGÉRE

- nagyon sok területen önálló a gyermek: egyedül étkezik, öltözködik, tisztálkodik, legfeljebb apró segítséget igényel,
- már nemcsak a szoros felnőtt-gyermek kapcsolatban érzi magát biztonságban, hanem szívesen játszik társaival is,
- jól tájékozódik környezetében, ismeri a napi eseményeket, a csoportban kialakított szokásokat, szabályokat, az ezekhez való alkalmazkodás nem jelent nehézséget számára,
- környezete iránt nyitott, érdeklí minden, szívesen vesz részt új tevékenységekben,
- gazdag szókincse van, elsősorban beszéd útján tart kapcsolatot felnőttel, gyermekkel,
- a gyermekek többsége szobatiszta.

13. AZ ELLÁTÁS IGÉNYBEVÉTELÉNEK MÓDJA

Bölcsődénkbe azon gyermekek szülei igényelhetnek napközbeni ellátást, kik dombóvári lakhellyel rendelkeznek, mindkét szülő munkaviszonyban áll, vagy valamilyen oknál fogva nem tudja megoldani kisgyermek napközbeni felügyeletét.

Az 1997. évi XXXI. Gyvt. értelmében, azon gyermekek, akik szociális vagy egészségi okból fejlődése érdekében szükséges a bölcsődei ellátás.

A felvételnél előnyt jelent :

- a rendszeres gyermekvédelmi támogatásban részesülő
- Az egyedül álló szülő gyermeke
- Orvosi igazolás, hogy a gyermek ellátását nem tudja biztosítani a szülő
- A családban élő gyermekek száma 3 fő, vagy azt meghaladja, de a törvény értelmében a szülő ezen gyermekére nézve nem részesül GYED, GYES folyósításában
- Gondozásba vett gyermek kinek egészséges fejlődése érdekében, szükséges a bölcsődei napközbeni ellátását

A kisgyermek bölcsődébe való elhelyezését a szülő hozzájárulásával kérheti:

- A körzeti védőnő
- A házi orvos, gyermekorvos
- A szakértői rehabilitációs bizottság
- Gyermekjóléti szolgálat
- Gyámhatóság

A kisgyermek felvételét kérheti a szülő, személyesen az intézményvezetőnél.

Önkéntesen történik a kérelem benyújtása, melyről az intézményvezető dönt a megfelelő dokumentumok bemutatása után.

A beiratkozást megelőzően nyílt napot tartunk, amikor az érdeklődő szülők gyermekeikkel bepillantást nyerhetnek életünkbe. Körbe járják az intézményt, kötetlenül beszélgetnek a kisgyermeknevelőkkel, játéklehetőséget biztosítunk, kóstolóval kínáljuk őket.

Tájékoztatást kapnak a beiratkozás időpontjáról, a felvétel rendjéről, a szükséges dokumentumok bemutatásáról, házirendről, szakmai programról, a beszoktatás rendjéről, napirendről.

A felvételéhez szükséges dokumentumok:

- Orvosi igazolás a kisgyermek gyermekorvosától, hogy egészséges bölcsődei közösségbe felvehető
- Munkáltatói igazolás a szülők munkaviszonyáról, kereseti igazolás
- Munkaügyi központtól igazolás

- Iskolalátogatási igazolás, tanulói jogviszonyról
- Kisgyermek laccímka, TAJ kártyája
- Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményről szóló határozat
- Magyar Államkincstár igazolása a 3 vagy több gyermek után folyósított családi pótlék összegéről, tartós betegség esetén, egyedül álló szülő
- Tartós betegség igazolásához, orvosi szakvélemény

A felvételt megelőzően családlátogatás történik, és részletes tájékoztatást kap a szülő a bölcsőde szabályairól, házirendjéről, szakmai programjáról, a térítési díjak fizetésének megállapításáról, nyilvántartásokról szülői, gyermeki jogokról, érdekképviselői fórumról.

A bölcsődei elhelyezés megszűnik, a jogszabályban előírtak szerint:

- Ha a gyermek 3. életévét betöltötte a nevelési év végén
- Ha testi vagy szellemi fejlettsége alapján nem alkalmas óvodai nevelésre, 4. életévét betöltött augusztus 31-ig
- Ha kisgyermek veszélyeztetési társai egészségét
- A szülő kérésére, ha kéri a bölcsődei ellátás megszüntetését

14. AZ IGÉNYBEVEVŐK, ÉS SZEMÉLYES GONDOSKODÁST NYÚJTÓK JOGAINAK VÉDELMEBEN

- Érdekképviselői Fórum létrehozása, ahol a szülő gyermeke jogainak élve az intézményben dolgozók kötelezettségszegése, mulasztása esetén panaszkezelési jogával élhet. Az intézmény vezetője és az érdekképviselői fórum kivizsgálja az esetet, tájékoztatást nyújt, intézkedik a probléma megoldásának módjáról, írásban közli az érintettel 15 napon belül. Ha a panasz benyújtó nem ért egyet a fenntartóhoz fordulhat. Az érdekképviselői fórum javaslatot tehet az intézmény működésével kapcsolatosan, véleményt nyilváníthat a gyermekeket érintő kérdésekben.
- Az ellátás feltételeiről, felvétel rendjéről, házirend részletes szabályairól, minden esetben tájékoztatást kell nyújtani, illetve mindenki számára elérhetővé kell tenni.
- Biztosítani kell az egyenlő bánásmód, emberi méltóság tiszteletben tartáshoz, vallási, etnikai-faji hovatartozáshoz való jogot.
- A szülők joga megismerni az intézmény működését, gyermekével kapcsolatos nyilvántartások vezetését.
- A szülőket és gyermekeiket megilleti a személyes adatok védelme és a titoktartás.
- A szülők számára elérhetővé kell tenni a gyermekjogi képviselő, elérhetőségeit (név, telefonszám, hely, időpont), hogy segítséget nyújthasson az igénybevevő szülők jogai gyakorlásában.
- Az intézmény dolgozója csak olyan személy lehet, akivel szemben nem áll fenn, kizáró ok, tényező
- Az intézmény dolgozóit megilleti a munkáltató, fenntartó védelme panasztétel esetén
- Az intézmény dolgozóit megilleti a magánélet védelme, személyes adatok védelme, család és házasság intézményének védelme, várandós, kisgyermeket nevelő anya védelme kötelezettség -A dolgozók védelme, nem lehet hátránnyal a bölcsődében ellátandó gyermekek érdekeivel szemben

1.sz. melléklet:

Megállapodás 0-3 éves korú gyermekek napközbeni ellátásáról

Mely létrejött egyrészről a **Dombóvári Szivárvány Óvoda és Bölcsőde, Bölcsődei Tagintézménye 7200 Dombóvár, Kórház u. 35,** valamint/gyermek neve, születési adatok:.....

kiskorú képviselőjében eljáró/szülő,gondviselő neve:.....

Lakcíme:..... Telefonszáma:.....

törvényes képviselő között/továbbiakban igénybevevő/intézményi elhelyezés biztosítása tárgyában az alábbiak szerint:

1. Intézmény-Igénybevevő 201.....-án előterjesztett kérelme és csatolt igazolása alapján biztosítja.....kiskorú felvételét.

2. Szolgáltatás típusa:bölcsődei ellátás

Helye: Dombóvári Szivárvány Óvoda és Bölcsőde, Bölcsődei Tagintézménye
7200 Dombóvár, Kórház u. 35

Időtartama:201.....napjától kezdődően

határozatlan időre biztosít.

3. A szolgáltatásért fizetett személyi térítési díj összege:.....Ft/nap,ebből, étkezési térítési díj:.....Ft/nap, mely a mindenkor érvényes önkormányzati rendeletben meghatározott nyersanyagnorma meghatározásával történik. A szülő az étkezésre vonatkozó támogatási határozatot bemutatja, térítési díj figyelembevétele céljából. Lemondás:igénybevételt megelőző nap.

Gondozási díj:.....Ft/nap,mely a mindenkor érvényes önkormányzati

rendeletben meghatározott összeg. A gondozási díj, nem visszatérítendő, egész hónapra szól,a gyermek hiányása esetén is fizetendő,ellentétben az étkezési díjjal.

4. Az igénybevevő vállalja, hogy a térítési díj(ak) havi összegét a bölcsőde által meghatározott időpontban rendezi. Egyben tudomásul veszi, hogy a térítési díj összege az önkormányzati rendeletnek megfelelően évente változik.

5. Elfogadja, továbbá azt a tényt is, hogy az alábbi törvényi feltételek estén a szolgáltatás megszűnik.

- A bölcsődei nevelési év végén/ augusztus 31-én/, ha a gyermek a harmadik életévét betöltötte
- Ha a gyermek a harmadik életévét betöltötte, de testi vagy szellemi fejlettségi szintje alapján még nem érett óvodai nevelésre és óvodai jelentkezését a bölcsőde orvosa nem javasolja, bölcsődében gondozható a negyedik életévének betöltését követő augusztus 31-ig.
- Meg kell szüntetni annak a gyermeknek az ellátását, aki a bölcsőde orvosának szakvéleménye szerint egészségi állapota miatt bölcsődében nem gondozható, illetőleg magatartászavara veszélyezteti a többi gyermek fejlődését.

A bölcsőde vezetőjének tájékoztatását

- A szolgáltatások rendjéről, tartalmáról,
- A gyermekekről vezetett nyilvántartásokról
- A bölcsődei ellátás megszűnéséről
- A fizetendő térítési díjakról
- A panaszok gyakorlásának módjáról
- A jogosultak jogait képviselőkről
- A házirendről

Tudomásul veszem.

A megállapodást kötő felek egyetértenek abban, hogy jelen megállapodásban nem szabályozott kérdésekben a tárgykört érintő hatályban lévő törvények és azok végrehajtási rendeletei, illetve az intézmény által kiadott házirend szabályai az irányadók.

A fentieket átolvasás után, mint akaratukkal egyezőt aláírásukkal hitelesítik a felek.

.....
Tagintézmény-vezető

.....
szülő/gondviselő